

Strategija razvoja Grada Raba do 2030. godine

Rab, 2019.

Naručitelj:

Grad Rab

Izvoditelj:

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZA MENADŽMENT
U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
OPATIJA, HRVATSKA

Prof.dr.sc. Dora Smolčić Jurdana, voditeljica projekta

Izv.prof.dr.sc. Marinela Krstinić Nižić, izvršna voditeljica projekta

Izv.prof.dr.sc. Zvonimira Šverko Grdić

Doc.dr.sc. Daniela Soldić Frleta

Tatjana Špoljarić, mag.oec.

Maša Trinajstić, mag.oec.

Rab, 2019.

SAŽETAK

Strategija razvoja Grada Raba do 2030. godine predstavlja dugoročni razvojni dokument u kojem se određuju strateški ciljevi i prioriteti društvenog i gospodarskog razvoja s ciljem osiguranja konkurentnosti i veće kvalitete života. Temelj za izradu ovog dokumenta vezuje se uz relevantne postojeće dokumente na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj pa do razine Europske unije. Konceptcija izrade Strategije temeljila se na bottom up pristupu, što podrazumijeva partnerski pristup svih zainteresiranih subjekata Grada Raba, koji su kroz sugestije, prijedloge i komentare doprinijeli osmišljavanju cjelokupnog razvoja. Povezano s time tijekom izrade Strategije razvoja organizirane su radionice na kojima je postignuto suglasje dionika što čini najznačajniji dio procesa planiranja na putu realizacije postavljenih projekata i ostvarenja zadanih ciljeva razvoja. Strategija razvoja Grada Raba bazira se na analizi stanja, utvrđenim razvojnim izazovima i viziji, iz čega su izvedeni osnovni strateški ciljevi:

- konkurentno gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i ljudski potencijali,
- infrastruktura, okoliš i prostor,
- kvaliteta života i društvene djelatnosti,
- integralno upravljanje razvojem.

Iz tako definiranih strateških ciljeva proizašlo je i četrnaest strateških prioriteta jednake važnosti:

- Razvoj ljudskih resursa i aktivna demografska politika
- Razvoj turizma na održivim načelima
- Diversifikacija gospodarskog razvoja
- Revitalizacija ruralnog razvoja, poljoprivrednih djelatnosti, ribarstva, marikulture i male brodogradnje
- Unapređenje sustava vodoopskrbe, odvodnje, pročišćavanja otpadnih voda te izgradnja održivih sustava gospodarenja otpadom
- Unapređivanje prometne povezanosti, razvoj i obnova cestovne i pomorske infrastrukture
- „Pametna“ otok („Smart“ Island)
- Poticanje integriranog sustava zaštite okoliša i kulturne baštine
- Poboljšanje energetske sustava, korištenje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti
- Podizanje kvalitete stanovanja te socijalna integracija stanovnika
- Unapređenje kvalitete zdravstvenog sustava
- Unapređenje sportsko-rekreativnih i zabavnih sadržaja s ciljem podizanja kvalitete života lokalnog stanovništva i diversifikacije turističkih proizvoda
- Partnerstvo
- Strateško planiranje i operativno provođenje.

Svi strateški prioriteti obrađeni su kroz provedbene mjere, koje čine osnovu za dugoročno provođenje Strategije putem konkretnih razvojnih projekata, koji moraju slijediti prikazanu razvojnu piramidu i logički i sadržajno. Može se zaključiti da prihvaćena Strategija ne čini kraj zadatka, već predstavlja temelj za ustrajno, stručno, znanstveno i partnersko promišljanje razvoja Grada Raba. Povećanje kvalitete života i blagostanje stanovništva konačni je cilj ove

Strategije. Iskustvo dobiveno njezinom izradom i spremnost za njezinu provedbu nedvojbeno upućuje na izglednost njene realizacije.

SUMMARY

The Development Strategy of the City of Rab by 2030 represents a long-term development document defining the strategic goals and priorities of social and economic development with the aim of ensuring competitiveness and higher quality of life. The basis for this document is related to the relevant existing documents at local, regional and national level and at the European Union level. The concept of drafting the Strategy was based on the bottom up approach, which implies the partnership approach of all interested subjects of the city of Rab, who contributed to the design of the overall development through suggestions and comments. Related to this, during the Strategy of development the workshops were organized where stakeholders' consensus was reached, and this makes the most significant part of the planning process on the path of the set projects and achievement of the main goals of development realization. The Development Strategy of the city of Rab is based on current state analysis, identified development challenges and vision from which the strategic goals were derived:

- Competitive economy, tourism, rural development and human resources,
- Infrastructure, environment and space,
- Quality of life and social activity,
- Integral management development.

Out of the so-defined strategic goals, fourteen strategic priorities of equal importance have arisen:

- Human Resource Development and Active Demographic Policy
- Sustainable tourism development
- Diversification of economic development
- Revitalization of rural development, agriculture, fishing, mariculture and small shipbuilding
- Improvement of water supply, drainage, wastewater treatment and construction of sustainable waste management systems
- Improving the traffic connection, development and renewal of existing roads and maritime infrastructure
- "Smart" Island
- Encouraging an integrated environmental and cultural heritage protection system
- Improving the energy system, using renewable energy sources and energy efficiency
- Raising the quality of housing and social integration of the population
- Improving the quality of the health system
- Promotion of sports and recreational and entertainment contents with the aim of raising the quality of life of the local population and diversification of tourism products
- Partnership
- Strategic Planning and Operational Implementation.

All strategic priorities are analyzed through implementing measures that form the basis for long-term implementation of the Strategy through concrete development projects, which must follow the evolving pyramid shown in both logical and substantive terms. It can be concluded that the adopted Strategy does not make the end of the task, but represents the basis for a persistent, professional, scientific and partnership reflection on the development

of the city of Rab. Increasing the quality of life and the well-being of the population is the ultimate goal of this Strategy. The experience gained from its creation and the readiness for its implementation undoubtedly points to the probability of its realization.

SADRŽAJ:

Sažetak	I
Summary	III
UVOD	1
1. ANALIZA STANJA	4
1.1. Analiza strateških dokumenata.....	5
1.2. Osnovni podaci o gradu Rabu	9
1.2.1. Prostor grada Raba	9
1.2.2. Klima	10
1.2.3. Flora i fauna	11
1.2.4. Stanovništvo	11
1.3. Komunalna infrastruktura	15
1.3.1. Kopneni promet	15
1.3.2. Pomorski promet	16
1.3.3. Zračni promet	18
1.3.4. Telekomunikacije	18
1.3.5. Vodoopskrba i odvodnja	19
1.3.6. Gospodarenje otpadom.....	1
1.4. Društvena infrastruktura.....	20
1.4.1. Predškolske ustanove	22
1.4.2. Osnovno, srednje školstvo i drugi oblici obrazovanja	23
1.4.3. Zdravstvo i socijalne djelatnosti	25
1.4.4. Kultura.....	26
1.4.5. Sport i rekreacija	27
1.4.6. Udruge grada Raba	27
1.5. Prirodno i kulturno naslijeđe i njihova zaštita	28
1.6. Gospodarstvo	31
1.6.1. Tržište rada/ Zaposlenost i nezaposlenost	33
1.6.2. Struktura gospodarskih djelatnosti	35
1.6.3. Financijski rezultati gospodarstvenika.....	38
1.6.4. Obrtništvo	41

1.6.5.	Uvjeti smještaja gospodarskih sadržaja u prostoru.....	42
1.7.	Turizam.....	43
1.7.1.	Analiza potencijala razvoja turizma / Turistički resursi i atrakcije	43
1.7.2.	Analiza turističke ponude	43
1.8.	SWOT analiza.....	50
2.	VIZIJA I MISIJA GRADA RABA	54
2.1.	Strateško planiranje razvoja Grada Raba.....	55
2.2.	Analiza razvojnih izazova i ciljeva	55
2.3.	Misija i vizija Grada Raba	56
3.	IDENTIFICIRANJE STRATEŠKIH CILJEVA, RAZVOJNIH PRIORITETA I MJERA	59
3.1.	Strateški ciljevi, prioriteti i mjere	60
3.2.	Konkurentno gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj, ljudski potencijali.....	63
3.3.	Infrastruktura, okoliš i prostor	77
3.4.	Kvaliteta života i društvene djelatnosti.....	95
3.5.	Integralno upravljanje razvojem	104
3.6.	Globalna projekcija razvoja	110
4.	IZVORI FINANCIRANJA RAZVOJNIH PRIORITETA I MJERA.....	109
4.1.	Programi raspoloživi na razini Republike Hrvatske	110
4.2.	Programi Europske unije.....	112
5.	PLAN PROVEDBE STRATEGIJE RAZVOJA GRADA RABA.....	119
5.1.	Monitoring	120
5.2.	Evaluacija.....	121
ZAKLJUČAK		123

UVOD

Strategija razvoja Grada Raba do 2030. godine predstavlja dokument u kojem se određuju strateški ciljevi i strateški prioriteti društvenog i gospodarskog razvoja s ciljem osiguranja konkurentnog i prepoznatljivog grada u budućnosti.

Temelj za izradu Strategije predstavljala je Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine, Strateški plan Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta za razdoblje 2018.-2020. g., Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine, Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj, Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020., Program provedbe mjera ruralnog razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje 2017.-2020., Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko-goranske županije, Prostorni plan Grada Raba, kao i drugi relevantni dokumenti grada.

Izrada Strategije do 2030. godine temeljena je na partnerskom pristupu svih dionika koji sudjeluju u razvoju grada.

Osnovni dijelovi Strategije razvoja Grada Raba do 2030. godine su:

- *Analiza stanja*
- *Vizija i misija Grada Raba*
- *Identificiranje strateških ciljeva, razvojnih prioriteta i mjera*
- *Izvori financiranja razvojnih prioriteta i mjera*
- *Plan provedbe strategije razvoja Grada Raba.*

Temeljni podaci ovog dokumenta svakako se vezuju uz relevantne postojeće dokumente kao i analizu stanja Grada Raba, koja donosi uvid u cjelokupno stanje i resursnu osnovu vezanu za razvoj grada. Analiza stanja izrađena je korištenjem podataka sa službenih stranica Grada Raba, podacima Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, Turističke zajednice Grada Raba i FINE. U okviru analize stanja, posebno su identificirani osnovni problemi i izazovi, kao i razvojne potrebe koje je neophodno realizirati u budućem razdoblju.

Temeljem provedenih analiza, radnih sastanaka i radionica definirani su sljedeći strateški ciljevi razvoja Grada Raba:

1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI
2. INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR
3. KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI
4. INTEGRALNO UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Ciljevi razvoja usklađeni su s postavljenim gospodarskim i društvenim ciljevima grada. U svrhu realizacije postavljenih ciljeva, unapređenja postojećih te razvoja novih proizvoda utvrđeni su strateški prioriteti. Za svaki od strateških prioriteta definirane su i razrađene mjere koje pružaju okvir za pripremu i provedbu konkretnih aktivnosti. Za svaku mjeru dan je cilj, detaljan opis i sadržaj mjere, koji su potencijalni nositelji tih mjera, očekivani rezultati i indikatori na koji način se mjere mogu vrednovati i pratiti. Također su definirani izvori financiranja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kao i prijedlog provedbe Strategije.

Grad Rab ima sve uvjete da zadovolji odrednice pametnog grada i pametnog otoka, koje se očituju kroz sljedeće aktivnosti (prema Zakonu o otocima NN 116/18 čl.22):

- aktivno sudjelovanje u prilagodbi i ublažavanju klimatskih promjena na lokalnoj razini,

- uvođenje i korištenje naprednih tehnologija radi osiguranja optimalnog upravljanja i korištenja lokalnih resursa i infrastrukture kroz različite poslovne modele,
- smanjenje upotrebe fosilnih goriva povećanjem održivog korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti,
- promicanje održive mobilnosti na otocima,
- smanjenje i konačno uklanjanje nedostatka i oskudice vode primjenom nekonvencionalnih i pametnih načina upravljanja vodnim resursima,
- stvaranje područja bez odlaganja otpada promicanjem kružnog gospodarstva,
- očuvanje karakteristične prirodne i kulturne baštine otoka,
- diverzificiranje otočnog gospodarstva iskorištavanjem posebnosti otoka u stvaranju novih i inovativnih lokalnih djelatnosti,
- jačanje i promoviranje socijalne uključenosti, edukacije i participacije građana,
- prelazak na alternativne, dugoročne, održive i odgovorne oblike turizma na otocima.

Sve navedene aktivnosti moraju biti usklađene s dokumentima prostornog uređenja i prostornim planovima.

Veliki doprinos u izradi podrazumijeva i aktivno sudjelovanje svih dionika koji su kroz sugestije, prijedloge i komentare uključeni u razvoj Grada Raba. Povezano s time tijekom izrade Strategije razvoja organizirane su radionice na kojima je postignuto suglasje dionika što čini najznačajniji dio procesa planiranja na putu realizacije postavljenih projekata i ostvarenja zadanih ciljeva razvoja.

U strukturi Partnerskog vijeća nedvojbeno su uključeni oni članovi koji zadovoljavaju kriterije kompetentnosti i zastupljenosti interesa svih ključnih interesnih skupina. Članovi Partnerskog vijeća prihvatili su sudjelovanje u procesu izrade i provedbe Strategije, a djelovali su po načelima integriranog partnerstva, kroz stalnu komunikaciju i korekciju prijedloga. Iskustva stečena djelovanjem Partnerskog vijeća nedvojbeno će biti korisna u kasnijim fazama provođenja Strategije, odnosno u procesu kontrole učinkovitosti primjene strateških ciljeva, temeljenih na operativnoj razradi i instrumentima, koji će se koristiti u procesu monitoringa i evaluacije procesa.

PARTNERSKA SKUPINA GRADA RABA

a) Znanstvenostručni tim:

Strategiju razvoja Grada Raba preuzeo je znanstveno-stručni tim Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu iz Opatije, Sveučilišta Rijeka.

Prof. dr. sc. Dora Smolčić Jurdana - voditeljica projekta

Izv. prof. dr.sc. Marinela Krstinić Nižić - izvršna voditeljica projekta

Izv. prof. dr.sc. Zvonimira Šverko Grdić

Doc.dr.sc. Daniela Soldić Frleta

Tatjana Špoljarić, mag.oec.

Maša Trinajstić, mag.oec.

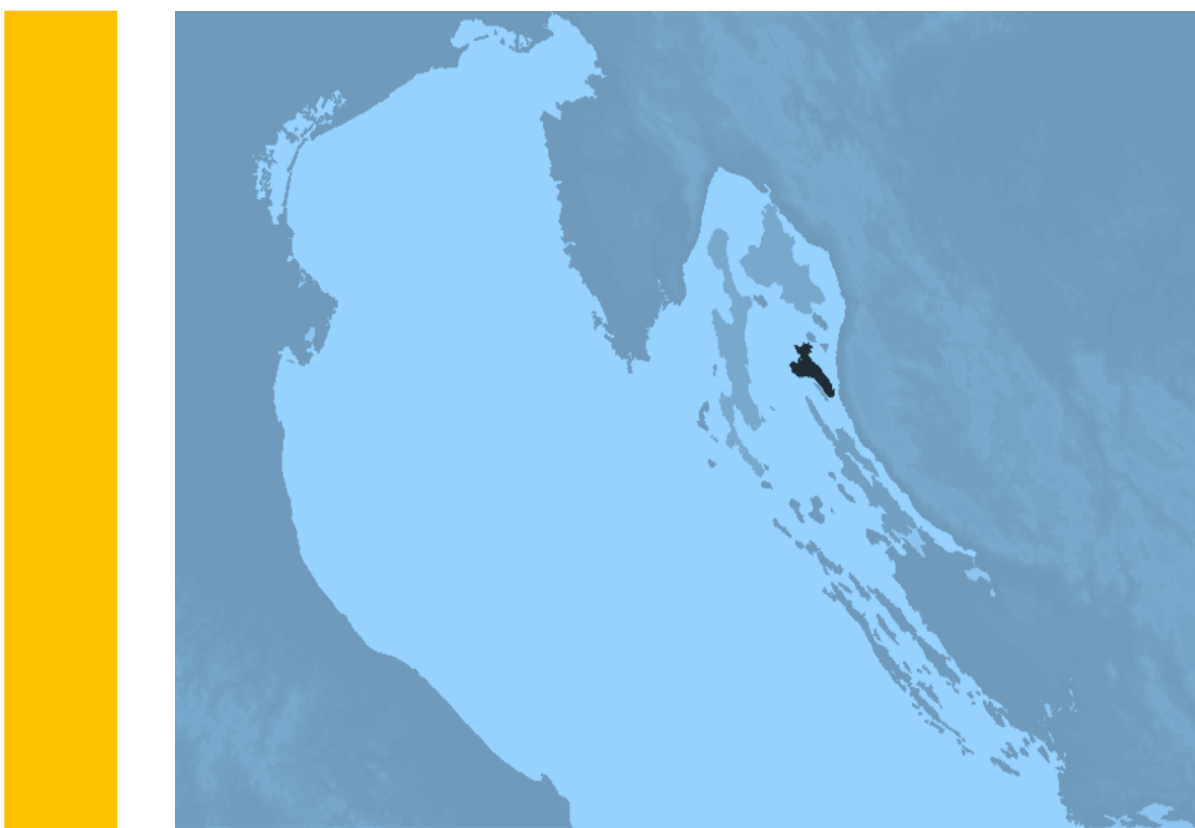
b) Partnersko vijeće:

U strukturi Partnerskog vijeća nalaze se članovi, koji su upoznati s dosadašnjim sferama cjelokupnog društvenog i gospodarskog interesa. Gradonačelnik je glavni koordinator cjelokupnog procesa djelovanja Partnerskog vijeća, koji ima sljedeće članove:

- Nikola Grgurić, gradonačelnik Grada Raba
- Željko Peran, predsjednik Gradskog vijeća
- Denis Deželjin, zamjenik gradonačelnika
- Vesna Šendula-Jengiće, ravnateljica Psihijatrijske bolnice Rab
- Stipe Štokić, Rapska plovidba d.d.
- Ivana Matušan, direktorica Ureda Turističke zajednice Grada Raba
- Antonio Beg, tvrtka Imperial d.d.
- Kristijana Matušan Ribarić, članica Vijeća Turističke zajednice Grada Raba, tvrtka Imperial d.d.
- Luka Perčinić, Turistička zajednica Grada Raba, voditelj marketinga
- Saša Potočnjak, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
- Anka Bišić, ravnateljica Srednje škole Markantuna de Dominisa
- Martina Španjol, pročelnica Upravnog odjela za financije
- Ines Pulić, pročelnica Upravnog odjela za prostorno uređenje, gospodarstvo i turizam
- Matko Krstačić, pročelnik Upravnog odjela za komunalni sustav i zaštitu okoliša
- Zvonko Puljar-Matić, pročelnik Upravnog odjela za opće poslove i društvene djelatnosti
- Damir Pende, predsjednik ceha ugostitelja i turističkih djelatnika UO Rab
- Elvis Grce, Udruga Komin
- Zvonimir Španjol Pandelo, Dom zdravlja PGŽ, voditelj Ispostave Rab
- Katarina Ribarić, ravnateljica Pučkog otvorenog učilišta Rab
- Damir Mlacović, Dundovo d.o.o.
- Elvis Vuleta, JU Priroda
- Ivan Lukšić, direktor tvrtke Vrelo d.o.o.
- Mladen Kuparić, direktor tvrtke Dundovo d.o.o.

U istraživanje su se prema potrebi mogli uključiti i ostali sudionici, kao specijalisti za pojedina područja, te aktivno preuzeti odgovornost za uspješnu realizaciju ovog dokumenta. Pri tom se slijedilo načelo integriranog partnerstva, kroz interaktivni rad ljudi iz različitih ciljnih skupina i sfera interesa, ali s istim ciljem razvoja Grada Raba.

1. ANALIZA STANJA

1.1. Analiza strateških dokumenata

Od osnovnih strateških dokumenata donesenih na razini Republike Hrvatske u izradi Strategije konzultirani su sljedeći: Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske¹; Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine²; Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014. – 2020.³; Strategija razvoja poduzetništva u Republici Hrvatskoj 2013. – 2020.⁴; Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020.⁵. Osnovni strateški dokumenti, koji su doneseni na razini Primorsko-goranske županije, a koji su značajni za razvoj Grada Raba su sljedeći: Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016. – 2020.⁶; Prostorni plan Primorsko-goranske županije⁷; Strateški plan razvoja turizma Kvarnera sa strateškim i operativnim marketing planom⁸; Strategija razvoja zdravstvene industrije Primorsko-goranske županije 2013. – 2020.⁹. Ne smiju se zaobići ni osnovni strateški dokumenti koji su već doneseni na razini Grada Raba i koje treba uvažavati u planiranju razvoja, a to su prvenstveno: Prostorni plan uređenja Grada Raba¹⁰; Ciljane izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Raba¹¹, Urbanistički planovi uređenja naselja Barbat, Rab, Palit, Banjol, Kampor, Palit, Mundanije, Supetarska Draga, Uvala Padova III, Kampor, Poslovna zona Mišnjak, trajektna luka Mišnjak¹².

Uz navedene strateške dokumente konzultiran je i dosadašnji dokument, Projekt ukupnog razvoja - Strategija razvoja Grada Raba 2013.-2017., kao i ostali zakonski propisi značajni za izradu Strategije. U nastavku teksta iznose se samo činjenice iz glavnih (okvirnih) proučenih dokumenata.

Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020.

U razvojnoj Strategiji Primorsko-goranske županije dana je razvojna vizija, kao i temeljni strateški ciljevi koji se na njoj temelje, a glasi:

***Primorsko-goranska županija je konkurentna, održiva i društveno pravedna regija
poželjna za život i rad.***

Ova su polazišta uvažena pri definiranju vizije razvoja Grada Raba. Postavljena vizija ujedno je i obveza da se svi dokumenti koji se na njoj temelje, usmjeravaju po načelima održivog razvoja. Slijedom vizije definirane u okvirima Razvojne strategije Primorsko-goranske županije, definirani su i strateški ciljevi razvoja, koji su objašnjeni u nastavku.¹³

¹ NN 30/2009

² NN 55/13

³ Ministarstvo gospodarstva, Zagreb, 2014.

⁴ www.mingo.hr/userdocsimages/industrija/Industrijska_strategija.docx

⁵ Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2013.

⁶ <http://www.minpo.hr/UserDocsImages/Strategy-HR-Final.pdf>

⁷ <https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Program-ruralnog-razvoja-Republike-Hrvatske-za-razdoblje-2014.-2020.-ver.-5.3.pdf>

⁸ https://www2.pgz.hr/pozivi_skupstina/13-17/skupstina22/TOCKA1-PRIOLOG.pdf

⁹ https://www2.pgz.hr/doc/uo_turizam/08-rasprava-turizam/sit-analiza.pdf

¹⁰ <http://www.kvarner.hr/docs/kvarner2011HR/documents/1503/1.0/Original.pdf>

¹¹ Primorsko-goranska županija, 2013. <http://www.pgz.hr/Dokumenti>

¹² SN PGŽ 8/01, 14/03, 12/04

¹³ Ciljane izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Raba, Geoprojekt, srpanj, 2019.,

<http://www.rab.hr/dokumenti/ppu/CID-Tekstualni%20dio.pdf>

¹⁴ https://zavod.pgz.hr/planovi_i_izvjesca/registar-prostornih-planova.ml

¹⁵ Više o tome: vidjeti Nacrt Strategije razvoja Primorsko-goranske županije 2014.-2020. , (Županijski zavod za urbanizam i prostorno planiranje, rujna, 2014., kao i <http://www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf>, str. 11.

Cilj 1

RAZVOJ KONKURENTNOGA I ODRŽIVOGA GOSPODARSTVA

U okviru ovog cilja definirani su sljedeći strateški prioriteti:

- *razvoj poticajnoga poduzetničkog okruženja*
- *rast investicija i izvoza*
- *razvoj gospodarstva temeljen na znanju i inovacijama*
- *razvoj zelenoga gospodarstva*
- *razvoj ključnih gospodarskih djelatnosti.*

Cilj 2

JACANJE REGIONALNIH KAPACITETA I RAVNOMJERAN RAZVOJ

U okviru ovoga cilja definirani su sljedeći strateški prioriteti:

- *Ravnomjeran razvoj mikroregija i povećanje teritorijalne kohezije.*
- *Održivo upravljanje okolišem, prostorom te prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom.*
- *Jačanje kapaciteta i učinkovita suradnja s civilnim društvom.*

Cilj 3

RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I POVEĆANJE KVLITETE ŽIVOTA

U okviru ovoga cilja definirani su sljedeći strateški prioriteti:

- *Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i mobilnost radne snage.*
- *Unapređenje obrazovnoga sustava te njegova usklađenost s potrebama u gospodarstvu.*
- *Unapređenje zdravlja i socijalnog blagostanja.*
- *Unapređenje socijalne sigurnosti i jačanje socijalne uključenosti.*
- *Unapređenje kvalitete i dostupnosti kulturnih i sportskih sadržaja.*

Temeljeno na ovim polazištima, razvoj Grada Raba može se sagledati u kontekstu odrednica globalnog i regionalnog razvoja, tim više što je Razvojna strategija Primorsko-goranske županije pokušaj uspostavljanja ravnoteže u odnosima globalnih procesa i specifičnosti regionalnog razvoja.

Prostorni plan Primorsko – goranske županije

U planovima užeg područja Primorsko-goranske županije nužno je poštivati temeljna načela organizacije prostora za izradu planova užeg područja, a to su: ¹⁴

¹⁴ Prostorni plan Primorsko-goranske županije (SN PGŽ-a 2013)

Regionalni koncept

- Primorsko-goranska županija funkcionira kao jedinstvena cjelina unutar koje se ujednačuju uvjeti uređenja i razvitka. Prostor Primorsko-goranske županije je jedinstven i cjelovit, a unutar toga gubi se značenje različitog razmještaja radnih mjesta i stanovanja

Otvorenost prostora

- Područje Primorsko-goranske županije, osim omeđenosti upravnim granicama, otvoreni je prostor za međunarodnu i međuregionalnu suradnju. Otvorenost regionalnog sustava je činitelj reprodukcije toga područja i razvitka. Organizacija prostora po načelu otvorenosti mora se očitovati u svim elementima organizacije: gospodarskim, uslužnim, intelektualnim, prometnim i ostalim funkcijama. Integriranje prostora je neposredno vezano na otvorenost prostora Primorsko-goranske županije.

Prostor kao resurs

- Pojavljuje se kao najvrjedniji resurs s pitkim vodama, šumama, poljima, morem, podmorjem, obalama i pripadajućem živom svijetu. Treba težiti oslanjanju na prirodne resurse za zadovoljavanje osnovnih egzistencijalnih potreba stanovništva. Unaprijediti veze i odnose urbanih i ruralnih dijelova Primorsko-goranske županije radi rastuće egzistencijalne međuovisnosti tih dijelova.

Policentrizam

- Znači razmještaj ljudi i dobara u prostoru koji se mora temeljiti na policentričnom načelu, a to znači da organizacija regionalnog prostora ima više središta iz kojih se na određenoj razini utječe na razvitak gravitacijskog prostora. Međuodnos pojedinih središta u prostoru počivat će na suradnji i konkurenciji. Policentrizam pretpostavlja jaku inicijativu pojedinih središta, veći dinamizam i privlačenje kvalitetne gospodarske i uslužne strukture.

Interaktivnost

- Znači preuzeti ulogu nositelja širega regionalnog razvoja, usmjeravati procese definiranja razvojnih potreba i interesa, te učinkovito upravljanje zajedničkim razvojnim potencijalima. Bolje vrednovanje geostrateškog položaja Primorsko-goranske županije putem naglašenije pomorske orijentacije i izgradnje nedostajuće infrastrukture. Osnaživati međuregionalnu povezanost i suradnju u okviru Jadranske euroregije, a posebno s regijama s kojima ima najizraženije zajedničke interese (zaštita okoliša, promet, ribarstvo, kulturno-povijesno naslijeđe i dr.).

Održivi razvitak

- Sintagma suvremenoga razvitka i načelo organizacije prostora. Održivi razvitak kao načelo organizacije prostora je polazište za sadašnji razvitak i jamstvo za budućnost. Postizanje i zadržavanje statusa Primorsko-goranske županije kao regionalnog lidera u zaštiti okoliša na prioritetima: izgradnje centralne zone za gospodarenje otpadom, sustava odvodnje otpadnih voda, korištenju plina kao energenta, te poticanje obnovljivih izvora energije.

Uvažavati se trebaju i *temeljni ciljevi razvitka* definirani Prostornim planom Primorsko-goranske županije. Oni ukazuju na potrebu kvalitetnog vrednovanja geostrateškog položaja i prirodnih resursa Primorsko-goranske županije putem naglašene pomorske orijentacije i izgradnje nedostajuće infrastrukture. Osigurati treba pretpostavke za visoku stopu rasta gospodarstva koje jamči uravnotežen i održiv razvitak na području cijele županije i povećati opću razinu razvijenosti. Nužno je povećati standard ljudi, zaposlenost i kakvoću življenja te uspostaviti gospodarsku i demografsku ravnotežu rasta i razvitka. Potrebno je razviti: kvalitetan prometni sustav, sukladan potrebama prometnog povezivanja na svim razinama (regija, država, EU), integrirajući sve prometne grane; sustave vodoopskrbe i posebno

sustave odvodnje; cjelovit županijski sustav zbrinjavanja otpada. U tu svrhu treba osigurati prostorno-planske preduvjete za zadovoljavanje osnovnih potreba stanovništva s osloncem na vlastite snage i resurse u uvjetima koje mogu izazvati kraj ere jeftine energije i fosilnih goriva kao i/ili klimatske promjene. Očuvati treba biološku raznovrsnost ekosustava na kopnenom i podmorskim dijelu Primorsko-goranske županije, posebno područja bogata biljnim i životinjskim vrstama.

Prostorni plan i urbanistički planovi uređenja Grada Raba

Uz navedeno, važniji dokumenti putem kojih se definira razvoj Grada Raba je prostorno-planska dokumentacija. Prostorni planovi Primorsko-goranske županije i Grada Raba uvažavaju temeljna opredjeljenja i ciljeve strateških dokumenata Republike Hrvatske, te globalno prihvaćena opredjeljenja i smjernica Europske unije, posebno ona usmjerena na poboljšanje kvalitete života svih građana na lokalnoj razini. Prostorni plan Grada Raba preuzeo je ciljeve razvoja iz županijskih dokumenata. Prostorni plan, kao i Urbanistički planovi uređenja Grada Raba dokumenti su prostornog uređenja, koji utvrđuje temeljnu organizaciju prostora, zaštitu prirodnih, kulturnih i povijesnih vrijednosti, korištenje i namjenu površina s prijedlogom prvenstva njihovog uređenja. Jedinice lokalne samouprave dužne su pratiti stanje u prostoru, izradu i provođenje dokumenata prostornog uređenja te prostorne planove mijenjati ili dopunjavati ukoliko se na temelju istraživanja odnosno drugih saznanja utvrde takve promjene koje bitno utječu na postojeće odnose u prostoru ili ako pojedina prostorna rješenja u donesenim planovima više ne odgovaraju interesima društvene zajednice. Prostorni plan i Ciljane izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Raba definiraju mnoge projekte poput turističkih zona na raznim lokacijama, stanovanja, komunalne infrastrukture, arheoloških lokaliteta, postupanja s otpadom, kampove, privezišta i sidrišta, Luke Mišnjak, luke nautičkog turizma i sl.

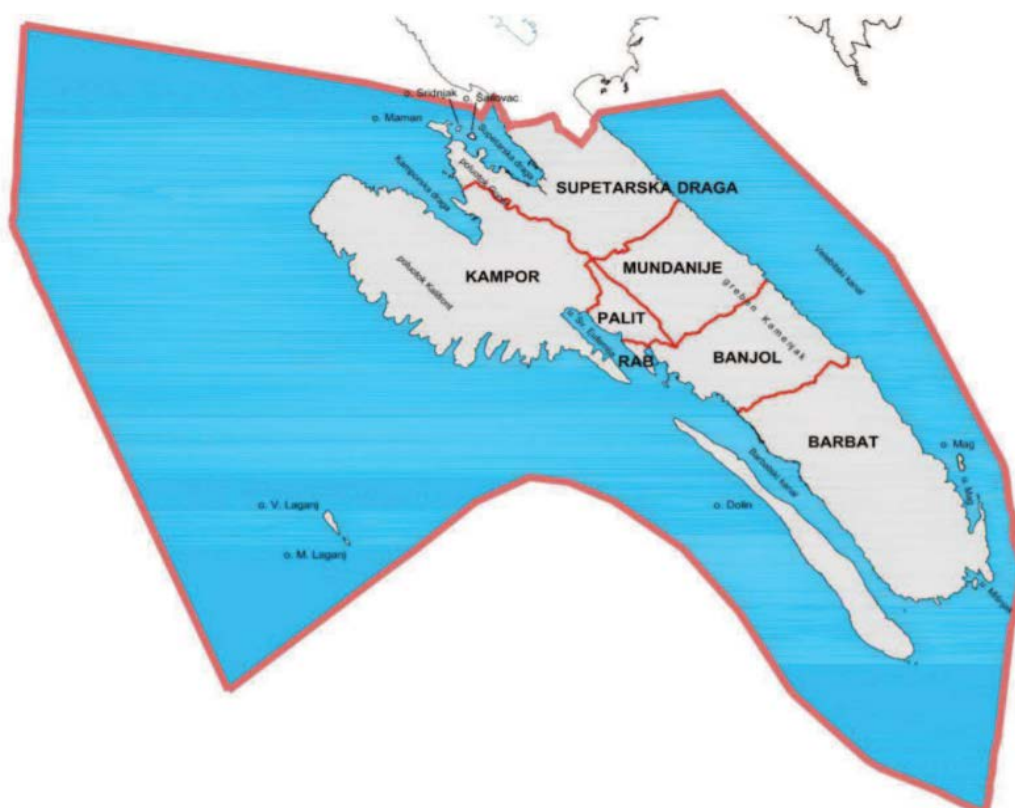
Gospodarski razvoj i korištenje prostora dugoročno je moguće samo uz spoznaju da se ne smiju dovesti u pitanje prirodni resursi, ali niti vrijednosti koje definiraju kvalitetu življenja, što uključuje dostignutu razinu standarda građana i cjelokupnu društvenu infrastrukturu. Prostorni i urbanistički planovi uređenja slijede tezu da se dosadašnji i budući razvoj mora usmjeriti u pravcu poboljšanja kvalitete života građana, što znači da se ne podržava intenzivni i nekontrolirani razvoj, već se moraju uvažavati prirodni resursi i ciljevi održivog i uravnoteženog društvenog i gospodarskog razvoja. Podizanje razine razvijenosti grada se u prostornim planovima povezuje s povećavanjem standarda stanovništva, zaposlenosti, kvalitete života i infrastrukturne opremljenosti. Naglasak je na umrežavanju sadržaja javnih funkcija i kapitalnim infrastrukturnim projektima, a s ciljem zadržavanja sadašnjih stanovnika i privlačenja novih, kojima se treba osigurati preduvjete za rad, život i razvoj. Inzistira se na kvalitetnom razvoju temeljnih gradskih funkcija, kako za građane grada Raba, tako i za stanovnike koji prirodno gravitiraju ovom središtu.

1.2. Osnovni podaci o gradu Rabu

1.2.1. Prostor Grada Raba

Grad Rab se prostire na otoku Rabu, ali i na Dolinu, otočićima Veliki i Mali Laganj, Maman, Sridnjak, Šailovac i Mag. Sveukupna površina rapske otočne skupine i područja grada Raba iznosi 102,85 km² što čini 2,86 % kopnenog prostora Primorsko – goranske županije¹⁵. Osim kopnenog dijela područje grada Raba se sastoji i od morskog dijela ukupne površine 424,52 km² koji pripada akvatoriju Kvarnerskog zaljeva¹⁶.

Slika 1. Područje obuhvata grada Raba

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru Grada Raba za razdoblje 2007-2016., Geoprojekt, Opatija, 2017.

Granice grada Raba idu rubnim granicama katastarskih općina k.o. Banjol, k.o. Barbat, k.o. Kampor, k.o. Rab - Mundanije, k.o. Supetarska Draga i područjem do granice naselja Lopar, a mogu se mijenjati na način i po postupku propisanim zakonom¹⁷. Gradu Rabu pripada 7 naselja, to su: Banjol, Barbat na Rabu, Kampor, Mundanije, Palit, Rab i Supetarska Draga.

¹⁵ <http://www.rab.hr/grad-rab/o-gradu-rabu/opci-podaci>

¹⁶ <http://www.rab.hr/grad-rab/o-gradu-rabu/opci-podaci>

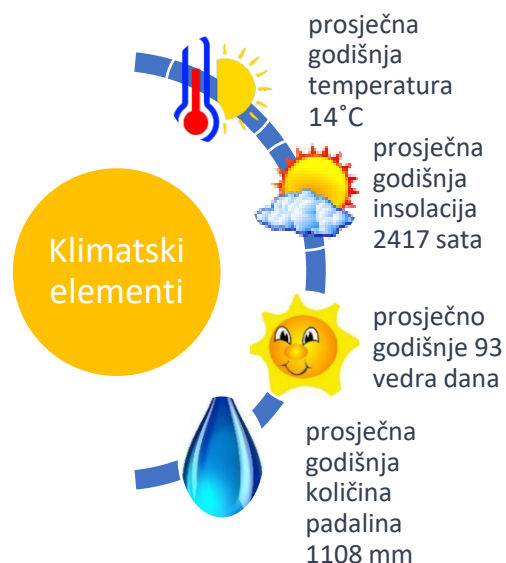
¹⁷ <http://www.rab.hr/grad-rab/statut/statut-grada-raba>

Nekoć su pod upravom Grada Raba bili i naselje Lopar (2006. godine se izdvojio iz Grada Raba, te je osnovana Općina Lopar kojoj su pridruženi Goli otok i otok Sv. Grgur) i Lun (naselje na najsjevernijem dijelu otoka Paga koje je od 1992. pod upravom Općine Novalja)¹⁸.

1.2.2. Klima

¹⁸ Projekt ukupnog razvoja - Strategija razvoja Grada Raba, P.M.C., Rijeka, 2013.

Rab ima tzv. "jadranski tip" mediteranske klime. Vrijeme je vrlo ugodno što znači da se topla ljeta izmjenjuju s blagim zimama. Greben Kamenjaka je posebno važan za takve klimatske osobine jer štiti jugoistočne, nizinske dijelove od bure, najčešćeg vjetrova zimi i u rano proljeće¹⁹. S jugoistoka, osim bure, u jesen uglavnom puše topli i vlažni vjetar - jugo, koji redovito donosi kišu, dok u ljetnim mjesecima preko dana obično puše maestral, ugodni povjetarac koji ublažava ljetnu sparinu. Ostali vjetrovi i oluje rijetka su pojava. Prosječna godišnja temperatura iznosi 14°C. Prosječna mjesečna temperatura najhladnijeg mjeseca siječnja je 7,1 °C, dok je najtopliji mjesec srpanj, sa prosječnom temperaturom od 23,7°C. Amplituda između najhladnijeg i najtoplijeg mjeseca iznosi 16,6 °C.²⁰ Prosječna temperatura mora u kupališnoj sezoni iznosi: svibanj-lipanj i rujan-listopad 18-20°C, te srpanj-kolovoz 22-25°C.²¹ Prosječna godišnja insolacija iznosi 2417 sati, a srednje trajanje insolacije kreće se od 3 h dnevno u prosincu do 11 h dnevno u srpnju. Prosječna godišnja naoblaka Raba je 5/10 (udio neba prosječno zastrt oblacima), po čemu je Rab područje graničnih karakteristika, između vedrih i oblačnih prostora. Rab u prosjeku godišnje ima 93 vedra dana, ali isto tako ima i relativno visok stupanj padalina. Godišnje prosječno padne 1108 mm padalina, ali su one koncentrirane u kasnojesenskim i ranoproljetnim mjesecima²².

¹⁹ Izvješće o stanju u prostoru Grada Raba za razdoblje 2007.-2016., Grad Rab, Geoprojekt d.d. Opatija, 2017.

²⁰ ibidem

²¹ <http://www.wikipedia.org/wiki/Rab>

²² Izvješće o stanju u prostoru Grada Raba za razdoblje 2007-2016., Grad Rab, Geoprojekt d.d. Opatija, 2017.

1.2.3. Flora i fauna

Za Grad Rab se može reći da obiluje iznimnim geološkim kontrastima. Sa zapadne strane je šumovit i plodan, dok je sa sjeverne strane stjenovit i ogoljen čemu je, uglavnom, razlog bura koja na tim dijelovima zna puhati i do 200 km/h. Područje je iznimno bogato šumama posebice šumama hrasta crnike, planke i bora te aromatičnim biljem, plodnim njivama, vinogradima i uređenim primorskim vrtovima. Najpopularniji zeleni „dragulji“ su stogodišnji gradski park Komrčar zasađen 1883. godine koji se nalazi uz zidine starog grada, veličine 10 ha i zaštićeni šumski rezervat Dundo na poluotoku Kalifront veličine 1116 ha, od čega je 106 ha proglašeno rezervatom šumske vegetacije. Predstavlja jednu od najljepše očuvanih šuma crnike na Sredozemlju, te je proglašena je botaničkim parkom još 1949. godine, a bogata je raznolikom florom i faunom: od bogatog ptičjeg svijeta, do zanimljivih kukaca, leptira, malih životinja, gmizavaca, gmazova, pa do raznog cvijeća, aromatičnih biljaka, trava i drugog biljnog pokrova. Ostala značajna šumska područja su mundanijsko pobrđe i poluotok Gonar te obronci Kamenjaka nad Supetarskom Dragom i Barbatom²³. Rab je bogat mnogim raznolikim biljkama od kojih su neke rijetke i ljekovite trave te aromatično bilje²⁴. Osim toga veliki dio otoka nalazi se u područjima ekološke mreže (kopnena područja značajna za vrste i stanišne tipove; morska područja značajna za vrste i stanišne tipove; područja značajna za ptice). Kao što je ovo područje bogato florom, tako je bogato i faunom. Na otoku obitavaju mnoge ptice, pa tako za ptice selice postoje dva orintološka staništa od kojih je jedan u uvali Eufemija, a drugi se nalazi u uvali Supetarska draga. U šumama se mogu naći divlje životinje poput srne, jelena i muflona, a od gmazova je najbrojnija gušterica, dok se rjeđe može naći i zeleni gušter, zmija bjelouška i bjelica obična. Od vodozemaca ima više vrsta žaba i daždevnjaka, a od kukaca su najbrojniji leptiri raznih vrsta i cvrčci²⁵.

1.2.4. Stanovništvo

Stanovništvo predstavlja veoma važan čimbenik društvenog i gospodarskog razvitka kao i korištenja konkretnog prostora. Na obilježja i razvitak stanovništva djeluju biološki, socijalni, gospodarski, kulturno-obrazovni, zdravstveni, psihološki, ali i politički i drugi čimbenici. Na području Grada Raba 2011. godine registrirano je 8.065 stanovnika, što je predstavlja 2,72% stanovništva Primorsko-goranske županije. Prosječna gustoća naseljenosti je 79 stanovnika/km². Grad Rab i Primorsko-goranska županija, kao i većina područja Republike Hrvatske u promatranom razdoblju bilježe pad broja stanovnika.

Tablica 1. Broj stanovnika Grada Raba, Primorsko-goranske županije i Republike Hrvatske u 2001. i 2011. godini

Prostorna jedinica	2001.	2011.
Rab	8.289	8.065
Primorsko-goranska županija	305.505	296.195
Republika Hrvatska	4.437.460	4.284.889

Izvor: Popis stanovništva 2001. i 2011., Državni zavod za statistiku

²³ Izvješće o stanju u prostoru Grada Raba za razdoblje 2007.-2016., Grad Rab, Geoprojekt d.d. Opatija, 2017.

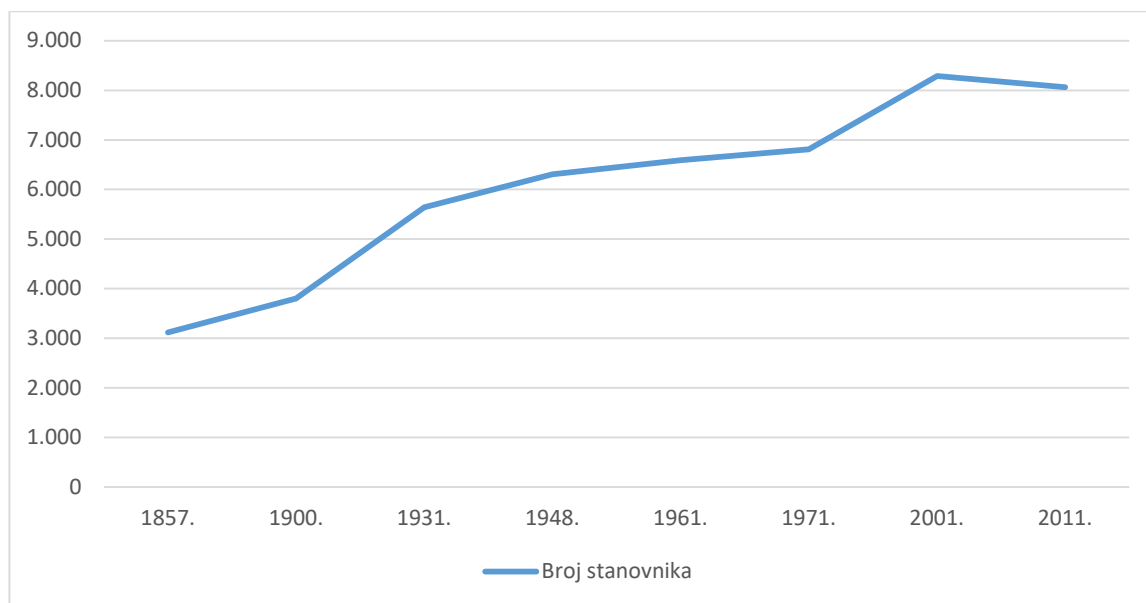
²⁴ <http://www.rab-visit.com/hr/otkrij-rab/opce-informacije/flora-i-fauna/353>

²⁵ <http://www.rab.hr/grad-rab/o-gradu-rabu/opci-podaci>

Ukoliko se analizira razdoblje 2001.-2011. može se vidjeti da je ostvaren pad broja stanovnika na svim prostornim jedinicama te se bilježi prosječna godišnja stopa pada broja stanovnika i to: Grad Rab -0,26 %; Primorsko-goranska županija -0,28 % te Republika Hrvatska -0,32 %.

Gledajući kretanje ukupnog broja stanovnika u razdoblju 1857.-2011. može se vidjeti da je broj stanovnika u sadašnjim granicama grada Raba bio puno manji, te da se on do 2001. godine povećavao.

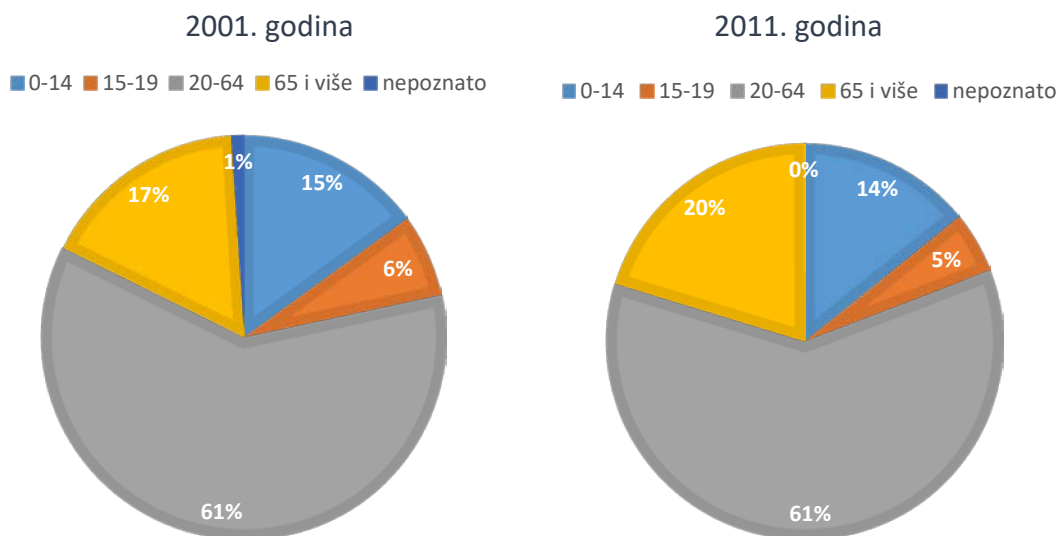
Grafikon 1. Kretanje ukupnog broja stanovnika na području grada Raba u razdoblju 1857.-2011.

Izvor: Korenčić, M.; Naselja i stanovništvo Socijalističke Republike Hrvatske 1857-1971., Republički zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, 1979.; www.dzs.hr Popis stanovništva Republike Hrvatske

Kao što prikazuje grafikon u razdoblju od 1857.-2001. godine ostvaruje se rast da bi u razdoblju nakon toga broj stanovnika počeo opadati.

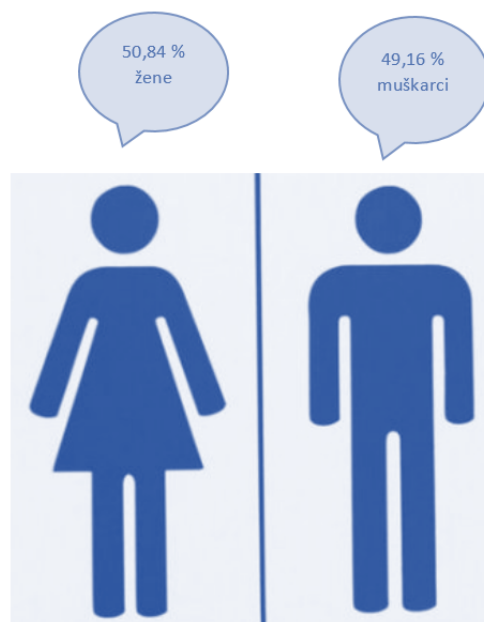
S obzirom na dobnu strukturu stanovništva grada Raba, najveći udio ulazi u skupinu radno sposobnog stanovništva (20-64) i to 61 %, a najmanji broj stanovnika pripada skupini od 15-19 godina (5 %). Starijih od 65 godina ima 20 % od ukupnog broja stanovnika.

Grafikon 2. Starosna struktura stanovništva grada Raba 2001.-2011. godine

Izvor: Popis stanovništva 2001. i 2011., Državni zavod za statistika

Starosna struktura stanovništva u 2011. nepovoljnija je od 2001. godine zbog toga što postoji veći udio stanovništva grupacije od 65 godina i više. Tako je u 2001. godini 17 % stanovništva pripadalo grupi 65 i više dok toj istoj grupi u 2011. godini pripada 20 % stanovništva. Istodobno dok se bilježi rast starijeg stanovništva, pada broj stanovnika koji pripadaju grupi 0-14 i 15-19 godina. Kod pravilne, vitalne, distribucije stanovništva prema dobnim skupinama, najveći udio treba imati najmlađa skupina jer ona čini bazu budućeg demografskog rasta određenog područja. Na teritoriju grada Raba može se primijetiti tzv. krnja starosna piramida koju karakterizira veći udio stanovništva starijeg od 64 godine u odnosu na najmlađe dobne skupine. Ovakva slika dobne strukture, uključujući i dugoročne tendencije kretanja broja stanovnika u Republici Hrvatskoj ukazuje na nepovoljna demografska obilježja grada Raba, te može predstavljati ograničenje budućem gospodarskom rastu i razvoju. Najveći udio u ukupnom stanovništvu ima radno sposobno stanovništvo u dobi od 20-64 godine i to u oba popisna razdoblja s udjelom od 61 %. Ukoliko se ova dobna

struktura usporedi sa stanovništvom Primorsko – goranske županije može se zaključiti da je dobna struktura stanovništva grada Raba ipak povoljnija. Naime, u dobnoj skupini 0-19 u gradu Rabu bilježi se 19 % stanovništva, dok u Primorsko-goranskoj županiji toj istoj skupini stanovništva pripada 17 % (podaci za 2011. godinu).

Prema Državnom zavodu za statistiku stanovništvo Grada Raba živi u 7 naselja, a kretanje stanovništva u njima prikazuje sljedeća tablica.

Tablica 2. Popis stanovništva po odabranim naseljima u 1971. i 2011. godini

Naselje	Broj stanovnika 1971.	Broj stanovnika 2001.	Broj stanovnika 2011.	Prosječna godišnja stopa rasta/pada stanovnika 2011/2001. u %	Prosječna godišnja stopa rasta/pada stanovnika 2011/1971. u %
Banjol	1.530	1.971	1.907	-0,30	0,55
Barbat na Rabu	952	1.205	1.242	0,33	0,67
Kampor	1.011	1.293	1.173	-0,89	0,37
Mundanije	620	509	520	0,19	-0,44
Palit	754	1.593	1.687	0,52	2
Rab	932	554	437	-2,2	-1,91
Supetarska Draga	1.013	1.164	1.099	-0,52	0,2
UKUPNO	6.812	8.289	8.065	-0,26	0,42

Izvor: Popis stanovništva 2001. i 2011., Državni zavod za statistiku

Iz navedene tablice se može iščitati negativni trend naseljavanja na području grada Raba, s ukupnim padom broja stanovnika od 2,70 % (224 stanovnika) u odnosu na 2001. godinu. Najveće smanjenje u razdoblju 2001.-2011. godine bilježi naselje Rab sa -21,12 %, odnosno bilježi prosječnu godišnju stopu pada od -2,2 %. Porast stanovništva u istom promatranom razdoblju bilježe naselja Barbat (prosječna godišnja stopa rasta 0,33 %), Mundanije (prosječna godišnja stopa rasta 0,19 %) te Palit (prosječna godišnja stopa rasta 0,52 %). U četrdesetogodišnjem razdoblju (1971.-2011.) sva naselja, osim Mundanija i Raba, bilježila su porast broja stanovnika. U razdoblju od 2010. do 2017. godine, bilježi se negativna stopa nataliteta, odnosno više stanovnika umire nego što ih se rađa. Iznimka je 2010. godina kada je stopa rođenih bila izjednačena sa stopom umrlih.

Tablica 3. Kretanje prirodnog prirasta u gradu Rabu u razdoblju od 2010. do 2017. godine

Godina	Muški spol			Ženski spol			Ukupno		
	Rođeni	Umrli	Razlika	Rođene	Umrle	Razlika	Rođeni	Umrli	Razlika
2010.	31	48	-17	49	32	17	80	80	0
2011.	31	36	-5	34	48	-14	65	84	-19
2012.	24	62	-38	29	41	-12	53	103	-50
2013.	25	43	-18	37	38	-1	62	81	-19
2014.	30	46	-16	39	44	-5	69	90	-21
2015.	37	58	-21	36	51	-15	73	109	-36
2016.	21	54	-33	32	46	-14	53	100	-47
2017.	30	67	-37	33	53	-20	63	120	-57
Ukupno:	229	414	-185	289	353	-64	518	767	-249

Izvor: Državni zavod za statistiku, Prirodno kretanje stanovništva 2010.-2017.

Važan faktor za budući gospodarski razvoj svakog područja je stupanj obrazovanja stanovništva koji živi na nekom području, a sljedeća tablica prikazuje stupanj obrazovanja stanovništva grada Raba prema popisu iz 2011. godine.

Tablica 4. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi u 2011. godini

Stupanj obrazovanja	Bez škole	Osnovna škola	Srednja škola	Visoko obrazovanje	Nepoznato
2011.	36 (0,52%)	1.504 (21,72%)	4.522 (65,31%)	856 (12,36%)	5 (0,09)

Izvor: Državni zavod za statistiku, Prirodno kretanje stanovništva 2010.-2017. (ISSN 1331-3444)

Prema ovoj tablici može se vidjeti da najveći udio stanovništva ima srednju školsku spremu, odnosno oko 65 % od ukupnog broja stanovništva starijeg od 15 godina. Nakon toga su stanovnici koju su završili najviše osnovnu školu (21 %) te 12 % stanovništva koji imaju završenu višu ili visoku stručnu spremu. Ukoliko se promatra udio stanovništva koji su završili sveučilišni studij može se vidjeti da on iznosi 6,2 %, dok u Republici Hrvatskoj taj isti omjer iznosi 7,8 %.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine od ukupnog stambenog fonda na području grada Raba 37,3 % stanova se koristi za stalno stanovanje, 17,86 % za povremeno stanovanje što zajedno čini udio od 55,16 %. Stanovi za odmor čine udio od 17,14 % dok stanovi za iznajmljivanje turistima (apartmani) čine 25,48 % od ukupnog broja stanova.

1.3. Komunalna infrastruktura

Komunalna infrastruktura osnovni je preduvjet dobrog i održivog funkcioniranja svakog grada/općine, pa tako i razvoja Grada Raba. Infrastruktura je temelj za razvoj svih djelatnosti kojima se čovjek bavi, pa je tako razvoj te iste infrastrukture veoma važan za ukupni razvoj društvenih i gospodarskih djelatnosti. Prometni sustav čine podsustavi kopnenog, pomorskog i zračnog prometa.

1.3.1. Kopneni promet

Pored cestovne infrastrukture, promet treba sagledavati i kao pretpostavku mnogih poslovnih aktivnosti, ali i kvalitete života. Promet je povezan i sa zaštitom okoliša, jer se utječe na kvalitetu zraka i može imati i druge ekološke posljedice (emisija CO₂, buka). Prometnice koje prolaze kroz Rab su od lokalne, županijske i državne važnosti. Cestovni promet je razvrstan u dvije kategorije i to: razvrstane (javne) ceste i nerazvrstane ceste.

Razvrstane (javne) ceste

Na području Grada se nalaze sljedeće javne ceste:²⁶

- DC 105 (Lopar-Rab- Mišnjak) u duljini od 18,3 km
- ŽC 5139 (Kampor-Rab- Banjol- Barbat) u duljini od 11,1 km
- LC 58104 (Dumići- D. Draga- Supetarska Draga) u duljini od 2,2 km
- LC 58105 (Kampor- T.L. Suha Punta) u duljini od 2,3 km.

²⁶ Izvješće o obavljenj reviziji o održavanju nerazvrstanih cesta u jedinicama lokalne samouprave PGŽ, Državni ured za reviziju, Rijeka, 2013.

Mreža javnih cesta je zadovoljavajuće gustoće i osigurava jednostavan pristup do svih naseljenih dijelova. No, gustoća izgradnje oko njih, sa mnoštvom kolnih pristupa, odnosno prilaza, otežava odvijanje prometa osobito u sezoni. Problemi s pojedinim dijelovima postojećih cesta je njihova nedostatna širina te nedostatak pješačkih nogostupa unutar naselja.

Nerazvrstane ceste

Na prostoru Grada Raba postoji i sustav nerazvrstanih cesta, čija je mreža nezadovoljavajuća²⁷.

Profili cesta su uski i bez nogostupa, sa oštrim zavojima, pretjeranom zavojitošću i nepreglednim križanjima. S obzirom na malu veličinu gradskih naselja, malu protočnost prometnica te sporost vožnje, ne predstavljaju prevelik problem za odvijanje života u naseljima tokom većeg dijela godine, ali predstavljaju ograničavajući faktor za daljnje širenje te podizanje kvalitete života i uređenosti Grada Raba.

Neracionalan razvoj takve mreže stvara značajan problem jer pojedinačno građenje prometnica prema osobnim potrebama stvara preveliku gustoću, odnosno preveliku ukupnu duljinu prometnica u odnosu na broj korisnika, što dalje predstavlja problem za Grad koji je odgovoran (prema Zakonu o komunalnom gospodarstvu) za održavanje nerazvrstanih cesta.

U uvjetima realnog predviđanja stalnog porasta broja vozila na cestama, te uz realizaciju projekata koji će utjecati na značajniji rast atraktivnosti kao turističke destinacije (što ima za posljedicu dodatan pritisak na cestovnu infrastrukturu) nužna su nova ulaganja u unapređenje cestovne infrastrukture, a Grad Rab ima potencijala u obliku izgradnje obilaznice ili uređenja poljskih puteva.

1.3.2. Pomorski promet

Na prostoru luka odvijaju se aktivnosti ukrcaja i iskrcaja putnika, omogućuje se i privez brodova, sportskih plovila i brodica domicilnog stanovništva. Uz navedene aktivnosti u kopnenom dijelu luke dozvoljava se lociranje pratećih građevina ugostiteljske, servisne i dr. namjene koje su komplementarne s djelatnostima luke.

Luke otvorene za javni promet

Na području Grada Raba nalaze se sljedeće luke od županijskog i lokalnog značaja²⁸.

- Županijski značaj:
 - Luka Mišnjak- Lučko područje sastoji se od obalnog kopnenog dijela i pripadajućeg akvatorija te je u dobrom stanju uporabe. Luka se sastoji iz operativnih obala i lučkog platoa. Operativne obale dužine su 183 metra, dubine 2-3,5 metra te kapaciteta priveza 6 trajekta. Opskrbljena je napravama za privez brodica, bokobranima, rampama za trajekte, lučkim svjetlom i navozom. Locirana je na pustom dijelu otoka, 10 km od grada Raba²⁹.
 - Luka Rab-sastoji se od operativne obale, obala za privez brodica i operativno zaštitnog lukobrana. Operativna obala dužine je 590 metara te je masivnog tipa gradnje od kamena i betona i u dobrom je stanju za uporabu. Obale za privez brodica dužine su 600 metara, dok je operativno zaštitni lukobran

²⁷ https://zavod.pgz.hr/SN_JLS/Izvjescia_o_stanju_u_prostoru/Grad%20Rab_IZ_09_04_2018.pdf str 47.

²⁸ Ibidem str. 47.-48.

²⁹ <http://www.zlu-rab.hr/luke/misnjak>

dužine 140 metara i služi za zaštitu akvatorija luke i privez brodice. Luka je opremljena napravama za privez brodice, lučkim svjetlima, dizalicom za brodice do 5 tona, navozom i postajom za opskrbu plovila gorivom. Luka ima priključak na cestovnu prometnicu, vodovod, električnu i telefon. Luka je preopterećena korisnicima te se iz tog razloga predlaže preusmjeravanje korisnika na druge lokacije.

- Luka Supetarska Draga- najprikladnija lokacija je uvala Vardaškolj u koju bi se smjestila nova trajektna luka umjesto današnje trajektne luke Lopar (luka Vardaškolj nije izgrađena, ali je za nju utvrđeno lučko područje).
- Lokalni značaj:
 - Banjol, Barbat, Dumići, Grci, Janići, Kamporska draga, Keki, Padova II, Palit, Pudarica, Sv. Eufemija, (od navedenih luka nisu još utvrđena lučka područja za luke Dumići, Kamporska draga, Keki i Sv. Eufemija).

Grad Rab je s južne strane povezan kopnenom cestovnom infrastrukturom, trajektnom linijom Stinica – Mišnjak, dok na relaciji Rijeka – Rab – Novalja prometuje svakodnevno i brza katamaranska linija³⁰.

Luke posebne namjene

Na području Grada postoje:

- Dvije luke nautičkog turizma, izgrađene i u funkciji:
 - Rab - ACI marina sa 142 veza u moru³¹. Nalazi se u samoj gradskoj luci, a nautičarima nudi mnoštvo sadržaja poput: recepcije s mjenjačnicom i bankomatom, restorana, caffe-bara, kozmetičkog salona, prodavaonica nautičke i sportsko-ribolovne opreme, brodske opreme i rezervnih dijelova, sanitarnog čvora, servisne radionice, dizalice nosivosti 10 tona, wlan sustava, crpke za gorivo.
 - Supetarska Draga - ACI marina sa 328 veza u moru i 53 suha veza, sa servisnom radionicom i uređajima za vađenje plovila iz mora te sa parkiralištem za osobna vozila. Osim toga neki od važnijih sadržaja su: recepcija s mjenjačnicom, restoran, prodavaonica prehrambenih proizvoda u neposrednoj blizini, sanitarni čvor, parkiralište za osobna vozila, wlan sustav za pristup internetu, crpka za gorivo, dvije Tesla Only električne punionice snage do 22 kW, te jedna univerzalna električna punionica Tesla Universal snage do 22 kW.
- Četiri luke posebne namjene - brodogradilišta, izgrađena i u funkciji (s imenom koncesionara):
 - Stanislav Matić (Banjol)- 0,2 ha kopneni dio te 0,5 ha morski dio,
 - Petar Španjol (Banjol)- 0,05 kopneni dio te 0,31 morski dio ,
 - Zdravko Pičuljan (Barbat)- 0,03 ha kopneni dio te 0,07 morski dio,
 - Ivan Pičuljan (Barbat)- 0,17 ha kopneni dio te 0,9 morski dio.

Grad Rab u suradnji sa Županijom treba raditi na realizaciji izgradnje i rekonstrukcije te na proširenju navedenih luka maksimalno koristeći mogućnosti financiranja iz EU fondova.

³⁰ https://www.aci-marinas.com/aci_marina/aci-marina-rab

³¹ https://www.aci-marinas.com/aci_marina/aci-marina-rab/

1.3.3. Zračni promet

Na području Grada Raba ne postoje građevine zračnog prometa. Rabu su na području Hrvatske, najbliže međunarodna Zračna luka Rijeka na Krku te Zračna luka Zadar radi intenziviranja turističkog prometa potrebna je bolja povezanost grada sa tim aerodromima. Isto tako, planiran je i heliodrom za interventne slučajeve u gradu Rabu i na južnom dijelu Kamporskog polja. U 2014. godini bio je uveden komercijalni promet hidroavionima no on je zbog određenih problema ukinut u 2016. godini.

1.3.4. Telekomunikacije

Sustav telekomunikacijskih veza je sustav koji se veoma brzo razvija i raste. Potrebe za prostorom su relativno male i prihvatljive (posebno kada se koriste podzemne i bežične mreže), a vežu se uz cestovnu mrežu.

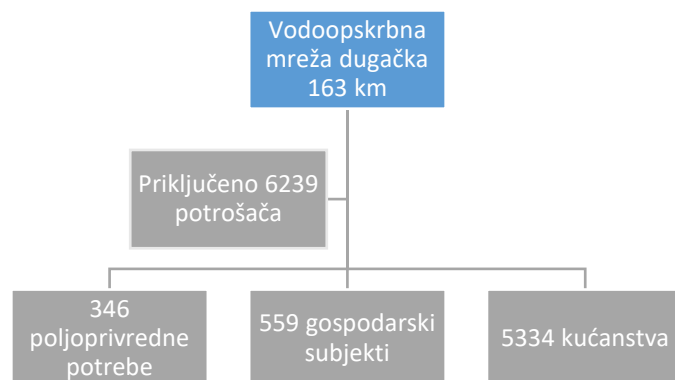
Na području grada postoji optička infrastruktura HEP-a (uz 110 kW dalekovod), te postoji 9 samostojećih antenskih stupova za potrebe pokretnih elektroničkih komunikacija³². Magistralni elektronički komunikacijski vod prolazi područjem Grada, od Vašibake do granice s Loparom, s odvojcima do čvorova u Rabu i Donjoj (Supetarskoj) Dragi. Sva naselja su preko čvorova Rab, Kampor, Gonar i Donja Draga povezana glavnom, odnosno distribucijskom elektroničkom komunikacijskom mrežom. Pojedini dijelovi naselja (kako ono izdvojeni, tako i oni teže dostupni unutar naselja, građeni neplanski, bez adekvatne infrastrukturne opremljenosti) još nemaju dostupan nepokretni širokopojasni pristup mreži, no čine izrazitu manjinu za čije opremanje su dovoljni samo manji zahvati. Veći dio takvih dijelova naselja je trenutačno pokriven mogućnošću bežičnog pristupa mreži putem pokretnih elektroničkih komunikacija, u kategoriji od 2 do 30 Mbit/s protočnosti podataka.

Valja spomenuti kako se u zadnjem desetljeću telekomunikacije u pokretnoj mreži intenzivno razvijaju te da je razina pokrivenosti grada telekomunikacijskom mrežom zadovoljavajuća. Postojeće bazne stanice su smještene na način da ne narušavaju uvjete korištenja i zaštite okoliša, a obaveza jedinice lokalne samouprave je osigurati daljnji razvoj mreže uz očuvanje danih resursnih prostora i zdravlja ljudi. Područje Grada Raba ima na nekoliko mjesta pristup besplatnom wifi-u. U 2019. godini je prihvaćen projekt RUNE (Rural Network Project) koji ima za cilj osiguranje ultra brze širokopojasne svjetlovodne infrastrukture. Ovaj projekt će pomoći jedinicama lokalne samouprave, pa tako i gradu Rabu u dostizanju ciljeva digitalne agende za Europu 2020, kor osiguranje povezivanja na novu svjetlovodnu pristupnu mrežu koja će omogućiti brzine veće od 1 Gbps.

³² https://zavod.pgz.hr/SN_JLS/Izvjescia_o_stanju_u_prostoru/Grad%20Rab_IZ_09_04_2018.pdf str 50.

1.3.5. Vodoopskrba i odvodnja

Stanovništvo Grada Raba je gotovo u potpunosti opskrbljeno pitkom vodom (>99% priključenosti na vodoopskrbni sustav). Godišnja potrošnja vode iznosi oko 1,500,000 m³ litara, što daje potrošnju od oko 186.000 l/stan. godišnje, odnosno 509 litara dnevno, što uključuje i potrošnju vode za gospodarske potrebe (osobito turističke i poljoprivredne). Kada se promatra samo uobičajena dnevna potrošnja stanovnika (bez gospodarske) iznosi između 150 i 230 litara. U ljetnim mjesecima potrošnja vode je znatno veća zbog povećanog broja potrošača.

Izvor: tvrtka Vrelo d.o.o.

Raspoloživa količina vode za vodoopskrbu ukupno iznosi 204 l/s, od koji se 126 l/s dobiva iz vodovoda Hrvatsko primorje-južni ogranak te 78 l/s iz vodovoda otoka Raba (izvor Mlinice i bušotine Gvačić I, Gvačić II, Perići i Podmravići). Gubici koji nastaju u prijenosu vode do potrošača iznose 20%³³.

³³ https://zavod.pgz.hr/SN_JLS/Izvjesca_o_stanju_u_prostoru/Grad%20Rab_IZ_09_04_2018.pdf str. 51.

Sustav Rab i sustav Draga dva su odvojena sustava odvodnje koji opslužuju gradsko područje. Sustavi javne odvodnje na području Grada Raba planirani su i izgrađeni kao razdjelni sustavi što znači da je odvodnja otpadnih voda odvojena od odvodnje oborinskih voda. Sustav Rab obuhvaća odvodnju otpadnih voda iz naselja Palit, Rab, Banjol i Barbat. Sustav se sastoji od 13 crpnih stanica, tlačno-gravitacijskih kolektora s pripadajućom mrežom te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Vašibaka s podmorskim ispustom. Sustav Draga obuhvaća područje naselja Supetarska Draga, Kampor i Mundanije. Sustav se sastoji od 6 crpnih stanica, tlačno-gravitacijskih kolektora s

pripadajućom mrežom te uređaja za pročišćavanje otpadnih voda Potočina s podmorskim ispustom.

Izvor: tvrtka Vrelo d.o.o.

Na području Kampora izgrađen je sustav s 2 crpne stanice s privremenim ispustom na rtu Kaštelina. Na području Mundanije nije izgrađen sustav javne odvodnje već se otpadna voda prikuplja putem septičkih jama. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda Potočina koji je u pogonu od studenog 2015. godine predstavlja završni i najvažniji element u postupku pročišćavanja otpadnih voda sustava javne odvodnje Draga³⁴. Turistički kompleks Suha Punta ima izvedenu kanalizacijsku mrežu, vlastiti uređaj za pročišćavanje i podmorski ispust.

1.3.6. Gospodarenje otpadom

³⁴ <http://vrelo.hr/vodoopskrba-i-odvodnja/odvodnja/>

Komunalni otpad s područja Grada Raba zbrinjava se na odlagalištu otpada Sorinj koje je smješteno u sjevernom dijelu otoka Raba. Skupljanje i odlaganje prikupljenog otpada obavlja tvrtka Dundovo d.o.o. Zbrinjavanje komunalnog otpada na odlagalištu Sorinj obavlja se od 1969. godine, a nalazi se na samoj granici s Općinom Lopar. Odlagalište je od grada Raba udaljeno 12,5 km, a od najbližeg naselja Lopar oko 2,5 km te se nalazi 1 km od državne ceste Rab – Lopar do koje postoji asfaltirani pristupni put³⁵.

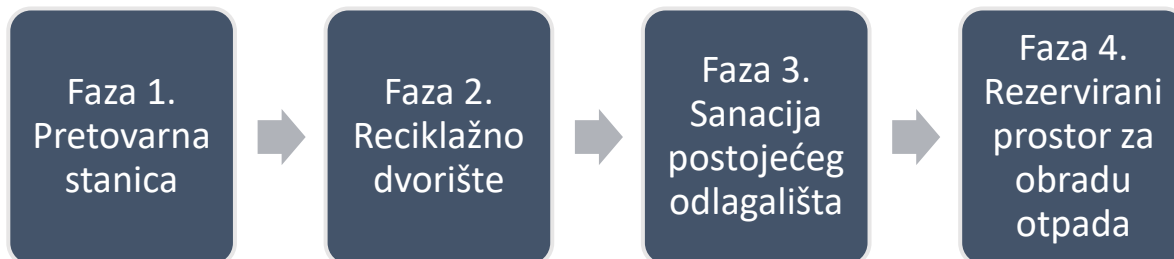
Izvor: web stranice tvrtke Dundovo d.o.o.

35

<http://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluk&id=14659>

Površina odlagališta je ograđena te se nadzire, a iznosi oko 40.000,00 m². Svaki ulazak se registrira, a dovezena količina i vrsta otpada se bilježi u očevidnik u elektronskom obliku. Uobičajeni izvori proizvodnje komunalnog otpada na području Grada Raba su kućanstva, turizam, uslužne djelatnosti i javne površine³⁶.

Tvrtka Dundovo d.o.o. je prema Sporazumu između Grada Raba i Općine Lopar, te prema Ugovoru između Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, krenula u sanaciju odlagališta komunalnog otpada Sorinj. Prema Izmjeni i dopuni lokacijske dozvole određeno je fazno građenje i to:³⁷

Prva faza s kojom je dovršena pretovarna stanica na Sorinju je završena 2018. godine. Isto tako završena je i druga faza (jesen 2019.), odnosno izgradnja reciklažnog dvorišta. Otpad se dalje iz sortirne stanice na Sorinju odvozi na Županijski centar za gospodarenje otpadom Marišćina. Projekt je zajednički financiran od strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti, Općine Lopar i Grada Raba. Očekuje se ubrzo rješavanje i treće i četvrte faze.

U gradu Rabu se od 2002. godine provodi izdvojeno sakupljanje otpada. U svakom naselju Grada Raba se nalaze spremnici za papir, PET-ambalažu, staklo, limenke, stare baterije. U cilju poboljšanja stanja komunalna tvrtka Dundovo d.o.o. na području Grada Raba uvodi novi sustav gospodarenja otpadom, temeljem kojeg svaki korisnik usluge zadužuje individualni, čipirani spremnik za miješani komunalni otpad koji je onda u bazi podataka povezan sa objektom i korisnikom usluge. Korisnik sam odlučuje o potrebi pražnjenja spremnika u skladu s dogovorom tvrtke. Prilikom pražnjenja spremnika, digitalni čitač na vozilu registrira pražnjenje pojedinačnog spremnika te se on odmah i evidentira. Temeljem podataka o broju usluga pražnjenja spremnika ili otvaranja otpadomjera izrađuje se račun za jedno obračunsko razdoblje. Ovakav sustav gospodarenja otpadom omogućuje korisnicima da sami utječu na visinu mjesečnog računa³⁸. U planu je i daljnje razvijanje sustava te bi uskoro oni građani koji ih još nemaju, trebali dobiti i spremnike za plastiku i papir³⁹.

1.4. Društvena infrastruktura

³⁶ Plan gospodarenje otpadom Grada Raba za razdoblje 2017-2022. – nacrt, H projekt d.o.o., Zagreb, 2017.

³⁷ <http://dundovo.hr/djelatnosti/prikupljanje-i-zbrinjavanje-otpada/odlagaliste-komunalnog-otpada-sorinj->

³⁸ <http://www.rab.hr/grad-rab/za-gradjane/novi-sustav-gospodarenja-otpadom>

³⁹ <https://rabdanas.com/index.php/vijesti/item/3713-predstavljen-novi-sustav-gospodarenja-otpadom-na-podrucju-grada-raba>

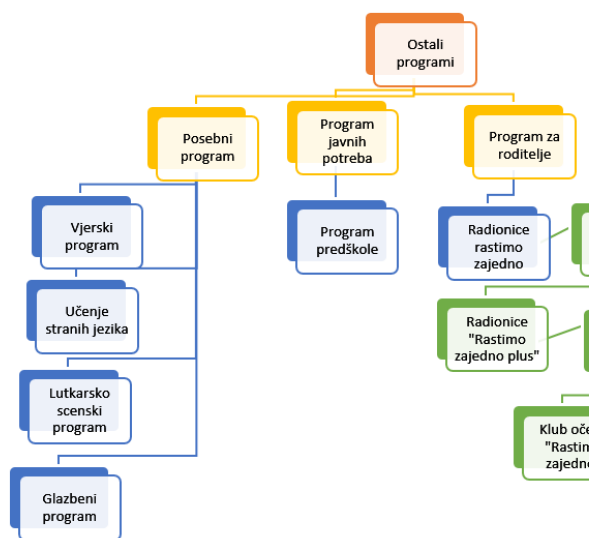
Društveni sadržaji, odnosno društvena infrastruktura je umetnuta u sustav naselja, a programski je vezana za potrebe građana i tradicionalne interese. Osniva se i osmišljava kako bi se život građana Grada Raba učinio kvalitetnijim i boljim. Grad Rab u svom programu djelovanja vodi brigu o djeci i mladima kroz različite oblike odgoja i obrazovanja, zadovoljenju kulturnih potreba, vodi brigu o zdravlju i kvaliteti života kao i socijalnoj skrbi građana, kvalitetnim uključivanjem različitih udruga u postizanje ciljeva razvoja društva u lokalnoj zajednici. Ciljevi se temelje na potrebi ostvarivanja zajedničkog interesa za unapređivanjem društvenog i kulturnog razvitka, te ostvarivanja određenih društvenih i socijalnih interesa te drugih potreba stanovnika. Briga o ustroju društvenih djelatnosti je od iznimnog značenja za pozicioniranje Grada Raba u okruženju, jer utječu na izbor i poželjnost življenja u lokalnoj zajednici, a utječe i na razvoj gospodarstva te unapređenje odnosa među stanovnicima.

Grad Rab vodi brigu o osiguranju odgovarajuće razine društvenog standarda te osigurava sredstva za funkcioniranje društvenih djelatnosti. Analizom relevantnih stavaka Plana proračuna za 2019. godinu može se uočiti sadašnja orijentacija financiranja društvenih djelatnosti kako slijedi: Predškolski odgoj i briga o djeci (9,3 %); Osnovno, srednjoškolsko i visoko obrazovanje (1,7 %); Zdravstvo (1,2 %); Kulturno nasljeđe i običaji (9,2 %); Sport i rekreacija (3,5 %); Socijalna zaštita (3,04 %) . Proračunom Grada Raba aplicira se pravni okvir na stvarnu situaciju u praksi na način da se izdvajaju pojedini segmenti društvenog standarda odnosno društvenih djelatnosti. U nastavku će se detaljnije predstaviti dostignuti stupanj razvoja najvažnijih društvenih djelatnosti i društvenog standarda stanovnika Grada Raba.

1.4.1. Predškolske ustanove

Dječji vrtić „Pahuljica“

Predškolski odgoj u gradu Rabu datira još iz 1965. godine, kada je postojala jedna grupa predškolske djece s jednim zaposlenim odgajateljem. 1975. godine vrtić se seli u prostore Ville Antoniette gdje se otvara još jedna odgojna skupina⁴⁰. 1999. odlukom Gradskog vijeća Grada Raba osniva se Dječji vrtić Pahuljica. Zbog neadekvatnosti prostora i nedovoljnog kapaciteta za obuhvat velikog broja djece 2007. godine vrtić se seli u nove prostorije u Palitu od preko tisuću i pol kvadrata. U mjesecu rujnu 2012. godine otvara se podružnica Supetarska Draga. Danas je Dječji vrtić „Pahuljica“ organiziran u 13 odgojnih skupina, a zaposleno je 44 djelatnika⁴¹. Deset odgojnih skupina funkcionira u matičnoj zgradi, dvije u Podružnici Lopar te jedna u Podružnici Supetarska Draga. Osim redovitih programa vrtić organizira i posebne programe kao što su:⁴²

⁴⁰ <http://www.dvp.hr/index.php/o-nama/povijest>

⁴¹ <http://www.dvp.hr/index.php/o-nama/povijest>

⁴² <http://www.dvp.hr/index.php/o-nama/programi>

Od deset skupina u matičnoj zgradi, četiri su skupine jasličke dobi te obuhvaćaju djecu od jedne do tri godina s cjelodnevni 10-satnim programom. Šest vrtićkih skupina obuhvaćaju djecu od tri godine do polaska u školu, a od toga jedna obuhvaća djecu koja pohađaju poludnevni 6-satni program, a pet vrtićkih skupina pohađa cjelodnevni 10-satni program. U podružnici Supetarska draga jedna je vrtićka skupina s cjelodnevni programom.

1.4.2. Osnovno, srednje školstvo i drugi oblici obrazovanja**Osnovna škola „Ivana Rabljanina“ Rab**

Osnovna škola „Ivana Rabljanina“ Rab jedina je osnovna škola na području Grada Raba. Nastava se odvija u matičnoj školi u Rabu i šest područnih škola u naseljima: Barbat, Banjol, Mundanije, Supetarska Draga, Lopar i Kampo. Samo u matičnoj školi u Rabu organizirana je nastava za učenike predmetne nastave sa cijeloga otoka pa se učenici iz okolnih naselja od petog do osmog razreda prevoze u matičnu školu iz pravaca Lopara, Supetarske Drage, Barbata, Kampa i Mundanija. U područnim školama organizirana je samo razredna nastava, u redovnim i kombiniranim odjelima, a mali broj učenika su učenici putnici. U školskoj godini 2018./2019. u školu su ukupno upisana 698 učenika u 46 razrednih odjela. Od ukupnog broja učenika 71 % upisano ih je u matičnoj školi, dok je preostali postotak učenika upisan u područnim školama.

Tablica 5. Broj učenika u školskoj godini 2018./2019.

Škole	Ukupan broj učenika	Broj razrednih odjeljenja
Ukupno	698	46
Od toga područne škole	203	20

Izvor: Godišnji plan i program rada škole za školsku godinu 2018/2019, Osnovna škola Ivana Rabljanina Rab, 2018.

Nastavni rad u područnim školama odvija se samo u jutarnjoj smjerni, dok se rad u matičnoj školi zbog nedovoljnog broja učenika odvija u dvije smjene. Škola ima organizirani produženi boravak za učenike razredne nastave, a ovu aktivnost financira lokalna samouprava. U školi su organizirane mnogobrojne izvannastavne aktivnosti poput: likovne grupe, plesne grupe, eko-grupe, dramske, zbora, sportske grupe, mladi kemičari, debatni klub, prometna i radijska grupa i sl. Osnovna škola i tri podružnice energetske su obnovljene odnosno stavljena je nova fasada, krovšte i prozori te je omogućeno grijanje/hlađenje.

Osnovna glazbena Ivana Matetića Ronjgova – područni odjel Rab

Područni odjel ima organizirano osnovno glazbeno obrazovanje od 1-6. razreda za sljedeće instrumente: klavir, gitara, mandolina, harmonika, saksofon, klarinet. Osim toga, škola organizira koncerte. Grad Rab u okviru svojeg proračuna za 2019. potpomaže Osnovnu glazbenu školu Ivana Matetića Ronjgova sa sredstvima za plaću, naknade plaća i druga materijalna prava iz radnih odnosa za zaposlenike, te za rad preko norme stalnih zaposlenika. Osim Pročelnice, u Školi radi šest profesora.

Srednja škola „Markantuna De Dominisa“ Rab

Srednja škola „Markantuna de Dominisa“ Rab osnovana je kao samostalna ustanova 15. studenog 1962. Rad je započela kao Ugostiteljska škola s praktičnom obukom. Dvije godine prije toga djelovala je nesamostalno kao Područna škola Rab pri Ugostiteljskoj školi Opatija. Otvaranje Škole bilo je potaknuto intenzivnijim razvojem turizma i potrebom za ugostiteljskim kadrovima. Sve do 1990. godine u školi se isključivo provode programi za izobrazbu kuhara/ica i konobara/ica, da bi se tek nakon toga inicijativom nekoliko djelatnika škole pokrenulo otvaranje programa opće gimnazije. Otvaranjem ovog visokozahtjevnog programa pokušao se spriječiti odlazak najboljih učenika iz rapske sredine. Od osnutka Škole, rad ove ustanove odvijao se u na različitim lokacijama. To su bile zgrada Sevojna, restoran Grand, hotel Slavonija, restoran Park i palača Dominis Nimira. Od 1982. godine do danas nastava se dijelom održava u zgradi koja je izgrađena oko 1920. i drugoj zgradi koju dijeli s Osnovnom školom Ivana Rabljanina, izgrađenoj oko 1960. godine⁴³. U cilju kvalitetnijeg održavanja nastave bilo bi potrebno opremiti specijaliziranu učionicu za nastavu biologije, kemije, fizike i strojarske struke. Nedostaje pismohrana, dvorana za sastanke i prostorija za primanje roditelja. Knjižnica je u neadekvatnom prostoru, smještena iznad kotlovnice. Škola ima 30 zaposlenih djelatnika od čega 23 nastavnika (od čega troje rade u dvije ili više škola). Prema Odluci o upisu učenika u školsku godinu 2019./2020.⁴⁴ raspisana su slobodna mjesta za učenike po sljedećim programima: Opća gimnazija – 20 učenika, četverogodišnje obrazovanje; Turističko-hotelijerski komercijalist – 20 učenika, četverogodišnje obrazovanje; konobar – 6 učenika, trogodišnje obrazovanje i kuhar – 8 učenika, trogodišnje obrazovanje. Osim ovih programa 1996. godine dobivene su suglasnosti za obrazovanjem prodavača, autolimara, vodoinstalatera, instalatera grijanja i klimatizacije te slastičara, no za te se programe provodi povremeni upis svake treće godine. U školskoj godini 2018./2019. školu je pohađalo 142 učenika raspoređenih u 10 razrednih odjela⁴⁵. Raspored učenika po odjeljenjima u razdoblju od 2015.-2019. prikazuje sljedeća tablica.

Tablica 6. Broj ukupno upisanih učenika na početku školske godine u razdoblju 2015.-2019.

Godina upisa	Gimnazija	Turističko – hotelijerski komercijalist	Konobar	Kuhar	Automehaničar
2015/2016	80	58	4	21	12
2016/2017	86	44	4	12	9
2017/2018	78	49	4	7	8
2018/2019	79	48	2	13	-

Izvor: Godišnji plan i program rada škole za razne školske godine, Srednja škola Markantuna de Dominisa Rab

⁴³ Katalog informacija Srednje škole Markantuna de Dominisa, Rab, http://ss-mddominisa-rab.skole.hr/katalog_informacija

⁴⁴ Narodne novine 53/2019

⁴⁵ Godišnji plan i program rada škole za školsku godinu 2018./2019., Rab, rujan, 2018.

Škola organizira vannastavne aktivnosti poput: odbojke, dramske, novinarske, planinarske grupe, eko STEM grupe i sl.⁴⁶. Škola također ima odobrene programe za doškoloavanje, prekvalifikaciju i osposobljavanje odraslih.

Grad Rab je u cilju olakšavanja obiteljima školovanje djece, a i poticanje učenika/studenata na daljnji uspjeh te nastavak obrazovanja u 2019. godini u svojem proračunu planirao rashod od 250.000 kn za dodjelu učeničkih i studentskih stipendija za jednu akademsku godinu.

Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu - Nastavno-pokusni šumski objekt Rab

Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu je osnovao svoj Nastavno – pokusni šumski objekt (NPŠO) te je preuzeo upravljanje i gospodarenje šumom na otoku Rabu. Šume i objekti NPŠO Rab nalaze se u obalnom području jugozapadnog dijela otoka Raba u šumskom predjelu Kalifront. Znanstveni rad odvija se na pokusnim ploham, a osnovana je i jedna trajna ploha od 1 ha. U šumi NPŠO-a Rab dosada je postavljeno ukupno 13 pokusnih ploha na 2,3 ha na kojima se istražuje.⁴⁷

1.4.3. Zdravstvo i socijalne djelatnosti

Dom zdravlja i Hitna služba na Rabu

Na području Grada Raba se nalazi Dom zdravlja i Hitna medicinska pomoć. Dom zdravlja obuhvaća djelatnosti opće medicine, zdravstvene i stomatološke zaštite i patronažu, a pod ingerencijom je Doma zdravlja Primorsko – goranske županije. Grad Rab organizirano posjećuju specijalisti iz Rijeke i drugih gradova. Na području otoka nalazi se i Ispostava Rab Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije. Kao velika nužnost zbog velikog broja turista na području Grada Raba utemeljena je i Turistička ambulanta.

Psihijatrijska bolnica Rab

Psihijatrijska bolnica Rab smještena je u naselju Kampor. Zauzima prostor od 124.000 m² te oko dva hektara zelene površine na kojem je zasađeno mediteransko raslinje. Psihijatrijska bolnica Rab sastoji se od sljedećih odjela: Odjel za akutna i krizna stanja; Odjel za afektivne poremećaje i granična stanja; Odjel za produženo liječenje; Odjel za produženo liječenje; Odjel za psihosocijalnu rehabilitaciju; Dnevna bolnica; Odjel za neurokognitivnu i integrativnu rehabilitaciju; Odjel za forenzičku psihijatriju te Odjel za bolesti ovisnosti. Bolnica raspolaže s 480 kreveta i zapošljava 243 djelatnika, od čega je veći broj zdravstvene struke⁴⁸.

⁴⁶ <http://ss-mddominisa-rab.skole.hr/skola/povijest>

⁴⁷ <http://www.sumfak.unizg.hr/hr/sumarski-odsijek/zavod-za-npso/npso-rab/>

⁴⁸ http://www.bolnicarab.hr/hr/povijest_bolnice/60/50

Dom za starije i nemoćne „Mali Kartec“ Rab

Grad Rab je uložio značajna sredstva u rekonstrukciju ove zgrade i u suradnji sa Primorsko-goranskom županijom otvorio dom za starije i nemoćne kapaciteta oko 35 osoba⁴⁹. U svibnju 2019. godine završeni su radovi te je otvoren natječaj za zapošljavanje osoblja te prihvata umirovljenika.

Gradsko društvo Crvenog križa Rab

Gradsko društvo Crvenog križa Rab osnovano je 1962. godine. Djeluje na području cijelog otoka Raba, kao neovisna nevladina organizacija na osnovi Zakona o Hrvatskom Crvenom križu te Statuta Hrvatskog Crvenog križa i Statuta Gradskog društva Crvenog križa Rab⁵⁰. U 2019. godini uselili su u nove prostorije, a prostor je preduvjet za nove programe. Aktivnosti koje organizira i provodi Gradsko društvo su: edukacija stanovništva o pružanju prve pomoći i pripreme za natjecanja, organizaciju dobrovoljnog darivanja krvi, pripremu i odgovor na katastrofe, služba traženja, služba spašavanja života na vodi, humanitarno – socijalni program, zaštita zdravlja, organizacija mladih volontera koji se uključuju u različite aktivnosti i programe Crvenog križa, prevencija trgovanja ljudima, promicanje međunarodnog humanitarnog prava, organizacija zajedničkih akcija Hrvatskog Crvenog križa, te ostale akcije koje zbog izvanrednih potreba utvrdi Glavni odbor Hrvatskog Crvenog križa.

1.4.4. Kultura

Pučko otvoreno učilište

Ustanova Pučko otvoreno učilište Rab je temeljna institucija u realizaciji i provedbi etno, eko i kulturnog-turističkog dijela, a osnivač je Grad Rab. Djelatnost Ustanove je značajna jer joj programi i aktivnosti sežu u nekoliko kulturnih djelatnosti. Pored obrazovanja odraslih, Ustanova ima i izdavačku djelatnost, kino-prikazivačku djelatnost (djeluju dva kina – zimsko kino i ljetno kino) i galerijsko-izložbenu djelatnost. Isto tako organizira razne manifestacije, koncerte, glazbene smotre, kazališne predstave i dr. Ustanova se manjim dijelom financira iz vlastitih prihoda (od prodaje ulaznica i tečajeva za odrasle), dok se većinskim dijelom financira iz proračuna Grada Raba. Dio prihoda za programe i projekte se ostvaruje i kroz Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Ministarstvo turizma, Primorsko-goransku županiju, Turističku Zajednicu Grada Raba, ali i pomoću donacija tvrtki. Ustanova osigurava stanovništvu Grada, kao i njegovim posjetiteljima, kulturno-zabavnu ponudu tijekom cijele godine. Radi na očuvanju materijalne i nematerijalne kulturne baštine, te na razvijanju svijesti o njejoj važnosti.⁵¹

⁴⁹ <https://rabdanas.com/index.php/vijesti/item/3549-zapocelo-zaprimanje-zahtjeva-za-smjestaj-u-domu-za-starije-osobe-u-rabu>

⁵⁰ <http://www.dck-pgz.hr/gradska-drustva/gradsko-drustvo-crvenog-kriza-rab/gdck-rab-aktivnosti/>

⁵¹ http://www.rab.hr/dokumenti/grad_rab/PUR%20Grada%20Raba%2009-04-2013.pdf

Gradska knjižnica Rab

Počeci čitaoničke, odnosno knjižničke djelatnosti datiraju od kraja 19.stoljeća, odnosno kada se osniva Narodna čitaonica (1884. godine). Nakon kraćeg prekida u radu, djelatnost se obnavlja 1975. godine, u sastavu Radničkog sveučilišta (današnjeg Pučkog otvorenog učilišta) s fondom od 3000 knjiga. Knjižnica se 1989. godine otvara na puno radno vrijeme. 2003. godine knjižnica se seli u prostor Banove vile, jedne od najljepših rapskih građevina. Gradska knjižnica posjeduje knjižni fond od 27.210 knjiga te 1.464 jedinice neknjižne građe (prema podacima iz 2014. godine)⁵². U knjižnom fondu najzastupljenija je lijepa književnost, beletristika, knjige za djecu i odrasle, stručna i stručno-popularna literatura iz različitih područja, referentna literatura (enciklopedije, rječnici, priručnici za rad u knjižnica) te slikovnice, knjige za mlađu dob i stripovi. Među neknjižničnom građom najbrojniji su filmski DVD-i s animiranim, igranim i dokumentarnim filmovima, CD-i te CD-ROM-ovi edukativnih sadržaja. U čitaonici se može pročitati raznovrsni dnevni tisak.

Katedra Čakavskog sabora

Katedra Čakavskog sabora u Rabu ima za cilj ostvarivati raznovrsne kulturno-umjetničke programe, znanstvene i stručne skupove, izdavačku djelatnosti i druge kulturne programe koji se tiču očuvanja i vrednovanja kulturnog i nacionalnog identiteta.

1.4.5. Sport i rekreacija

⁵² <http://www.gk-rab.hr/o-knjiznici/povijest>

Na području Grada Raba (u Palitu) izgrađen je novi sportski kompleks za male sportove sa terenima za: mali nogomet, rukomet i košarku te tribine sa 300-tinjak sjedećih mjesta. Osim toga izgrađen je i manji objekt sa sanitarnim čvorom koji služi za zapisničarske i delegatske aktivnosti. Korištenje svih igrališta je uglavnom besplatno, a njime upravlja tvrtka Dundovo d.o.o.⁵³. Osim toga, na području Grada postoje dvije sportske dvorane i to: sportska dvorana u Palitu i dvorana u sklopu škole u Banjolu. Nogometno igralište izgrađeno je u Banjolu – Blato, a igrališta za male sportove izgrađena su u Kamporu, Palitu, Banjolu (kamp) i Barbatu. Teniska igrališta izgrađena su u Suhoj Punti i Rabu. Boćališta su izgrađena u Banjolu (kamp) i Kamporu – Suhoj Punti. U sportskoj zoni R61 u Barbatu koristi se motokros staza izvedena na prirodnom terenu.

⁵³ <http://www.rab.hr/grad-rab/vijest/svechano-otvorena-novoizgraena-igralishta-za-male-sportove>

1.4.6. Udruge Grada Raba

Prema Registru udruga Republike Hrvatske na području Grada Raba djeluje 107 udruga i to⁵⁴:

Klapa Krijanca	Sportski ribolovni klub Big game Rab	Udruga za prevenciju, psihoeducaciju, liječenje, rehabilitaciju i resocijalizaciju oboljelih od bolesti ovisnosti Feniks
Udruga likovnih i književnih stvaralaca	Kickboxing klub „Sport Life“ Rab	Bridž klub Rab
Udruga ribara Kristofor	Karate klub Rab – Enpi	Body mind art – udruga za podizanje kvalitete života
Udruga vinogradara i vinara „Trs“ Rab	Biciklistički klub „-bike	Aeroklub „Cumulus Rab“
Košarkaški klub Rab	Udruga Hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata Otok Rab	Hrvatski crveni križ – gradsko društvo Crvenog križa Rab
Muški rukometni klub Arba Rab	Filatelističko-numizmatička udruga Rab	Taekwon-do klub Kamenjak
Društvo Mundarije	Udruga roditelja djece s invaliditetom i teškoćama u razvoju „Pinokio“	Udruga za djecu i mlade „Kocka“
Hrvatski ratni veterani Raba	Pčelarsko društvo Rab	Društvo sportske rekreacije Kapor
Udruga za promicanje kulture življenja „Komin“ Barbat – Rab	Sportsko ribolovni klub „Tunera“	Klub podvodnih aktivnosti „Amfora“ Rab
Odbojkaški klub Rab	Udruga korisnika bežično umreženih računalnih sustava „Arbawireless“	Ronilački klub „Bez boca“
Klupa Rab	Šahovski klub Rab	Udruga rapskih samostrelčara
Jedriličarski klub „Kapor“ Rab	Ženska klupa Anima Arbae	Lovačko društvo „otok Rab“
Kulturno umjetničko društvo Rab	Športsko ribolovni klub „Dolin“ Barbat	Udruga Tuning Crew Rab
Boćarski klub „Albatros“ Rab	Udruga veterana Domovinskog rata „Rab“	Jedriličarski klub „bura“ Rab
Planinarsko društvo „Kamenjak“ Rab	Sportsko rekreativno društvo „Fitness Barbat“	Udruga antifašista Raba
Rukometni klub Udruga „Felix“ Rab		
Udruga dioničara Merkur d.d.	Starokatolički generalni Vikarijat Sv. Metoda	Letački klub „Phoenix-Rab“
Lovačko društvo „Golub“ Kapor – Rab	Moto klub Baltymotorsport Rab	Umjetnička udruga „Zidić“
Moto klub Tur Bikers –Rab	Ženska klupa „Sozal“ Rab	Udruga dioničara „Imperial“ d.d. – koncern Rab

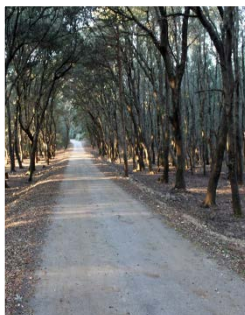
⁵⁴ <https://registri.uprava.hr/#!udruge/>

Teniski klub Rab	Društvo prijatelja Raba -1895	Udruga malih dioničara Imperial Rab
Hrvatski časnički zbor Gradski odbor Rab	Udruga dioničara Merkur d.d. – Rabkomerc	Udruga umirovljenika Otoka Raba
Društvo sportske rekreacije „Arba“	Jedriličarski klub „Rab“	Vaterpolo klub „Arba“ Rab
Udruga hrvatskih branitelja Domovinskog rata „Domovina 1990-1995“ Grad Rab	Udruga pomorskih kapetana Otoka Raba	Nogometni klub Rab
Biciklistički klub „Mag“ Rab	Lovačko društvo „Kunić“ Rab	Spelološka udruga „Rab – Felix Arba“
Gradski ogranak Udruge Hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata Grada Raba	Klub radioamatera „Rab“	Športski akrobatski Rock'n'roll klub „Rab Super Dance“
Udruga dijabetičara Rab	Društvo sportske rekreacije Banjol	Ogranak Matice Hrvatske u Rabu
Udruga Arba Nautica	Udruga „Nenasilno društvo“	Područja vatrogasna zajednica Otoka Raba
Društvo sportske rekreacije Rab	Moto klub „Arba Riders“	Katedra čakavskog sabora Rab
Udruga maslinara „Orkula“ Rab	Športsko ribolovno društvo „Kanjac“ Rab	Udruga vlasnika štandova Mali Palit
Eko udruga mladih Raba „Eko-um“	Udruga za zaštitu i sportski uzgoj ptica „Faganel“ Rab	Udruga za zaštitu i dobrobit životinja „Animalis Mili“
Triatlon klub „Rab“	Društvo za sportsku rekreaciju „Ella“	Udruga za rehabilitaciju i resocijalizaciju osoba sa duševnim smetnjama pri Psihijatrijskoj bolnici Rab
Dobrovoljno vatrogasno društvo Rab	Folklorno društvo „Sveta Lucija“ Rab	Društvo prijatelja HNK Hajduk u Rabu
Udruga umirovljenika MUP –a Rab	Udruga proizvođača izvornih rapskih proizvoda, suvenira i umjetnina „Mocira“ Rab	Streljački klub „Rab“
Kajak klub Rab 83		
Udruga turističkih vodiča Rab	Radio klub „Rab“	Malonogometni klub Rab
Udruga privatnih iznajmljivača Grada Raba	Klub jedrenja na dasci „Južina“	Udruga ovčara „Škraparica“ Rab
Klub navijača Hajduka „Torcida“ Rab		

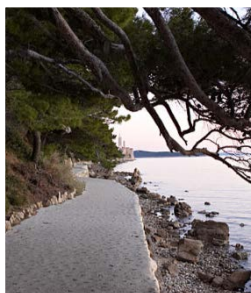
Navedene udruge nedvojbeno doprinose unapređenju odnosa u zajednici i oplemenjuju kvalitetu života stanovnika Grada Raba. Grad Rab u okvirima svojih mogućnosti pruža podršku (stručnu, financijsku i informacijsku) svim kreativnim programima i projektima.

1.5. Prirodno i kulturno naslijeđe i njihova zaštita

Grad Rab je bogat sa prirodnim i kulturnim nasljeđem, pa tako postoje krajolici s posebnim statusom/zaštitom i ekološke mreže. U cilju osiguranja održivog razvoja takve resurse je potrebno očuvati i zaštititi. Krajolici s posebnim statusom/zaštitom u gradu Rabu su⁵⁵:

Posebni rezervat - zaštićena šuma Dundo, poluotok Kalifront (površine je 106 ha, pretežno vazdazelena šuma hrasta crnike i crnog jasena sa starim stablima hrasta medunca.

Borova Park šuma Komrčar, grada Raba ubraja se u najljepše parkove Jadrana (zaštićena 1965. godine, površine 10 ha, miješana je šuma alepskog bora i hrasta crnike)

Zaštita područja provodi se prema odredbama Zakona o Zaštiti prirode⁵⁶ i njima u Primorsko – goranskoj županiji upravlja Javna Ustanova Priroda. Zaštićenim područjima se upravlja na temelju planova upravljanja. Osim navedenog na području Grada postoje i:

- spomen-objekt - Stablo slobode na Trgu slobode u gradu Rabu
- Geo-park - iako je projektom predviđeno da cijeli otok Rab, otočić Maman, te otoci Dolin, Goli i Sv. Grgur čine geopark, granice geoparka nisu još službeno definirane. Do danas su geo-staze postavljene samo na otoku Rabu, uključivo otočić Maman, a predviđene su i na otocima Goli i Sv. Grgur⁵⁷.

Projekt Geo-park otok Rab započet je 2005. godine te predstavlja područje geološke raznolikosti s određenim brojem geolokaliteta iznimne vrijednosti (znanstveni značaj, rijetkost, estetski izgled, obrazovni značaj), a može obuhvatiti i lokalitete georheološkog, ekološkog, povijesnog ili kulturnog značaja. Geopark ima aktivnu ulogu u ekonomskom razvoju kroz naglašenu vezu geološke baštine i razvoja geoturizma. Analizom stanja utvrđeno je da su postavljene 4 geološke staze s ukupno 86 info-tabli, u ukupnoj dužini preko 70 km. Tiskane su karte-vodiči za geološke staze, održane su brojne manifestacije i obrazovni programi, postavljena je facebook i web stranica te je opremljen infocentar za sezonski rad. Međutim nedostaje centralni infrastrukturni objekt geoparka tj. Centar za posjetitelje i interpretativni centar s cjelogodišnjim pristupom – Terra Arbia (vidi mjeru 2.4.2.).

U područjima ekološke mreže nalazi se najveći dio otoka i to⁵⁸:

- a.) Ekološka mreža-kopnena područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove:
 - Otok Rab, 6240 ha

⁵⁵ <http://www.wikipedia.org/wiki/Rab>

⁵⁶ Narodne novine 14/19

⁵⁷ <https://geoparkrab.com/geopark-rab/o-projektu/>

⁵⁸ https://zavod.pgz.hr/SN_JLS/Izvjescia_o_stanju_u_prostoru/Grad%20Rab_Iz_09_04_2018.pdf str. 55.

- Otok Dolin, 350 ha
- b.) Ekološka mreža- morska područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove:
 - Supetarska Draga na Rabu, 280 ha
 - Zaljev Kampor na Rabu, 225 ha
 - Dolfin i otoci, 657 ha
 - Zaljev sv. Eufemije na Rabu, 105 ha
- c.) Ekološka mreža- područja očuvanja značajna za ptice:
 - Kvarnerski otoci, 8200 ha

Grad Rab obiluje brojnim kulturnim i povijesnim spomenicima, zahvaljujući svojoj tisućljetnoj povijesti. Zbog svojih starih zvonika, zidina i obiteljskih plemićkih grbova na zidovima kuća, cijeli grad je ustvari spomenik u malom. Za Rab se može reći da je bogat raznovrsnom baštinom iz mnogih povijesnih razdoblja; od zaštićenih arheoloških lokaliteta rane antike, romaničkih crkava i zvonika iz 11. i 12. stoljeća, predivnih primjera monumentalne sakralne arhitekture kao što je Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije iz 12. stoljeća, do samostanskih kompleksa Sv. Bernardina u Kamporu iz 15. stoljeća ili Sv. Petra u Supetarskoj Dragi iz 11. stoljeća. Očuvana je i povijesna jezgra samog grada Raba s obiljem kasnogotičkih i renesansnih detalja (grbovi plemenitaša i bratovština, prozori, vrata, portali), bogate rizničke sakralne baštine, povijesnih arhiva i srednjovjekovnih statuta⁵⁹. Još od rimskog razdoblja većina trgova i crkvi nisu promijenili svoju osnovnu ulogu središta kulturnog života⁶⁰.

Kao kulturno-povijesna urbana cjelina je zaštićena povijesna jezgra grada sa svojim jedinstvenim građevinama koje imaju izrazitu umjetničku, povijesnu, arheološku, znanstvenu, ali i društvenu važnost. Grad je najprepoznatljiviji po svoja 4 zvonika (3 romanička i 1 barokni) kao glavnim obilježjima cijelog prostora i među najljepšim primjerima arhitekture toga tipa na Jadranu. Neka od važnijih zaštićenih kulturnih dobara su:⁶¹

Grad Rab - povijesno urbana cjelina

- Posebno zaštićeni spomenici u gradu Rabu; Veli zvonik sv. Marije, kapela sv. Franje, palača Nimira, ostaci samostana, zvonika i crkve sv. Ivana evanđeliste, katedrala sv. Marije, Kneževa palača i gradski bedemi, crkva sv. Križa, benediktinski samostan sv. Andrije apostola
- Pokretna baština; slika „Bogorodica s djetetom“, sv. Šimunom Bogo-primcem i sv. Ivanom Evanđelistom.

Supetarska draga

- Samostan benediktinaca s crkvom sv. Petra

Kampor

- Franjevački samostan sv. Bernardina Sijenskog
- Ostaci vile rustike
- Koncentracijski logor i njegovo groblje
- Pokretna baština; zbirka inkunabula 14.-18. stoljeća, slika „Stigmatizacija sv. Franje“, velika kamporska kronika, šest svezaka rukopisa

⁵⁹ <http://www.wikipedia.org/wiki/Rab>

⁶⁰ <http://www.rab-visit.com/hr/otkrij-rab/opce-informacije/kultura/355>

⁶¹ https://zavod.pgz.hr/SN_JLS/Izvjescia_o_stanju_u_prostoru/Grad%20Rab_Iz_09_04_2018.pdf str 57.

Barbat

- Preventivno zaštićena ruševina crkve sv. Damjana i Kuzme
- Podmorsko arheološko nalazište

Isto tako valja naglasiti kako je Rab i ostao neiscrpna inspiracija za brojna umjetnička djela, bilo likovna ili glazbena. Tako postoje nekoliko važnijih umjetnika povezanih s Rabom i to:⁶²

- Klesar Andrija Alessi i njegova radionica iz 15. stoljeća,
- Juraj Baraković (Draga, rapska pastirica) iz 16. stoljeća,
- Redatelj F.W.Murnau- snimio jednu od rijetkih komedija „Financije velikog vojvode“ u kojem je Max Schreck (Nosferatu) glumio političkog agitatora
- Književnici: Slobodan Novak, Zoran Ferić, Dragutin Tadijanović
- Hrvatska operna primadonna- Dunja Vejzović
- Suvremeni umjetnik- Vladimir Dodig Trokut
- Slikar- Gašpar Bolković Pik

Grad je bogat i s nematerijalnom baštinom u obliku pučkih i vjerskih svečanosti, procesija i drugih običaja, sve do suvremenih umjetničkih stremljenja reprezentiranih u nekoliko rapskih galerija. Svakog ljeta održavaju se brojna događanja poput koncerata poznatih domaćih i stranih glazbenika do umjetničkih ateljea i izložbi na otvorenom.

1.6. Gospodarstvo

Opći pokazatelj dostignute razine razvoja nekog područja je ostvarena razina bruto domaćeg proizvoda po stanovniku: što je veći bruto domaći proizvod u apsolutnom iskazu i po stanovniku područje je bogatije i može podmiriti veći broj i višu razinu različitih potreba. Utvrđivanje bruto domaćeg proizvoda po manjim teritorijalnim jedinicama je nepouzdan iz razloga što određen broj ljudi radi u drugim mjestima, a živi na teritoriju općine i obratno, a službene statistike evidentiraju i procjenjuju proizvod na razini županije i države.

Procijenjena ostvarena masa bruto domaćeg proizvoda (BDP) za područje Grada Raba iznosi oko 691 mln kuna u 2018. (tekuće cijene), a ostvarilo ju je 2.719 zaposlenika. Ukoliko se ukupna masa BDP-a iz 2018. godine usporedi s istom veličinom iz 2000. godine može se vidjeti da ona raste po prosječnoj godišnjoj stopi od 1,9 % (iznosi iskazani u stalnim cijenama što znači da je isključen faktor inflacije)⁶³. Sukladno tome, proizvodnost radnika iznosi 34.331 EUR. Procijenjeni BDP po stanovniku za 2018. godinu iznosi 11.574 EUR⁶⁴. No može se usporediti i procijenjeni BDP po djelatnostima u 2018. godini sa procijenjenim BDP-om po djelatnostima iz 2002. godine te se dolazi do zaključka da je djelatnost I rasla sa prosječnom godišnjom stopom od 1,6% godišnje, dok je djelatnost G rasla s 1% godišnje (stalne cijene). Ostvarena razina bruto domaćeg proizvoda je iznad prosjeka Republike Hrvatske, te je izračun procijenjen na temelju ostvarenih financijskih rezultata poduzetnika, obrtnika i radnika na ostalim radnim mjestima koji rade na području grada. Radnici koji rade na

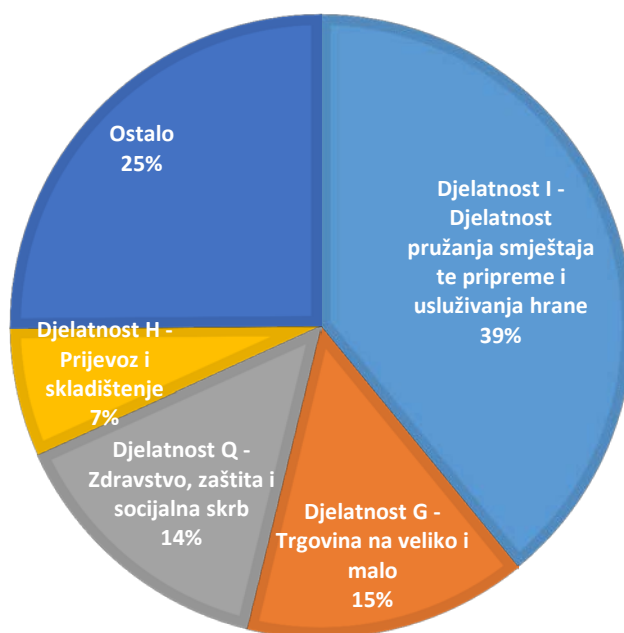
⁶² Ibidem

⁶³ Podatak pripremljen za izradu Prostornog plana uređenja Grada Raba 2004., Javna ustanova Zavod za prostorno planiranje Primorsko – goranske županije.

⁶⁴ Ukupni iznos procijenjeno ostvarenog BDP-a za grad Rab podijeljen je s brojem stanovnika (Popis 2011) te sa srednjim tečajem EUR-a na dan 28. prosinca 2018. (Hrvatska narodna banka).

područjima drugog grada ili općine doprinose bruto domaćem proizvodu tog grada ili općine, a ne Grada Raba.

Sljedeći grafikon prikazuje strukturu ostvarenog BDP-a Grada Raba u 2018. godini.

Grafikon 3. Važnije djelatnosti u strukturi procijenjenog BDP-a u 2018. godini

Izvor: izračun autora

U cjelini na području Grada Raba dominantan udio imaju djelatnost I, G, Q i H. Zajedno sve te četiri djelatnosti imaju udio od 75 % ukupno ostvarenog BDP-a Grada Raba. Može se zaključiti da Grad Rab ima raznovrsnu gospodarsku strukturu, čime u cjelini lakše prevladava poteškoće pojedinih djelatnosti i gospodarstva.

1.6.1. Tržište rada/ Zaposlenost i nezaposlenost

Zaposlenost je veoma bitan pokazatelj ekonomske aktivnosti nekog područja. Sljedeća tablica prikazuje prosječan broj zaposlenih osoba u razdoblju od 2013.-2019. godine.

Tablica 7. Prosječan broj zaposlenih na području Grada Raba u razdoblju od 2013.-2019. godine

Godina	Broj zaposlenih prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje
2013.	2.488
2017.	2.710
2018.	2.719
30.04.2019.	3.027

Izvor: Podatci HZMO – a - Osiguranici se vode prema općini rada, te obuhvaćaju osobe prijavljene u osiguranje na aktivnim subjektima, a prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (za razdoblje 2013-2018. podatci na dan 31.12.)

Kretanje broja zaposlenih imalo je pozitivan trend te je u promatranom razdoblju (2013.-2018.) broj zaposlenih prema mjestu rada sukladno Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje (dalje: HZMO) rastao prosječnom godišnjom stopom od 1,8 %. Ukoliko se taj broj

promatra u kontekstu udjela u ukupnom broju zaposlenih u Primorsko – goranskoj županiji može se uočiti da on predstavlja udio od oko 2,46 % u 2018. godini.

Prema HZMO radnici se mogu podijeliti prema vrsti osiguranja i to na: radnike kod privatnih osoba, obrtnike, poljoprivrednike, samostalne profesionalne djelatnosti, radnike kod fizičkih osoba, osiguranici zaposleni kod međunarodnih organizacija i u inozemstvu, osiguranici s produženim osiguranjem. Njihov broj tijekom 2018. godine prikazuje sljedeća tablica.

Tablica 8. Kretanje broja zaposlenih tijekom 2018. godine prema vrsti zaposlenja u odabranim mjesecima

Datum	Radnici kod pravnih osoba	Obrtnici	Poljoprivrednici	Samostalne prof. djelatnosti	Radnici kod fizičkih osoba	Osig. zaposleni kod međ. organizacija i u inozemstvu	Osiguranici - produženo osiguranje	UKUPNO
31.01.2018.	1.852	365	19	28	370	0	25	2.659
28.02.2018.	1.852	367	18	29	366	0	23	2.655
31.03.2018.	1.876	370	18	29	388	0	24	2.705
30.04.2018.	2.004	403	18	31	485	0	24	2.965
31.05.2018.	2.198	445	17	30	668	0	20	3.378
30.06.2018.	2.418	466	17	31	848	0	16	3.796
31.07.2018.	2.483	470	18	33	942	0	15	3.961
31.08.2018.	2.460	472	18	32	920	0	14	3.916
30.09.2018.	2.268	458	18	29	669	0	16	3.458
31.10.2018.	2.095	377	19	31	428	0	23	2.973
30.11.2018.	1.987	361	19	31	393	0	30	2.821
31.12.2018.	1.915	356	19	30	374	0	25	2.719
Prosjek	2.117	409	18	30	571	0	21	3.167

Izvor: HZMO Zagreb

Najveći prosječni broj zaposlenih u 2018. godini nalazi se zaposleno kod pravnih osoba (oko 67 %), a zatim slijede radnici kod fizičkih osoba sa udjelom od oko 18 % te obrtnici sa udjelom od oko 13 %. Ova tablica prikazuje i određenu razinu sezonalnosti kod zapošljavanja što se dokazuje najvećim brojem zaposlenih osoba od lipnja do rujna mjeseca.

Osim broja zaposlenih osoba potrebno je analizirati i broj nezaposlenih osoba. Na području Grada Raba u 2019. godini sukladno evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje bilo je prijavljeno 172 nezaposlenih osoba. Od ukupnog broja nezaposlenih 53 % predstavljaju muškarci, a 47 % žene. U analiziranom razdoblju broj nezaposlenih osoba se je smanjivao s prosječnom godišnjom stopom od -5,4 %. Nezaposlenost je neznatno rasla u razdoblju 2005.-2007. te 2010.-2013. godine da bi nakon toga padala.

Tablica 9. Prosječan godišnji broj nezaposlenih osoba u razdoblju 2004.-2019. godine

Godina	Prosječan godišnji broj nezaposlenih osoba Grada Raba
2004.	380
2005.	400
2006.	437
2007.	438
2008.	395
2009.	380
2010.	420
2011.	420
2012.	416
2013.	430
2014.	380
2015.	318
2016.	271
2017.	183
2018.	142
03.06.2019.	172

Izvor: Podatci HZZ, Statistika on-line

1.6.2. Struktura gospodarskih djelatnosti

Analizirajući gospodarsku strukturu može se uočiti da sve gospodarske grane nemaju jednako značenje za razvoj Grada Raba, što nameće potrebu da se detaljnije analiziraju one grane koje imaju ili bi mogle imati značajniju ulogu u budućem gospodarskom razvoju. Ukoliko se razmatra važnost gospodarskih djelatnosti po najznačajnijim financijskim pokazateljima (ukupnom prihodu, ostvarenoj dobiti i zaposlenosti) može se vidjeti da su najjače sljedeće gospodarske djelatnosti: *I – djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, G – trgovina na veliko i malo, H – prijevoz i skladištenje, C- prerađivačka industrija*. Ovih prethodno nabrojanih četiri djelatnosti na području grada ima udio od 84 % ukupno ostvarenih prihoda. Stoga se u nastavku, ukratko, analiziraju te djelatnosti.

Analiza djelatnosti G – trgovina na veliko i malo

Financijski pokazatelji ove djelatnosti u razdoblju od 2014. – 2018. godine pokazuju uglavnom predznake tipične za trgovinu. Tako najveću prosječnu godišnju stopu rasta ima stavka broj zaposlenih 4,8 % te neto plaće 2,9 %. Sve ostale analizirane stavke ostvaruju pad. Dugotrajna imovina pada po prosječnoj godišnjoj stopi od – 23,59 %, dobit/gubitak prije oporezivanja sa stopom od -1 %. Dugoročne obveze padaju po prosječnoj godišnjoj stopi od - 2,2 %.

Potrebno je naglasiti da trgovina u 2018. godini ima veliki udio u prihodima grada (40,31 %) te je u tom smislu treba i promatrati. Ukoliko se djelatnost G uspoređuje sa ostvarenim rezultatima djelatnosti G na razini Primorsko – goranske županije može se zaključiti da su poduzetnici (registrirani u djelatnosti G) Grada Raba imali sljedeće udjele: 1,74 % u ukupnim ostvarenim prihodima, 2,1 % u ukupnom broju poduzeća, 1,42 % u ostvarenoj dobiti te 1,98 % u ukupnom broju zaposlenih u Primorsko-goranskoj županiji.

Tablica 10. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti G u razdoblju od 2014. – 2018. godine

(iznosi u 000, stalne cijene u 2018.)

Opis	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Godišnja stopa rasta/pada 2018./2014. u %
Broj poduzeća	51	55	55	52	49	-0,99
Dugotrajna imovina	146.181	141.886	68.068	68.130	62.658	-23,59
Dugoročne obveze	47.898	48.533	48.336	51.285	43.898	-2,2
Dobit/gubitak prije oporezi.	7.799	8.188	3.767	9.019	7.491	-1
Broj zaposlenih	214	220	248	267	258	4,8
Neto plaće	4.332	4.635	4.227	4.358	4.862	2,9

Izvor: Izvještaji FINE, Podaci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem u Gradu Rabu prema službenom izvješću FINE. Ovi podaci ne obuhvaćaju financijske pokazatelje obrtnika, financijskih institucija, neprofitnih i proračunskih organizacija, te privatnog individualnog sektora.

Tvrtke koje najviše doprinose ostvarenim rezultatima ove djelatnosti su (sukladno NKD 2007.): Mali Palit d.o.o. (29 %), E.D.K. d.o.o. (15,3 %), Zdravstvena ustanova ljekarna Kušen (8 %), Horeca trade d.o.o. (8 %), Orada d.o.o. (6,5 %). Ovih četiri poduzeća imaju zajednički udio od 66,8 % u ostvarenim ukupnim prihodima Grada Raba u 2018. godini.

Analiza djelatnosti I – djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Financijski pokazatelji ove djelatnosti u razdoblju od 2014. – 2018. godine pokazuju pozitivne i povoljne predznake. Najveću stopu prosječnog godišnjeg rasta ima stavka dobit prije oporezivanja 14,3 %, broj zaposlenih (5,4 %), broj poduzeća (2,4 %). Dugotrajna imovina raste s prosječnom godišnjom stopom rasta od 1,33 % dok dugoročne obveze rastu sa stopom od 2,15 %.

Ukoliko se uspoređuje djelatnost I sa ostvarenim rezultatima djelatnosti I na razini Primorsko – goranske županije može se zaključiti da su poduzetnici (registrirani u djelatnosti I) Grada Raba imali sljedeće udjele: 6,88 % u ukupnim ostvarenim prihodima, 2,6 % u ukupnom broju poduzeća, te 6,5 % u ukupnom broju zaposlenih Primorsko-goranske županije.

Tablica 11. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti I u razdoblju od 2014. – 2018. godine

(iznosi u 000, stalne cijene u 2018.)

Opis	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Godišnja stopa rasta/pada 2018./2014. u %
Broj poduzeća	30	29	34	30	33	2,41
Dugotrajna imovina	576.260	582.472	605.940	579.559	607.528	1,33
Dugoročne obveze	167.886	168.187	194.487	155.967	181.943	2,15
Dobit/gubitak prije oporezi.	13.656	21.858	-4.899	19.861	23.317	14,31
Broj zaposlenih	410	408	446	464	506	5,4
Neto plaće	4.804	4.981	5.152	4.906	4.817	0,07

Izvor: Izvještaji FINE, Podaci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem u Gradu Rabu prema službenom izvješću FINE. Ovi podaci ne obuhvaćaju financijske pokazatelje obrtnika, financijskih institucija, neprofitnih i proračunskih organizacija, te privatnog individualnog sektora.

Tvrtke koje najviše pridonose ostvarenim rezultatima ove djelatnosti su (sukladno NKD 2007.): Imperial d.d. sa udjelom od 85 % u ukupnim prihodima djelatnosti I, Hoteli Rab d.o.o. (3 %). Ukupni udio ovih dviju tvrtki u ukupno ostvarenim prihodima djelatnosti I Grada Raba je 88%.

Analiza djelatnosti H – prijevoz i skladištenje

Financijski pokazatelji ove djelatnosti u razdoblju od 2014. – 2018. godine pokazuju pozitivne i veoma povoljne predznake. Kada se uspoređuju prosječne godišnje stope rasta/pada sa drugim analiziranim djelatnostima može se vidjeti da djelatnost Prijevoz i skladištenje ostvaruje najbolje rezultate. Dugoročne obveze rastle su prosječnom godišnjom stopom rasta od 37,6 %, ali pratila ih je i vrijednosti dugotrajne imovine koja je rasla sa stopom od 116,93 %. Dobit raste sa prosječnom godišnjom stopom rasta od 33,4 %, dok broj zaposlenih raste sa stopom od 6,4 %. Prosječna neto plaća u ovoj djelatnosti u 2018. godini iznosi 9.231 kn te u promatranom razdoblju raste s prosječnom godišnjom stopom rasta od 1,9 %.

Ukoliko se uspoređuje djelatnost H sa ostvarenim rezultatima djelatnosti H na razini Primorsko – goranske županije može se zaključiti da su poduzetnici (registrirani u djelatnosti H) Grada Raba imali sljedeće udjele: 1,47 % u ukupnim ostvarenim prihodima, 1,54 % u ukupnom broju poduzeća, 2,51 % u ostvarenoj neto dobiti te 1,13 % u ukupnom broju zaposlenih.

Tablica 12. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti H u razdoblju od 2014. – 2018. godine

(iznosi u 000, stalne cijene u 2018.)						
Opis	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Godišnja stopa rasta/pada 2018./2014. u %
Broj poduzeća	5	6	6	7	9	15,83
Dugotrajna imovina	67.078	62.925	78.827	118.804	125.336	16,92
Dugoročne obveze	20.162	15.666	29.353	69.116	72.309	37,61
Dobit prije oporezi.	1.524	3.541	2.174	1.779	4.840	33,49
Broj zaposlenih	60	67	65	62	77	6,43
Neto plaće	8.559	8.255	8.670	10.052	9.231	1,91

Izvor: Izvještaji FINE, Podaci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem u Gradu Rabu prema službenom izvješću FINE. Ovi podaci ne obuhvaćaju financijske pokazatelje obrtnika, financijskih institucija, neprofitnih i proračunskih organizacija, te privatnog individualnog sektora.

Tvrtke koje najviše pridonose ostvarenim rezultatima ove djelatnosti su (sukladno NKD 2007.): Rapska plovidba d.d. s udjelom od 80 % u ukupnim prihodima djelatnosti H poduzetnika Grada Raba, Makaus d.o.o. s udjelom od 10 % te Tisi d.o.o. s udjelom od 8,3 %. Snagu nabrojanih tvrtki pokazuje činjenica da zbrojeno imaju udio od 98,3 % prihoda ostvarenih u djelatnosti H.

Analiza djelatnosti C – prerađivačka industrija

Financijski pokazatelji ove djelatnosti u razdoblju od 2014. – 2018. godine pokazuju da najveću prosječnu godišnju stopu rasta ima stavka dugotrajna imovina koja raste sa 4,9 %. Rast dugotrajne imovine poduzetnici većim dijelom financiraju dugoročnim obvezama koje

rastu sa stopom od 3,4%. U promatranom periodu dobit prije oporezivanja pada sa prosječnom godišnjom stopom od -29,6 %. Tu visoku negativnu stopu uzrokovao je izuzetno veliki pad dobiti u 2018. godini. Broj zaposlenih raste sa godišnjom prosječnom stopom rasta od 2,3 %, dok plaće neznatno rastu sa stopom od 0,06 %.

Ukoliko se uspoređuje djelatnost C sa ostvarenim rezultatima djelatnosti C na razini Primorsko – goranske županije može se zaključiti da su poduzetnici (registrirani u djelatnosti C) Grada Raba imali sljedeće udjele: 0,79 % u ukupnim ostvarenim prihodima, 1,56 % u ukupnom broju poduzeća, 0,27 % u ostvarenoj neto dobiti te 1,1 % u ukupnom broju zaposlenih.

Tablica 13. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti C u razdoblju od 2014. – 2018. godine

(iznosi u 000, stalne cijene u 2018.)						
Opis	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Godišnja stopa rasta/pada 2018./2014.
Broj poduzeća	15	15	15	15	16	1,6 %
Dugoročna imovina	32.209	32.696	32.518	30.903	39.147	4,9 %
Dugoročne obveze	15.831	13.358	12.295	13.189	17.221	2,1 %
Dobit prije oporezi.	2.959	2.877	2.674	2.288	725	-29,6 %
Broj zaposlenih	105	107	115	111	115	2,3 %
Neto plaće	4.482	4.609	4.523	4.921	4.566	0,46 %

Izvor: Izvještaji FINE, Podaci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem u Gradu Rabu prema službenom izvješću FINE. Ovi podaci ne obuhvaćaju financijske pokazatelje obrtnika, financijskih institucija, neprofitnih i proračunskih organizacija, te privatnog individualnog sektora.

Tvrtke koje najviše pridonose ostvarenim rezultatima ove djelatnosti su (sukladno NKD 2007.): Brodogradnja Pičuljan d.o.o. s udjelom od 59 %, Rota d.o.o. (12 %) te Kiflić d.o.o. (5 %), Žito Koljgjeraj j.d.o.o. (5 %) te Pičuljan Pro-Nautic d.o.o. (3,2 %). Snagu nabrojanih tvrtki dokazuje činjenica da imaju udio od 84,2 % ukupnih prihoda ostvarenih u ovoj djelatnosti.

1.6.3. Financijski rezultati gospodarstvenika

Da bi se mogli postaviti okviri ukupnog razvoja Grada Raba, nužno je ocijeniti dostignuti stupanj te mogućnosti daljnjeg razvoja gospodarstva, temeljenog na povijesnom naslijeđu, resursnoj osnovici i trendovima prisutnim na globalnom i nacionalnom planu.

Grad Rab poznat je kao područje koje je jako ekonomski aktivno. Područje Grada Raba obuhvaća 2,86 % područja Primorsko-goranske županije, a ostvaruje sljedeće rezultate.

Tablica 14. Ostvareni udjeli poduzetnika Grada Raba u ukupnim pokazateljima poduzetnika Primorsko-goranske županije u 2014. i 2018. godine

Opis	2014.	2018.
Udio u ukupnim prihodima PGŽ	1,6 %	1,7 %
Udio u ukupnim rashodima PGŽ	1,5 %	1,7 %
Udio u ostvarenoj dobiti prije oporezivanja PGŽ	7,3 %	2,9 %
Udio tvrtki u PGŽ	2,1 %	1,8 %

Izvor: podatci FINE i obrada autora

Na 2,86 % područja Županije poduzetnici Grada Raba ostvaruju 1,7 % ukupnih prihoda, 2,9 % udjela u ostvarenoj neto dobiti PGŽ-a, te imaju 1,8 % udjela u ukupnom broju tvrtki u Primorsko-goranskoj županiji.

U nastavku se iznose financijski rezultati gospodarstvenika koji su registrirani na području Grada Raba u razdoblju 2014. – 2018. po djelatnostima. Kao što prikazuje tablica 15 u usporedbi s 2014., u 2018. godini svi važniji financijski pokazatelji iskazuju pozitivan predznak.

Tablica 15. Financijski rezultati gospodarstva na području Grada Raba za razdoblje 2014. – 2018.po djelatnostima

Djelatnost	u 000kn, stalne cijene u 2018. godini											
	Ukupni prihodi				Ukupni rashod				Dobit / gubitak prije oporezivanja			
	2014	%	2018	%	2014	%	2018	%	2014	%	2018	%
A. Poljopr., šumarstvo i ribarstvo	813	0,17	1.538	0,23	2.306	0,5	1.863	0,29	-1.494	-7,11	-325	-0,91
C. Prerađivačka industrija	51.065	10,49	45.218	6,64	48.107	10,43	44.493	6,98	2.748	13,09	606	1,7
D. Ops. el.ener., plinom,parom i klim.	0	0,0	3	0	0	0	6	0	0	0	-2	-0,01
E. Opskrba vodom; ukla.otpa.voda, gosp. vodom...	18.409	3,78	37.290	5,47	18.301	3,97	37.094	5,82	7	0,03	160	0,45
F. Građevinarstvo	24	0,01	20.238	2,97	21	0	19.042	2,99	3	0,01	1.167	3,27
G. Trg. na vel.i malo; popr. mot. vozila i motocikala	181.407	37,26	259.340	38,07	173.607	37,65	251.849	39,5	7.258	34,56	5.783	16,21
H. Prijevoz i skladištenje	42.861	8,8	59.299	8,7	41.336	8,97	54.459	8,54	1.171	5,58	4.218	11,82
I. Djel.pruž.smješt.prip. i usl. hrane	143.592	29,49	208.525	30,61	129.935	28,18	185.208	29,05	10.485	49,93	18.970	53,16
J. Informacije i komunikacije	361	0,07	568	0,08	3362	0,08	450	0,07	-1	0	103	0,29
K. Financijske djel. i djel. osiguranja	996	0,0		0	881	0,19	0	0	84	0,4	0	0
L. Poslovanje nekretninama	15.693	3,22	2.678	0,39	15.786	3,42	1.936	0,3	-127	-0,6	650	1,82
M. Stručne, znan. i tehni. djelatnosti	7.458	1,53	8.827	1,30	6.189	1,34	7.464	1,17	983	4,68	1.171	3,28
N. Admini. i pom. uslužne djelatnosti	21.184	4,35	36.418	5,35	21.198	4,6	32.771	5,14	-126	-0,6	2.893	8,11
P. Obrazovanje	416	0,09	448	0,07	407	0,09	439	0,07	7	0,03	7	0,02
R. Umjetnost, zabava i rekreacija	2.634	0,54	889	0,13	2.623	0,57	576	0,09	0	0	283	0,79
UKUPNO	479.245	100	681.289	100	453.799	100	637.650	100	20.670	100	42.585	100

Izvor: Izvještaji FINE i obrada autora; Podatci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem na području grada Raba prema službenom izvješću FINE. Podatci ne obuhvaćaju: financijske pokazatelje obrtnika, financijskih institucija, neprofitnih i proračunskih organizacija, niti podatke o privatnom individualnom sektoru (poljoprivreda, iznajmljivanje soba.

Ukupni prihodi su u 2018. godini u odnosu na 2014. rasli sa prosječnom godišnjom stopom od 9,2 %. Ukoliko se ostvareni ukupni prihodi uspoređuju po granama, može se vidjeti da je u 2018. godini grana s najviše ostvarenih prihoda *G – Trgovina na veliko i malo*, i to sa nešto većim udjelom nego u 2014. godini. Nakon nje nalazi se *I – djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* sa udjelom od 30,61 %, te *H – prijevoz i veze* sa 8,7 %.

Ukupni rashodi slijedili su rast prihoda te su rasli s nešto manjom prosječnom godišnjom stopom rasta od 8,9 %. Pojedinačno u 2018. godini najveće ostvarene rashode ima djelatnost *G – trgovina na veliko i malo* sa udjelom od 39,5 % zatim *I – djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* sa udjelom od 29,05 %, te *H – prijevoz i veze* sa 8,54 %.

Najveću *dobit/gubitak* u 2018. godini imala je djelatnost *I – djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane* s udjelom od 53,16 %, zatim, *G – trgovina na veliko i malo* sa udjelom 16,21 %, *H – prijevoz i veze* 11,82 %. Ukoliko se uspoređuju ti podatci sa 2014. godinom može se primijetiti da se smanjila dobit djelatnosti G u korist djelatnosti H i I.

Sljedeća tablica prikazuje rezultate poslovanja trgovačkih društava registriranih na području Grada Raba u razdoblju od 2014. – 2018. godine.

Tablica 16. Ukupni rezultati poslovanja trgovačkih društava na području Grada Raba od 2014. – 2018.

(u 000 kn, stalne cijene u 2018.)

Pozicija	2014	2015	2016	2017	2018	Godišnja stopa rasta ili pada 2018/2014. u %
Broj registriranih poduzeća	193	199	207	190	195	0,26
Dugotrajna imovina	1.077.361	1.080.084	1.159.833	1.137.851	1.205.206	2,84
Dugoročne obveze	298.906	292.560	331.862	326.053	373.767	5,74
Dobit/gubitak prije oporezivanja	35.642	46.655	31.196	45.694	51.733	9,76
Neto plaće	4.976	5.077	5.044	5.144	5.061	0,42

Izvor: Izvještaji FINE, podružnica Rijeka; Podaci obuhvaćaju financijske rezultate trgovačkih društava sa sjedištem u Gradu Rabu prema službenom izvješću FINE. Ovi podaci ne obuhvaćaju financijske pokazatelje obrtnika, financijskih institucija, neprofitnih i proračunskih organizacija, te privatnog individualnog sektora.

U promatranom razdoblju broj registriranih poduzeća raste sa prosječnom godišnjom stopom od 0,26 % i to je dobar pokazatelj. Iznosi ukupne dugotrajne imovine povećavaju se sa godišnjom prosječnom stopom od 2,8 %, neto plaće sa 0,42 %, a dobit prije oporezivanja 9,8 %.

1.6.4. Obrtništvo

Obrtništvo u Republici Hrvatskoj ima višestoljetnu tradiciju i nezamjenjivu ulogu u gospodarstvu. Obrtnici su stoljećima izražavali stručnost, kreativnost i inovativnost pri stvaranju svojih proizvoda ili pružanju usluga⁶⁵. Osim pravnih osoba na području Grada Raba djeluju i

⁶⁵ Strategija razvoja Hrvatske obrtničke komore 2014-2020, HOK, Zagreb, 2013.

obrnici koji su veoma važna poluga u razvoju gospodarstva. Obrtnici Grada Raba objedinjeni su u Hrvatsku obrtničku komoru koja djeluje na lokalnoj razini pod Udruženjem obrtnika Raba. Sukladno podacima Udruženja obrtnika Raba na području grada bilježi se ukupno 554 obrtnika podijeljenih u sedam cehova.

Tablica 17. Broj obrtnika po cehovima na području Grada Raba

Ceh	Broj obrtnika po cehu	Udio
Ceh uslužnih obrta	142	25,6 %
Ceh ugostitelja i turističkih djelatnosti	167	30,1 %
Ceh ribara	69	12,4 %
Proizvodni obrti	34	6,2 %
Ceh frizera i kozmetičara	21	3,9 %
Ceh trgovine	69	12,4 %
Ceh prijevoza	52	9,4 %
UKUPNO	554	100

Izvor: Udruženje obrtnika Raba, <http://obrnici-rab.hr/>

Kako pokazuje tablica najveći broj obrtnika nalazi se u: cehu ugostitelja i turističkih djelatnosti (30,1 %); cehu uslužnih djelatnosti (25,6 %) te cehu trgovine (12,4 %). Ta tri ceha čini udio od 68,1 % od ukupnog broja obrtnika grada Raba. Kod ceha ugostitelja i turističkih djelatnika najzastupljeniji su ugostiteljski obrti, ali bilježe se i djelatnosti poput: smještaja turista, ronilačke i zidarske usluge, obrti za prijevoz turista, obrti za iznajmljivanje i ribarstvo, obrt za turističke usluge i sl. Kod ceha uslužnih obrta bilježe se djelatnosti poput: knjigovodstveni, elektromehaničarski, građevinski obrti, obrti za iskope, prijevoz i niskogradnju, zidarski obrti, brodomehaničarski servisi, obrti za trgovinu i postavljanje parketa, instalaterske usluge, soboslikarsko-ličilački obrti, autoservisi, vodoinstalateri i sl. Kod ceha trgovine uglavnom se bilježe obrti koji se bave trgovinom.

1.6.5. Uvjeti smještaja gospodarskih sadržaja u prostoru

U cilju razvijanja poduzetništva i gospodarstva ovog kraja Grad Rab je u suradnji sa Ministarstvom gospodarstva, poduzetništva i obrta i Središnjom agencijom za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije (SAFU) izgradio radnu zonu Mišnjak. Nalazi se na krajnjem jugoistočnom dijelu otoka Raba, neposredno uz cestu D 105, te je udaljena 1400 m od trajektnog pristaništa Mišnjak. Poslovna zona nalazi se na 11,7 ha površine koja je potpuno opremljena. Sastoji se od 14 parcela proizvodne i poslovne namjene na kojem poduzetnici mogu ostvariti svoje projekte. Za svaku od parcela izvesti će se priključak na sustav javne vodoopskrbne mreže i sustav odvodnje fekalne kanalizacije na odvodnju oborinskih voda, energetski niskonaponski priključak. Kroz čitav obuhvat zone izgrađena je cestovna infrastruktura u vidu prometnica s postavljenom javnom rasvjetom. Provedbom ovom projekta stvorili su se uvjeti za popunjavanje građevinskih parcela u zoni Mišnjak te za rast i razvoj malog i srednjeg poduzetništva u gradu Rabu. Osim toga, stvorili su se i uvjeti za preseljenje

proizvodnih djelatnosti i skladišta iz središta grada, te će se poduzetnicima osigurati znatno povoljniji uvjeti poslovanja.

1.7. Turizam

Turizam je osnovni pokretač ukupnog gospodarstva Grada Raba. Iz tog razloga se na nekoliko sljedećih stranica analizira turistički potencijal, ponuda i potražnja.

1.7.1. Analiza potencijala razvoja turizma / Turistički resursi i atrakcije

Grad Rab je destinacija iznimne turističke tradicije, čemu svjedoči razvijena specifična turistička ponuda, rastući interes turista, kao i značajan angažman velikog dijela lokalnog stanovništva, kada je riječ o turizmu grada. Dostignuti stupanj turističkog razvoja Grada Raba ocjenjuje se kroz detaljnu analizu njegove turističke ponude.

1.7.2. Analiza turističke ponude

Državni zavod za statistiku (u nastavku: DZS) je glavni nositelj, diseminator i koordinator sustava službene statistike Republike Hrvatske i glavni predstavnik nacionalnoga statističkog sustava pred europskim i međunarodnim tijelima nadležnim za statistiku, stoga su upravo podaci objavljeni od strane DZS-a korišteni kao temelj za izračun turističkih pokazatelja. Važno je napomenuti da se prema navedenim podacima smještajni kapaciteti prikazuju kao broj soba i broj postelja (stalnih i pomoćnih). Prema istom izvoru, klasifikacija smještajnih objekata je sljedeća:⁶⁶

- ✓ Hoteli i sličan smještaj obuhvaćaju hotel, hotel baštinu, aparthotel, integralni hotel, difuzni hotel, lječilišne vrste, hotele posebnog standarda, turističko naselje, turistički apartman, pansion i guest house.
- ✓ Odmarališta i slični objekti za kraći odmor obuhvaćaju sobu za iznajmljivanje, apartman, studio-apartman, kuću za odmor, hostel, lječilište, prenočište, odmaralište za djecu, gostionicu s pružanjem usluge smještaja, planinarski dom, lovački dom te učenički dom ili studentski dom.
- ✓ Kampovi i prostor za kampiranje obuhvaćaju kamp, kampiralište, kamp-odmorište, kamp u kućanstvu i prostore za kampiranje izvan kampova.

Ostali smještaj obuhvaća objekt za robinzonski turizam te nekategorizirane objekte. Potrebno je napomenuti da najveći udio u odmaralištima čini upravo obiteljski smještaj koji je po trenutno aktualnoj kategorizaciji DZS-a dio kategorije odmarališta.

⁶⁶ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2019). *Dolasci i noćenja turista u 2018.* https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-02_01_2018.htm (15.05.2019.)

1.7.2.1. Smještajni kapaciteti Grada Raba

Povijesni razvoj turizma na području Grada Raba prema navodima autora Turk započinje na ovaj način:⁶⁷ „Društvo “Morsko kupalište i lječilište otok Rab“ kupilo je najljepšu renesansnu palaču Dominis-Nimira u Rabu, uredilo je i u njoj otvorilo “Grand hotel“. Na taj je način Rab 1909. godine dobio relativno moderan i velik hotel. U okviru ovog objekta nalazila se kavana, velika blagovaonica, restoran, čitaonica i terase. Godine 1912. spominje se da “Grand hotel“ ima i dvije dependanse s ukupno 50 moderno uređenih soba. Jedna od dependansa je vila “Cassio“, danas uprava “Rapske plovidbe“.“ Ovi podaci ukazuju na rani razvoj turizma otoka Raba i uviđanje otočana o važnosti ponude smještajnih objekata u turističke svrhe.

Analizirajući turističku ponudu prema hotelima kao vrstama smještajnih objekata, u naseljima Mundanije i Supetarska Draga ne postoji niti jedan izgrađen hotel. Na cijelom području grada Raba nalazi se deset hotela (četiri hotela kategorizirana sa četiri zvjezdice, pet hotela kategorizirana sa tri zvjezdice i jedan hotel sa dvije zvjezdice). Najviše hotela, tj. 40 % od ukupne ponude hotela nalaze se u naselju Rab, od kojih su dva hotela sa tri zvjezdice i dva hotela sa četiri zvjezdice.

Tablica 18. Hoteli na području grada Raba prema kategorizaciji u 2018. godini

Naselje	Dvije zvjezdice	Tri zvjezdice	Četiri zvjezdice
Banjol	-	Villa Arbia	Valamar Padova Hotel
Barbat	-	Vila Hotel Barbat	-
Kampor	Eva Sunny Hotel		Valamar Carolina Hotel & Villas
Mundanije	-	-	-
Palit	-	Pansion Tamaris	-
Rab		Hotel International Hotel Istra (u postupku renoviranja)	Valamar Collection Imperial Hotel Hotel Arbiana
Supetarska Draga	-	-	-

Izvor: obrada prema TZG Raba. Press korner i Hoteli, Hrvatska turistička zajednica: Informacije o putovanju: Rab. <http://www.rab-visit.com/hr/press-korner/73> (01.07.2019.)

Osim hotela, u gradu Rabu također se nudi smještaj u kampovima: Kamp Sole, Lando Resort, Padova Premium Camping Resort by Valamar te objekt u domaćinstvu - Kamp Planka i objekt na OPG-u - Kamp Wodenča.

⁶⁷ Turk, H. (1994). Povijest turizma i ugostiteljstva Raba, Rijeka: Povijesno društvo, str. 20.

Tablica 19. Analiza ponude kampova na području grada Raba

Naziv	Naselje	Kategorija (br. zvjezdica)	Vrsta	Broj jedinica
Kamp Sole	Kampor	2	Kamp	8
Lado Resort	Kampor	4	Kamp	36
Padova Premium Camping Resort by Valamar	Banjol	4	Kamp	503
Kamp Planka	Kampor	2	Objekti u domaćinstvu	7
Kamp Wodenča	Barbat	-	Objekti na OPG-u	20

Izvor: obrada prema ustupljenim podacima od strane Turističke zajednice grada Raba

Ukupno tri kampa nalaze se na području naselja Kampor od kojih je Kamp Planka prema vrsti kategoriziran kao objekt u domaćinstvu. U Banjolu se nalazi Padova Premium Camping Resort by Valamar u Banjolu koji je ujedno i najbolje kategoriziran kamp na području grada Raba. U Barbatu je smješten Kamp Wodenča koji po vrsti pripada objektu na OPG-u, što onemogućuje kategorizaciju objekta, kao i za ostale navedene kampove.

Grad Rab također pruža usluge smještaja kroz ponudu tri turistička naselja, jedan hostel, prenoćište, registriranih obrtnika i tvrtki, kao i nekomercijalnih smještajnih domaćinstava stanovništva i smještaja vikendaša.⁶⁸

Nautički turizam je specifičan oblik modernih turističkih kretanja i jedan od najekspanzivnijih oblika turističke rekreacije. Privukao je ogromnu pažnju u cijelom svijetu te se sa sigurnošću smatra jednim od novih i neprocjenjivo važnih segmenata u velikoj obitelji turizma⁶⁹. Na području Grada Raba nalazi se ukupno 16 luka otvorenih za javni promet, od kojih je čak 31% smješteno u Barbatu. Šest luka posebne namjene smješteno je u naseljima Banjol (50%), Barbat (33%) i u naselju Supetarska Draga (17%). Rab također raspolaže sa 16 privežišta, od kojih je 31% u Barbatu i 31% u Supetarskoj Dragi. Preostalih 23% privežišta nalazi se u Banjolu, dok ih je 15% u Kamporu.

Marina kao luka nautičkog turizma, prema Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma⁷⁰, dio je vodenog prostora i obale posebno izgrađen i uređen za usluge veza, smještaja turista u plovnim objektima te ostalih usluga sukladnih Pravilniku. Prilikom analize marina na području Grada Raba, svakako je vrijedno spomenuti dvije ACI marine, a to su ACI marina Rab i ACI marina Supetarska Draga. ACI marina Supetarska Draga otvorena je tijekom cijele godine, dok je ACI marina Rab otvorena sezonski (od 01.04. do 31.10.). Važnu ulogu u turističkoj ponudi i ponudi vezova svakako imaju Marina Pičuljan u Barbatu i Marina Lučica u Banjolu koje su po svojoj klasifikaciji privežišta.

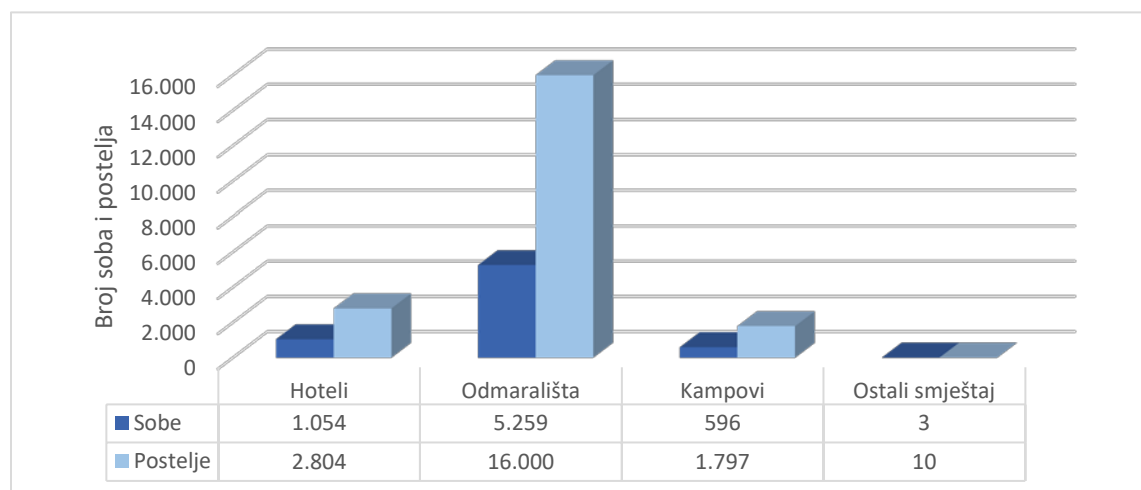
⁶⁸ TZG Raba (2019). Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba za razdoblje od 01.01.2018. do 31.12.2018.: Pregled broja turista i ostvarenih noćenja po kapacitetima. <http://www.rab-visit.com/UserDocsImages/Iz%20rada%20TZGa/GFI%20za%202018.%20godinu.pdf> (12.06.2019.)

⁶⁹ Gračan, D., Alkier, R. i Uran Maravić, M. (2011). Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji, Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, str. 185.

⁷⁰ Narodne novine (2008). Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji luka nautičkog turizma. NN. 72/08. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_72_2402.html (02.07.2019.)

Prema statistici Državnog zavoda, brojnost soba i postelja do 2015. godine evidentirala se je kroz kategorije smještajnih objekata: hoteli, kućanstva, kampovi i ostali objekti. Od 2016. godine, evidencija smještajnih objekata vodi se kroz hotele, odmarališta, kampove i ostale objekte.

Navedene razlike onemogućuju usporedbu brojnosti turističke ponude prema smještajnim kapacitetima u dužem razdoblju, stoga se u nastavku navodi grafikon s prikazom broja soba i postelja prema smještajnim kapacitetima u gradu Rabu samo u 2017. godini. Obzirom da su odmarališta najzastupljenija u ponudi smještajnih kapaciteta na području grada Raba, potrebno je napomenuti da odmarališta i slični objekti za kraći odmor obuhvaćaju sobu za iznajmljivanje, apartman, studio-apartman, kuću za odmor, hostel, lječilište, prenočište, odmaralište za djecu, gostionicu s pružanjem usluge smještaja, planinarski dom, lovački dom te učenički dom ili studentski dom.

Grafikon 4.
Broj soba i postelja prema smještajnim kapacitetim

a u gradu Rabu u 2017. godini

*Odmarališta obuhvaćaju sobe za iznajmljivanje, apartman, studio-apartman, kuću za odmor i ostalo

Izvor: obrada prema Državnom zavodu za statistiku Republike Hrvatske (2018). Turizam u primorskim gradovima i općinama u 2017. https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/SI-1617.pdf (09.05.2019.)

U 2017. godini, na području grada Raba zabilježeno je 6.912 soba. Najveći broj soba imaju odmarališta sa 76,08% od ukupnog broja soba. Slijede hoteli sa 15,24% soba i kampovi sa 8,62% soba. Svega 0,06% soba evidentirano je u ostalim smještajnim objektima.

Geografski položaj, bogatstvo kulturno-povijesne i prirodne baštine, dobra prometna povezanost te tradicija turističke i ugostiteljske djelatnosti osiguravaju gradu Rabu mjesto na turističkoj karti Europe i svijeta. Iako potražnja za nekom destinacijom ovisi prije svega o atraktivnim faktorima, ekonomska funkcija te destinacije bi bila beznačajna kada ne bi postojali receptivni elementi. Oni čine osnovicu turističke privrede i mjerilo turističke razvijenosti destinacije.

Rabljani uviđaju važnost turizma te investiraju u obnovu i izgradnju hotela, pansiona i apartmana, tako da smještajni kapaciteti postaju sve raznovrsniji i bolji. Čak 40% hotela i isti postotak kampova na području grada Raba je visokokategorizirano (4 zvjezdice). Osim hotela i kampova, ističe se mnogobrojna ponuda odmarališta zastupljena u svim naseljima grada Raba. Upravo su odmarališta najveći ponuđač postelja sa udjelom od 78% od ukupnog broja postelja na području grada Raba. Vrijedno je istaknuti da su pojedini privatni iznajmljivači nosioci oznake Kvarner Family koja se vezuje uz sigurnost, otvorenost, multikulturalnost i domaćinski odnos prema gostima odnosno obiteljsku tradiciju i sposobnost uključivanja autohtonih vrijednosti u ponudu, kao i visoki stupanj fleksibilnosti u prilagođavanju specifičnim potrebama i željama gostiju.

Velik broj turističkih agencija promovira smještajne kapacitete na domaćem i stranom tržištu nudeći turistima dodatne sadržaje, poput kraćih i dužih izleta, obilazak grada uz stručno vodstvo, panoramske vožnje kopnenim i morskim putevima. Turistička ponuda grada Raba vrlo je raznolika i može zadovoljiti različite ukuse i interese. Gastronomska ponuda u mnogobrojnim ugostiteljskim objektima obiluje morskim specijalitetima, a Rapska torta kao simbol vrhunskog deserta ujedno je i odličan gastro suvenir. Bogat program manifestacija obogaćuje turističku ponudu, a posebno se ističe Rapska fjera koja svake godine privlači velik broj posjetitelja.

1.7.2.2. Analiza turističke potražnje

Na području grada Raba u 2018. godini ostvareno je 185.330 dolazaka i 1.306.442 noćenja, od čega su oko 91% dolazaka i 94% noćenja ostvarili strani turisti. Udio dolazaka domaćih turista u razdoblju od 2010. do 2018. godine nije se znatno mijenjao, a činio je oko 10% godišnje od ukupnog broja ostvarenih dolazaka. Udio noćenja domaćih turista u istom promatranom razdoblju od devet godina bilježi pad sa 7,3% ostvarenih noćenja u 2010. godini na 5,8% ostvarenih noćenja u 2018. godini. Analizirajući broj domaćih i stranih turista u 2018. godini u odnosu na 2010. godinu, vidljivo je da se broj dolazaka domaćih turista povećao za 28%, a broj stranih turista povećao se za 34% u 2018. godini u odnosu na 2010. godinu. Broj noćenja domaćih turista u 2018. godini povećao se je za neznatnih 1,7% dok se je broj noćenja stranih turista povećao za čak 30% u odnosu na 2010. godinu. Ukupan broj dolazaka turista u 2018. godini povećao se je za 33,7% u odnosu 2010. godinu. Ukupan broj noćenja u 2018. godini povećao se je za 28,02% u odnosu na 2010. godinu.

Tablica 20. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u gradu Rabu od 2010. do 2018. godine

Godina	Dolasci			Noćenja		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
2010.	12.729	125.870	138.599	75.400	945.031	1.020.431
2011.	12.502	131.362	143.864	73.869	951.217	1.025.086
2012.	12.687	135.063	147.750	70.579	984.093	1.054.672
2013.	11.557	139.499	151.056	63.899	1.019.398	1.083.297
2014.	11.723	139.778	151.501	62.248	1.026.788	1.089.036
2015.	11.663	144.589	156.252	63.944	1.042.531	1.106.475
2016.	13.869	155.789	169.658	73.136	1.173.562	1.246.698
2017.	13.412	167.842	181.254	65.852	1.232.237	1.298.089
2018.	16.386	168.944	185.330	76.685	1.229.757	1.306.442

Izvor: obrada autora prema Državnom zavodu za statistiku Republike Hrvatske (2011.-2019). Dolasci i noćenja turista

U razdoblju od 2010. do 2018. godine, dolasci su rasli po prosječnoj godišnjoj stopi od 3,45% dok su noćenja rasla po stopi od 3,31%. Analizirajući razdoblje od 2010. godine do 2018. godine, najveće povećanje broja dolazaka i noćenja zabilježeno je u 2016. godini i to s porastom od 9% dolazaka i čak 13% noćenja u odnosu na prethodnu 2015. godinu.

Razmatrajući broj dolaska turista u gradu Rabu u razdoblju od 2010. do 2017. godine prema naseljima, vidljivo je da gotovo sva naselja bilježe rast broja dolazaka turista. Analizom broja dolazaka turista u razdoblju od osam godina, naselje Mundanije bilježi najveći porast broja dolazaka u 2017. godinu i to za 82% u odnosu na 2010. godinu. Smanjenje broja dolazaka u 2017. godini u odnosu na 2010. godinu, bilježi samo naselje Palit i to za 11%.

Tablica 21. Dolasci turista po naseljima u gradu Rab u periodu od 2010. do 2017. godine

Naselje	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Banjol	49.700	51.721	50.399	53.094	51.591	52.988	55.027	60.128
Barbat	z	17.661	16.403	17.758	19.245	20.106	22.725	24.168
Kampor	24.696	25.339	28.070	27.983	28.855	28.945	32.040	33.678
Mundanije	993	z	z	973	964	1.364	z	1.814
Palit	19.940	21.261	22.995	15.402	13.636	14.387	z	17.950
Rab	14.650	14.801	14.273	20.259	20.748	21.707	z	23.167
Supetarska Draga	z	z	z	15.587	16.462	16.755	18.599	20.349
Ukupno	138.599	143.864	147.759	151.056	151.501	156.252	169.658	181.254

*z - podatak zbog povjerljivosti nije objavljen

Izvor: obrada autora prema Državnom zavodu za statistiku Republike Hrvatske (2011-2018). Turizam u primorskim gradovima i općinama

Analizirajući krajnju 2017. godinu, uočljivo je da od ukupno ostvarenih 181.254 dolazaka turista na području grada Raba, 33% dolazaka turista ostvareno je na području naselja Banjol, 19% dolazaka na području naselja Kampor, 13% dolazaka bilježe naselja Barbat i Rab.

Supetarska Draga ostvarila je 11% od ukupnog broja dolazaka turista na području grada Raba, slijedi naselje Palit sa ostvarenih 10% dolazaka i naselje Mundanije zabilježilo je 1% dolazaka turista. Ovako niski udio turista u 2017. godini u naselju Mundanije moguće je opravdati činjenicom da naselje raspolaže s najmanjim brojem postelja u odmaralištima (2% od ukupne ponude postelja u odmaralištima na području grada Raba), dok u hotelima, kampovima i ostalim smještajnim objektima ne bilježi smještajne kapacitete.

Tablica 22. Noćenja turista po naseljima u gradu Rabu u periodu od 2010. do 2017. godine

Naselje	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Banjol	354.507	360.550	348.822	369.511	357.454	363.994	396.285	414.249
Barbat	z	153.343	145.744	153.372	164.940	169.075	199.218	205.671
Kampor	190.389	187.889	211.998	211.651	221.603	217.424	246.220	250.883
Mundanije	7.418	z	z	7.254	7.311	10.309	z	13.844
Palit	138.469	139.171	152.483	116.080	104.888	108.661	z	135.041
Rab	76.925	74.813	63.271	90.972	92.657	97.679	z	107.152
Supetarska Draga	z	z	z	134.457	140.183	139.333	161.265	171.249
Ukupno	1.020.431	1.025.086	1.054.672	1.083.297	1.089.036	1.106.475	1.246.698	1.298.089

*z - podatak zbog povjerljivosti nije objavljen

Izvor: obrada autora prema Državnom zavodu za statistiku Republike Hrvatske (2011-2018). Turizam u primorskim gradovima i općinama

Uz manje oscilacije, sva naselja na području grada Raba bilježe porast broja noćenja turista u razdoblju od 2010. do 2017. godine, osim naselja Palit u kojem je zabilježeno 2,5% noćenja manje u 2017. godini u odnosu na 2010. godinu. Razmatrajući broj noćenja turista u razdoblju od osam godina, naselje Mundanije bilježi najveći porast broja noćenja u 2017. godini i to za 86% u odnosu na 2010. godinu.

U 2017. godini ostvareno je ukupno 1.298.089 noćenja od kojih je najviše zabilježeno u naselju Banjol (32%), Kampor (19%) i Barbat (16%). Na četvrtom mjestu prema udjelu ostvarenih noćenja nalazi se Supetarska Draga sa ostvarenih 13% noćenja, slijedi Palit sa 10% te Rab sa 8% ostvarenih noćenja.

1.8. SWOT analiza

Da bi se osigurao globalni pregled nad svim utjecajnim činiteljima koji predstavljaju input u strateško planiranje nužno je izraditi SWOT matricu i prepoznati interne i eksterne utjecajne činitelje na ukupni razvoj. Izrada SWOT matrice temeljila se na analizi postojećeg stanja, radionici Glavnog tima i Partnerskog vijeća održanog 03. srpnja 2019. godine, uz uvažavanje neiskorištenih mogućnosti razvoja unutar svih utjecajnih činitelja. Temeljno je polazište u traženju odgovora na pitanje, kako eliminirati slabosti i pretvoriti ih u snage, kako prijetnje pretvoriti u prilike, a snage usmjeriti da bi se bolje iskoristile prilike. Naime, najprije su sagledane slabosti kao rezultat internih utjecaja, a zatim prilike i prijetnje kao rezultat vanjskih utjecaja. Naglasak je na razvijanju onih aktivnosti, koje će Grad usmjeravati ka prosperitetu po načelima održivog razvoja, a eliminiranje onih aktivnosti, koje takav razvoj koče.

Tablica 23. SWOT analiza Grada Raba

SNAGE	SLABOSTI
<p><u>Infrastruktura, okoliš, prostor</u></p> <p>Najšumovitiji otok na Jadranu</p> <p>Vlastiti resursi pitke vode</p> <p>Visoka kvaliteta mora</p> <p>Ekološki sačuvano poljoprivredno područje</p> <p>Sigurnost i pouzdanost lokalnog broдача u povezivanju grada i otoka s kopnom</p> <p>Nezagađen okoliš</p> <p>Očuvana flora i fauna</p> <p>Kapacitet prirodnih i uređenih plaža</p> <p>Kulturni prostor</p> <p>Očuvane geomorfološke značajke</p> <p>Veliki broj sunčanih sati godišnje</p> <p><u>Društvene djelatnosti</u></p> <p>Bogata kulturno-povijesna baština</p> <p>Tradicionalni osjećaj identiteta</p> <p>Aдекватna zdravstvena skrb</p> <p>Očuvanost tradicije i običaja</p> <p>Energetska obnova osnovnih škola</p> <p>Dobar sustav predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja</p> <p>Razvijena civilna i sportska aktivnost</p> <p><u>Gospodarstvo</u></p> <p>Znanje i tradicija</p> <p>Prepoznatljivost i potencijal male brodogradnje</p> <p>Razvijena trgovina lokalnih trgovaca</p> <p>Ugled postojećih gospodarskih subjekata</p> <p>Duga tradicija u glavnoj gospodarskom sektoru - turizmu</p> <p>Poduzetnička zona Mišnjak u ulaganje u Luku Mišnjak</p> <p>Poticajne mjere za razvoj poduzetništva</p> <p>Izoliranost od gradske vreve i otočni način života</p> <p>Donekle zadovoljavajući razvoj turizma i selektivnih vidova turizma</p> <p>Stanovništvo s iskustvom i tradicijom poljoprivredne proizvodnje</p>	<p><u>Infrastruktura, okoliš, prostor</u></p> <p>Ovisnost o vremenskim uvjetima prilikom prometne povezanosti s kopnom</p> <p>Nedostatak uređenih i opremljenih privezišta i nautičke infrastrukture</p> <p>Neadekvatna infrastruktura na uređenim plažama</p> <p>Imovina (objekti) koja nije u funkciji</p> <p>Tijekom sezone povećan broj korisnika komunalne infrastrukture (sustav javne odvodnje)</p> <p>Zapuštena poljoprivredna zemljišta</p> <p>Problem lokalne cestovne povezanosti i infrastrukture</p> <p>Zasićenost obalnog prostora</p> <p>Nelegalna izgradnja</p> <p><u>Društvene djelatnosti</u></p> <p>Nedovoljno iskorišten sportsko-rekreacijski potencijal mora</p> <p>Nedovoljna valorizacija kulturnih i tradicionalnih vrijednosti</p> <p>Nedovoljno organizirano cjeloživotno obrazovanje</p> <p><u>Gospodarstvo</u></p> <p>Znatno veći ukupni troškovi od onih na kopnu</p> <p>Nedovoljna povezanost obrazovnih programa i potreba tržišta rada</p> <p>Komunalna infrastruktura</p> <p>Usitnjenost i rascjepkanost parcela otežavaju razvoj poljoprivrede</p> <p>Ovisnost o turizmu i sezonalnost</p> <p>Demotivacija za bavljenje poduzetništvom uslijed kompliciranih administrativnih mjera</p> <p>Nezadovoljavajući razvoj poljoprivrede i ribarstva</p> <p>Odlazak stručno kvalificiranog kadra izvan otoka</p> <p>Potreban brži razvoj ugostiteljsko-turističke ponude</p> <p>Turistička djelatnost sezonskih karakteristika</p> <p>Nezadovoljavajući razvoj poljoprivrede i ribarstva</p> <p>Usitnjenost posjeda</p> <p>Nedostatak manjih prerađivačkih kapaciteta</p>

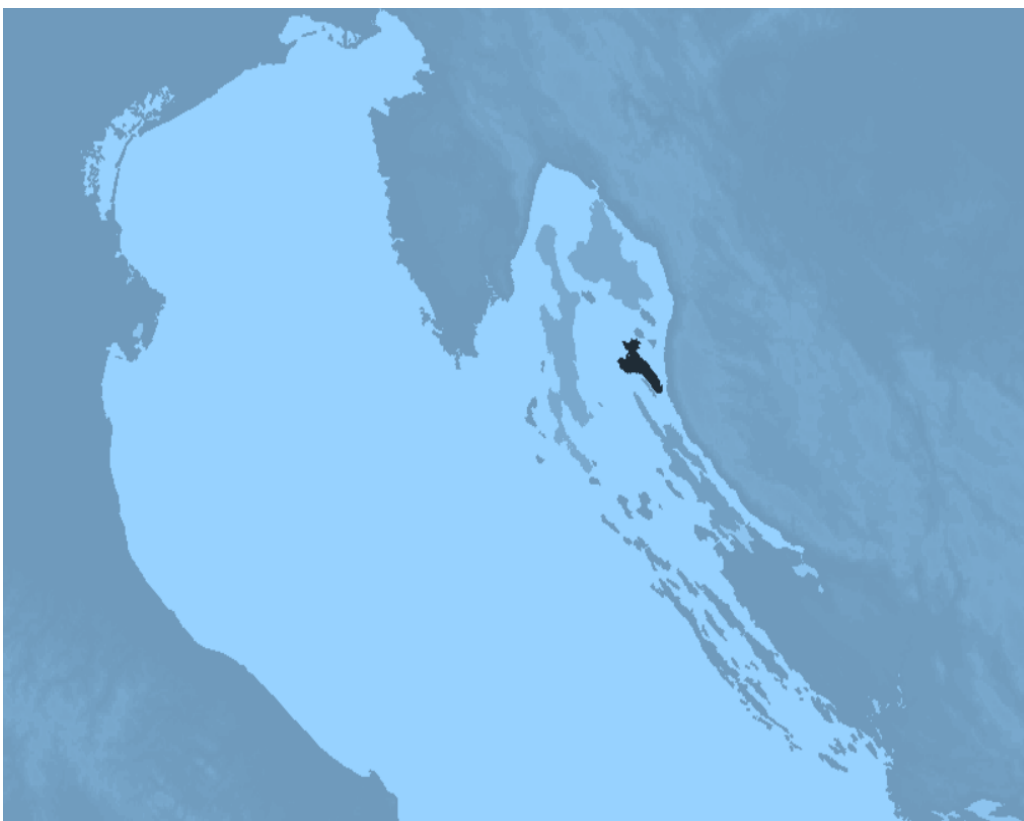
PRILIKE	PRIJETNJE
<p><u>Infrastruktura, okoliš, prostor</u></p> <p>Bolja povezanost s zračnim lukama</p> <p>Potencijal za obnovljive izvore energije</p> <p>Digitalizacija poslovnih procesa (pametna grad)</p> <p>Razvoj e-trgovine, prodaje otočnih proizvoda na daljinu</p> <p>Daljnji razvoj biciklističkih i pješačkih staza</p> <p>Širokopojasna internetska mreža</p> <p>Uspostava lokalnog prometa morskim putem</p> <p>Razvoj kulturne infrastrukture</p> <p>Revitalizacija povijesne jezgre</p> <p>Revitalizacija ruralnog prostora</p> <p><u>Društvene djelatnosti</u></p> <p>Osiguranje radnih mjesta mladima nakon školovanja</p> <p>Financiranje iz EU fondova</p> <p>Edukacija stanovništva u području upravljanja, marketinga, financija, kulture, održivog razvoja otoka te starih običaja</p> <p>Potencijal vlastitog kulturnog stvaralaštva</p> <p>Ulaganje u obrazovanje</p> <p><u>Gospodarstvo</u></p> <p>Razvijanje poduzetničkih programa (poduzetnički inkubator, start-up)</p> <p>Nove tehnologije i inovacije</p> <p>Povoljan geoprometni položaj – blizina emitivnih zemalja srednje Europe</p> <p>Prilagođavanje obrazovnih programa prema stvarnim potrebama gospodarstva</p> <p>Međusektorsko povezivanje u svrhu kreiranja novih proizvoda</p> <p>Umrežavanje turizma, poljoprivrede, ribarstva i ostalih proizvodnih djelatnosti</p> <p>Motiviranje potencijalnih ulagača u razvojne projekte Grada Raba</p> <p>Formiranje fonda za razvoj eko-poljoprivrede</p> <p>Poticajne mjere za eko-poljoprivredu, preradu, označavanje (eko oznaka) i plasman proizvoda iz domaćeg uzgoja</p> <p>Lokalni prijevoz</p> <p>Atraktivni projekti koji nose novu vrijednost</p> <p>Razvoj male brodogradnje</p> <p>Širokopojasni Internet</p>	<p><u>Infrastruktura, okoliš, prostor</u></p> <p>Pritisak na prostor u glavnoj turističkoj sezoni</p> <p>Nedostatak parkirnih mjesta u određenim zonama</p> <p>Zapuštena i neobrađena poljoprivredna zemljišta zbog opasnosti od požara</p> <p>Dotrajalost podvodne infrastrukture</p> <p>Zasićenost obalnog prostora</p> <p>Velika opasnost od požara u ljetnim mjesecima</p> <p><u>Društvene djelatnosti</u></p> <p>Depopulacija stanovništva</p> <p>Trajni odlazak obrazovanog i mladog stanovništva</p> <p>Nedovoljna suradnja javnog sektora (kulture, obrazovanja) i civilnog društva</p> <p>Mali udio visokoobrazovanog stanovništva</p> <p>Zdravstvene usluge nisu na željenoj razini</p> <p>Suvremena turistička kretanja mogu narušiti elemente identiteta i tradicionalnih vrednota (negativan utjecaj turizma)</p> <p><u>Gospodarstvo</u></p> <p>Depopulacija</p> <p>Moguća izgradnja turističkih objekata, kuća za odmor i drugih sadržaja neprimjerenih otoku i njegovim prostornim mogućnostima</p> <p>Socijalni i društveni problemi vezani uz zimsko razdoblje</p> <p>Neiskorištenost poljoprivrednog zemljišta</p> <p>Zanemarivanje cjeloživotne edukacije</p>

<p>Mogućnost razvoja malog i srednjeg poduzetništva</p> <p>Produženje korištenja ugostiteljsko – turističkih kapaciteta</p> <p>Privatno – javna partnerstva</p> <p>Promicanje razvojnih projekata</p>	
---	--

Izvor: Radionica Znanstveno - stručnog tima i Partnerskog vijeća održane 03.07. i 11.07.2019. u Gradu Rabu

Primjenom SWOT analize moguće je ocijeniti polazišta za ocjenu uspješnosti implementacije vizije, pojedinačnih strateških ciljeva, te strateških prioriteta za ukupni razvoj na području Grada Raba.

2. VIZIJA I MISIJA GRADA RABA

2.1. Strateško planiranje razvoja Grada Raba

Strateško planiranje je dinamičan proces kojim se utvrđuju prioriteti – što se želi ostvariti u budućnosti; odnosno određuje se smjer u kojem će se neka organizacija (u ovom slučaju grad) kretati. Kroz proces strateškog planiranja grad utvrđuje svoje ciljeve, prioritete i strategije, te definira mjere za procjenu uspješnosti ostvarenja tih ciljeva.

Strategija razvoja Grada Raba polazi od analize stanja, čiji su rezultati prezentirani u okviru prve faze istraživanja. Druga faza istraživanja odnosi se na misiju i viziju, strateške ciljeve i prioritete. U okviru treće faze razradit će se i prezentirati mjere koje se trebaju ostvariti do 2030. godine, i kojima će se poticati ukupni razvoj Grada Raba, a za krajnji cilj imaju povećati kvalitetu života i standard građana, poboljšati gospodarsko okruženje te osigurati očuvan okoliš i uređenu infrastrukturu. Zadnja faza obuhvaća izvore financiranja te plan provedbe strategije.

Temeljni cilj postavljen pred izrađivače strategije bio je odrediti strateško usmjerenje Grada koje će u isto vrijeme biti realno ostvarivo i ambiciozno, te će obuhvatiti sve faktore bitne za razvoj Grada, a s druge strane dovoljno fokusirano i originalno da omogući usmjereni razvoj Grada s razvojnim mjerama prilagođenim specifičnim potrebama Grada Raba. Pri tome je težnja stavljena na jednostavnost kako bi strateško usmjerenje bilo razumljivo svima, jer krajnji korisnici ove strategije su svi građani Grada Raba.

U izradi strategije se uvažavala društvena stvarnost, mogućnosti tržišta, potrebe građana, te potreba da strateške programske aktivnosti budu usklađene s potrebom zaštite i unapređenja odnosa prema okolišu. Na polazištima definiranim vizijom razvoja određeni su ciljevi i prioriteti kako bi se razradom provedbenih mjera osigurala njihova realizacija s krajnjim ciljem ostvarenja blagostanja stanovništva Grada Raba.

Strategija razvoja Grada Raba je zajednički proizvod članova Istraživačkog tima i članova Partnerskog vijeća, odnosno svih interesnih skupina Grada Raba. Sve prikupljene informacije su obrađene znanstvenim metodama te prezentirane u formi uobičajenoj u izradi strategija. Prezentirani rezultati su odraz uložених zajedničkih napora na prepoznavanju temeljnih problema i traženju najboljeg puta za njihovo rješavanje. U svim segmentima izrade strategije je bio prisutan naglasak na sagledavanje potreba lokalne zajednice i utjecaja projekata, programa, sadržaja i aktivnosti na podizanje kvalitete života stanovnika i uspješan gospodarski razvoj. Naglasak je stavljen na sinergijski učinak djelovanja svih interesnih skupina i zadovoljenja

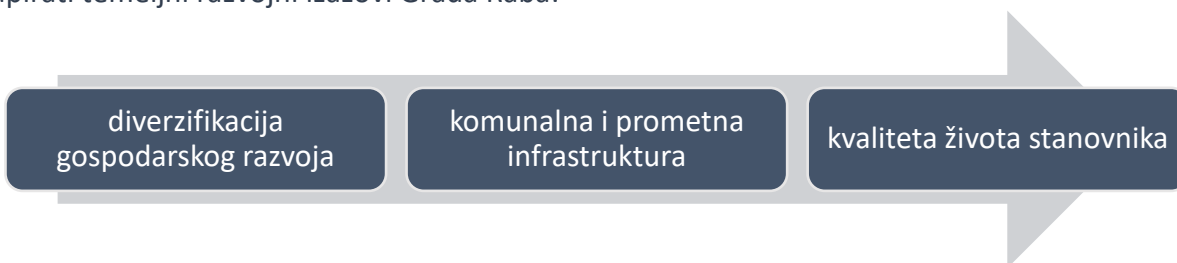
njihovih želja i potreba. U tom su procesu uvažavana polazišta postojećeg stanja, konzultirani su strateški razvojni dokumenti od nacionalne do lokalne razine, te njihova usuglašenost s globalnim i EU smjernicama razvoja. Sastavljanjem SWOT matrice definirani su okviri na koje treba djelovati instrumentima strateškog planiranja, a na putu da se ostvare polazišta iz vizije, strateških ciljeva i razvojnih prioriteta te operativnog pristupa u predlaganju mjera i prepoznavanju indikatora, temeljem kojih će se moći mjeriti ostvaruje li se strategija u definiranoj jedinici vremena.

2.2. Analiza razvojnih izazova i ciljeva

Da bi mogli sagledati prioritetne ciljeve razvoja Grada Raba, potrebno je najprije identificirati probleme odnosno razvojne izazove. Za takvu analizu poslužile su podloge vezane za već izrađene i prihvaćene dokumente kao što su:

- Analiza stanja
- SWOT analiza
- Dostupni strateški dokumenti
- Radionice, intervjui, rasprave, razgovori..

Tijekom rada na Strategiji provedeno je nekoliko radionica sa Partnerskim vijećem te drugim interesnim skupinama, održane su rasprave, vođeni razgovori s čelnim ljudima Grada. Rezultati su poslužili kao jedan od elemenata u procjeni stanja i izradi razvojnih izazova, ali i kao putokaz u procesu konačnog definiranja vizije, ciljeva i strateških prioriteta, te u definiranju mjera. Temeljem ovakvog pristupa, mogu se izdvojiti sljedeća 3 glavna područja u okviru kojih se mogu grupirati temeljni razvojni izazovi Grada Raba:

Diversifikacija gospodarskog razvoja

Analizirajući gospodarsku strukturu Grada Raba, ovisno o razvijenosti pojedinih sektora, može se zaključiti da Grad Rab spada u razvijena gospodarstva sa visokim udjelom tercijarnog sektora. Najviše dominiraju hoteli i restorani, trgovina te prijevoz. Usluge tercijarnog i kvartarnog sektora čine preko 75% ukupno ostvarenog BDP-a.

Grad Rab ubuduće mora zadržati i još više povećati diversifikaciju dobara i usluga, s naglaskom na diversifikaciju gospodarskih grana. Grad će biti i dalje orijentiran prvenstveno na turistički razvoj, ali potrebno je razvijati i druge djelatnosti poput poljoprivredne proizvodnje, ribarstva, marikulture. Konkretnim mjerama mora se još više povećati opseg i kvaliteta gospodarstva, potičući male poduzetnike i ostala konkurenta poduzeća koja će stvarati nova radna mjesta i donositi prihode, kako sebi tako i gradu.

Komunalna i prometna infrastruktura

Komunalna infrastruktura osnovni je preduvjet dobrog i održivog funkcioniranja svakog grada, pa tako i Grada Raba. No sve veći razvoj gradova prati nekoliko poteškoća u području infrastrukture. Očekivanja stanovništva i gospodarstva kontinuirano rastu i to istodobno s razvojem novih tehnologija koje imaju primjenjivost u ovom području. Realizaciju očekivanja i implementaciju najsuvremenijih rješenja, s druge strane, limitira manjak financijskih sredstava.

Planiranje i kapacitiranje infrastrukture predstavlja poseban izazov u planiranju razvoja gradova. Grad Rab izdvaja značajna financijska sredstva da bi se unaprijedilo stanje komunalne infrastrukture i podignuo ukupni standard građana i uvjeti za poslovanje gospodarskih subjekata.

Nužno je održavati vodoopskrbnu infrastrukturu, izgraditi sustav javne odvodnje, ulagati u sanaciju odlagališta komunalnog otpada.

Promet treba sagledavati kao pretpostavku mnogih poslovnih aktivnosti, ali i kvalitete života stanovnika. Prometna infrastruktura odnosno povezanost zadržava ljude na otoku, osigurava jednak pristup uslugama te povećava stupanj mobilnosti stanovnika. Pomorski promet je veoma važan za Grad Rab. Trajektna luka Mišnjak najprometnija je luka i najznačajnija veza s kopnom. Potrebno je predviđati daljnja ulaganja u luku Mišnjak kao i u luku Rab. U okviru cestovne infrastrukture posebno se naglašava važnost ulaganja u izgradnju obilaznice, održavanje i proširenje ostalih državnih cesta, te rješavanje problema parkirališta. Rješavanju tog problema može se pristupiti kroz oblik javno-privatnog partnerstva kojim je moguće realizirati pojedine projekte i povećati broj parkirnih mjesta u gradu Rabu.

Kvaliteta života stanovnika

Razvitak Grada Raba treba zasnivati na visokoj kvaliteti okoline i, uopće, visokoj kvaliteti života. Visoka kvaliteta života znači i visoku kvalitetu usluga za stanovništvo, te se upravo naglasak stavlja na podizanje razine zaposlenosti, poticanje edukacija, mogućnosti rješavanja stambenog pitanja, unapređenje sustava zdravstvenih usluga, povećanje kapaciteta postojećih predškolskih ustanova, poboljšanje prostornih uvjeta osnovne i srednje škole, poticanje djelovanja raznih udruga (sportskih, kulturnih, socijalnih), osiguranje sportske infrastrukture te poticanje sportsko-rekreativnih i zabavnih aktivnosti.

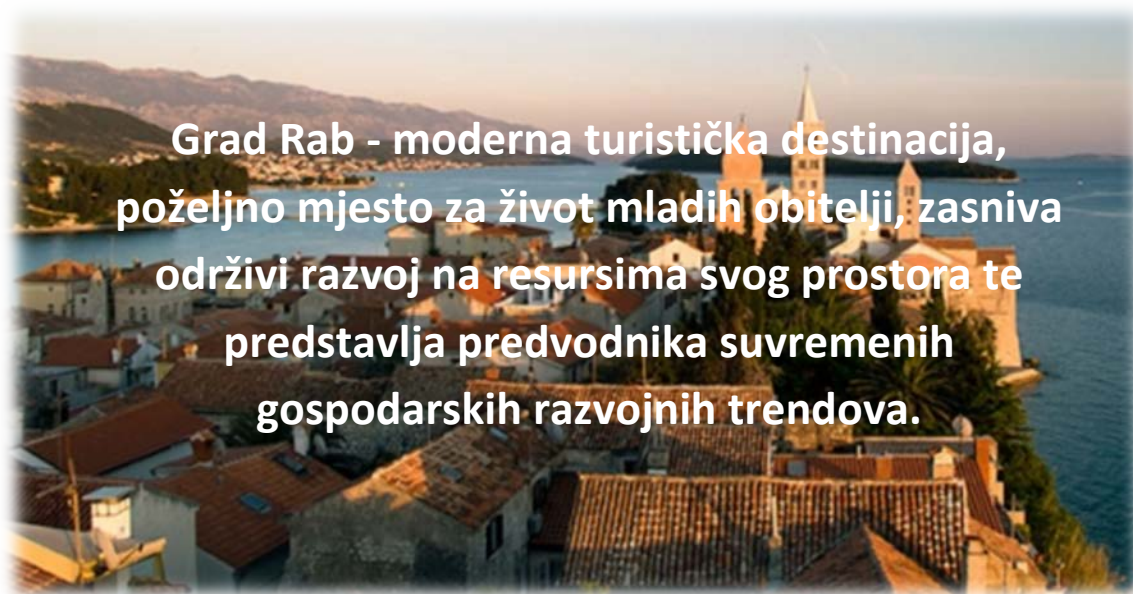
2.3. Misija i vizija Grada Raba

Misija se promatra kao početni korak u strateškom planiranju, objašnjava ulogu grada u gospodarstvu i društvu. Misija Grada Raba mora dati odgovor na pitanje "Zašto postojimo i koji su nam glavni ciljevi i ključne informacije na putu do uspjeha – koja je naša uloga u društvu, odnosno koje potrebe u tom društvu trebamo zadovoljiti". Do misije Grada Raba došlo se interaktivnim pristupom traženja odgovora na gornja pitanja, u čemu su sudjelovali svi sudionici istraživanja, a može se izraziti kao:

Grad Rab je grad na otoku, bogate prirodne i kulturne baštine, razvija visokokvalitetan turizam. Donosi i provodi mjere od značaja za rast gospodarstva, potiče investicije u cilju stvaranja novih radnih mjesta. Temelji održivi razvoj na resursima svog teritorija. Osigurava uspješnost odvijanja komunalnih djelatnosti te vodi brigu o okolišu. Stvara uvjete za kulturni razvoj. Vodi računa o najmlađima, kao i potrebama starih i nemoćnih. Sustavno djeluje na unaprjeđenju kvalitete života i rada svojih građana.

Vizija razvoja Grada Raba predstavlja temeljnu stratešku odrednicu ukupnog razvoja grada u planskom razdoblju Strategije (do 2030. godine). Ona predstavlja svojevrstan pogled u budućnost, ideju vodilju i daje odgovore na pitanja kakav grad u budućnosti želi biti. Vrlo je važno da se svi dionici (lokalna samouprava, privatni sektor, stanovništvo, udruge) slože oko vizije, prihvate ju i svojim djelovanjem podupiru te teže k njenoj realizaciji.

Sukladno postojećim obilježjima i budućem pozicioniranju, a na temelju objektivnih razvojnih mogućnosti iskazana je vizija Grada Raba:

Tako prihvaćenu viziju razvoja mogli bi podijeliti na nekoliko važnih strateških odrednica za Grad Rab. Prvenstveno se ovom vizijom ukazuje na potrebu da Grad Rab svojim građanima *osigura siguran i kvalitetan život*. Osigurati uvjete za visoku kvalitetu života znači stvoriti uvjete za život po mjeri čovjeka. Zatim ukazuje na potrebu da Grad Rab *razvija nove gospodarske grane* jer samo razvijeno gospodarstvo može osigurati kvalitetan život stanovnika, te učiniti privlačnim čitavo područje grada ne samo stanovništvu nego i turistima i posjetiteljima. Grad Rab treba *očuvati okoliš* te u svom daljnjem razvoju primjenjivati koncepciju održivog razvoja.

Razvitak treba osiguravati u kontinuitetu, na način da se Strategija ostvaruje dinamički uz uvažavanje povijesnog nasljeđa, resursne osnove, tržišnih trendova, te očekivanja u budućnost. Razvitak ni u jednoj točki ne počinje od ničega nego se budući razvitak oslanja na već postojeće okolnosti, uvjete i temelje.

Nužno je organizirati Tijelo za provođenje i praćenje Strategije razvoja, odnosno, nužno je izvršiti organizacijski preustroj unutar postojećih upravnih odjela, formiranjem novog tijela za provođenje i praćenje Strategije razvoja i za razvoj gospodarstva čije djelovanje treba biti u funkciji provođenja i praćenja Strategije, ali i provođenja i praćenja brojnih drugih mjera iz područja gospodarstva, turizma i poduzetništva.

Svi nositelji značajnijih odluka u Gradu Rabu trebali bi prilagoditi svoje djelovanje kako bi se zacrtana vizija razvoja i ostvarila.

3. IDENTIFICIRANJE STRATEŠKIH CILJEVA, RAZVOJNIH PRIORITETA I MJERA

3.1. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere

Strategija ukupnog razvoja Grada Raba usmjerava se na nekoliko glavnih područja djelovanja koja su prepoznata u fazi izrade analize sanja, a temelje se na razradi osnovnih razvojnih mjera i indikatora, što uključuje i pristup određivanja učinka projekta. Sukladno osnovnoj SWOT analizi, definirana je vizija, strateški ciljevi, prioriteti i mjere za ukupni razvoj na području Grada Raba. Dugoročni strateški ciljevi su šira razrada vizije, a proizlaze iz ideje vizije i utvrđuju se prilikom formiranja same vizije te predstavljaju smjernice razvojnih opredjeljenja. Definiranjem ciljeva osigurava se postavljenje strateških prioriteta te traženje strateških putova za njihovu realizaciju kroz provedbene mjere. Strateški ciljevi su temeljna pretpostavka za ostvarenje vizije razvoja Grada Raba. Mjera je razvojna kategorija koja predstavlja operativnu razradu svakog strateškog prioriteta i sagledava njegov utjecaj na specifična područja djelovanja (gospodarstvo, zdravstvo i socijalnu skrb, obrazovanje, zaštitu okoliša, sport, komunalnu infrastrukturu i sl.). Mjere je potrebno kategorizirati i primijeniti uz sagledavanje realnih uvjeta u kojima se one moraju provoditi. Cilj svake mjere je razvoj koji se temelji na načelima održivosti što mora biti sadržano i u pojedinim programima razvoja. Iz tog razloga se svaka mjera sagledava kao podsustav određenog razvojnog cilja i pretpostavka je prihvatanja pojedinog projekta što zahtijeva da se svaka mjera jasno definira sa formalnog i sadržajnog aspekta.

Tablica 24. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere razvoja Grada Raba

STRATEŠKI CILJEVI	STRATEŠKI PRIORITETI	MJERE
1. KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI	1.1. RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA I AKTIVNA DEMOGRAFSKA POLITIKA	1.1.1. Promicanje aktivne demografske politike 1.1.2. Prilagodba obrazovnih programa i poticanje cjeloživotnog obrazovanja i on line programa 1.1.3. Kontinuirano stipendiranje traženih i deficitarnih zanimanja
	1.2. RAZVOJ TURIZMA NA ODRŽIVIM NAČELIMA	1.2.1. Poticanje lokalne poljoprivrede i ekološke proizvodnje 1.2.2. Implementacija Strategije razvoja turizma Grada Raba 1.2.3. Uspostava sustava upravljanja turističkom destinacijom
	1.3. DIVERSIFIKACIJA GOSPODARSKOG RAZVOJA	1.3.1. Jačanje poduzetničke infrastrukture i poticanje ulaganja (privlačenje novih investicija) 1.3.2. Podrška i edukacija poduzetničkih vještina i poduzetništva temeljenog na inovacijama
	1.4. REVITALIZACIJA RURALNOG RAZVOJA, POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI, RIBARSTVA, MARIKULTURE I MALE BRODOGRADNJE	1.4.1. Stvoriti propulzivno okruženje za ruralni razvoj 1.4.2. Poticanje održive poljoprivredne proizvodnje, ribarstva, marikulture i male brodogradnje 1.4.3. Poticanje i promocija gospodarskih otočnih potencijala kroz osnivanje zadruga 1.4.4. Okrupnjavanje poljoprivrednih površina sukladno politici na nacionalnoj razini
	2.1. UNAPREĐENJE	2.1.1. Unapređenje vodoopskrbne infrastrukture te

STRATEŠKI CILJEVI	STRATEŠKI PRIORITETI	MJERE
2. INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR	SUSTAVA VODOOPSKRBE, ODVODNJE, PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA TE IZGRADNJA ODRŽIVIH SUSTAVA GOSPODARENJA OTPADOM	rekonstrukcija i izgradnja infrastrukture za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda 2.1.2. Organizirano prikupljanje te porast iskorištavanja otpada 2.1.3. Provođenje edukacije o važnosti održivog gospodarenja otpadom
	2.2. UNAPREĐIVANJE PROMETNE POVEZANOSTI, RAZVOJ I OBNOVA CESTOVNE I POMORSKE INFRASTRUKTURE	2.2.1. Pобољшanje prometne povezanosti grada Raba s ciljem većeg stupnja mobilnosti stanovnika 2.2.2. Izgradnja, rekonstrukcija i održavanje prometne cestovne infrastrukture (lokalni promet) 2.2.3. Izgradnja, rekonstrukcija i održavanje prometne pomorske infrastrukture 2.2.4. Uređenje i tematiziranje plaža i uređenje šetnica obalnog pojasa 2.2.5. Razvoj biciklističkih i pješačkih staza
	2.3 „PAMETAN“ OTOK („SMART“ ISLAND)	2.3.1. Uspostava širokopojasne internetske mreže 2.3.2. Digitalizacija poslovnih procesa - projekt pametan grad, pametan otok
	2.4. POTICANJE INTEGRIRANOG SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA I KULTURNE BAŠTINE	2.4.1. Jačanje kapaciteta za očuvanje bioraznolikosti 2.4.2. Razvoj infrastrukture u kulturi (arheološka istraživanja, arheološki park, geopark, osnivanje muzeja) 2.4.3. Stvaranje uvjeta za revitalizaciju povijesne jezgre
	2.5. POBOLJŠANJE ENERGETSKOG SUSTAVA, KORIŠTENJE OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE I ENERGETSKE UČINKOVITOSTI	2.5.1. Modernizacija infrastrukture elektroopskrbe (rasvjeta) te poticanje korištenja energetski učinkovitih oblika prijevoza 2.5.2. Promoviranje i poticanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti
	3.1. PODIZANJE KVALITETE STANOVANJA TE SOCIJALNA INTEGRACIJA STANOVNIKA	3.1.1. Planiranje i uređivanje područja za obiteljsku stambenu gradnju 3.1.2. Izgradnja/renovacija objekata za predškolski odgoj i škola 3.1.3. Poticanje socijalne integracije stanovnika i jačanje sustava civilnog društva
	3.2. UNAPREĐENJE KVALITETE ZDRAVSTVENOG SUSTAVA	3.2.1. Unapređivanje uvjeta za pružanje zdravstvenih usluga 3.2.2. Povećanje broja specijalističkih ordinacija i sufinanciranje specijalista liječnika
3. KVALITETA ŽIVOTA		

STRATEŠKI CILJEVI	STRATEŠKI PRIORITETI	MJERE
I DRUŠTVENE DJELATNOSTI	3.3. UNAPREĐENJE SPORTSKO- REKREATIVNIH I ZABAVNIH SADRŽAJA S CILJEM PODIZANJA KVALITETE ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA I DIVERSIFIKACIJE TURISTIČKIH PROIZVODA	<p>3.3.1. Uređenje i unapređivanje infrastrukture sa programima i sadržajima za sport, rekreaciju i zabavu</p> <p>3.3.2. Poticanje rada sportskih i kulturnih udruga te njihovo uključivanje u sportsko-rekreativne i zabavne sadržaje</p> <p>3.3.3. Razviti sportsko-rekreacijski potencijal mora (jedrenje, ribolov, veslanje)</p>
	4.1. PARTNERSTVO	<p>4.1.1. Razvoj partnerstva među dionicima razvoja i unapređenje suradnje lokalne i regionalne samouprave (javno-privatno partnerstvo)</p> <p>4.1.2. Razvoj otočne suradnje jačanjem administrativnih i ljudskih kapaciteta</p>
	4.2. STRATEŠKO PLANIRANJE I OPERATIVNO PROVOĐENJE	<p>4.2.1. Kontinuirano prilagođavanje prostorne dokumentacije (izmjene i dopune) te provođenje monitoringa i evaluacije prostornih planova</p> <p>4.2.2. Formirati tijelo za praćenje Strategije</p>
4. INTEGRALNO UPRAVLJANJE RAZVOJEM		

Izvor: Rezultat zajedničkog istraživanja i rezultata Radne grupe i Partnerskog vijeća

Gornja tablica sadrži strukturu strateških ciljeva, na njima temeljenim prioritetima, kao i razvojnih mjera, koje će u nastavku biti predmetom detaljnije razrade. Strateški prioriteti razvoja usmjereni su na nekoliko glavnih područja djelovanja, uz uvažavanje razvojnih mogućnosti, a temeljeno na sagledavanju trendova razvoja u svijetu, analizi stanja u gradu Rabu, prijedloga prikupljenih na raspravama sa sudionicima Partnerskog vijeća, radnih skupina i radionica. U nastavku će se elaborirati svaki strateški prioritet, u kontekstu prethodno definiranog strateškog cilja, a predložiti će se i elaborirati mjere, njihovi nositelji i očekivani rezultati.

3.2. Konkurentno gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj, ljudski potencijali

Cilj gospodarskog razvoja Grada Raba je, osim razvoja turizma i ostalih tercijarnih djelatnosti (trgovina, prijevoz), poticati razvoj poduzetništva i obrtništva. Poslovne zone (poduzetničke zone) predstavljaju nezaobilazan segment razvoja i napretka svakog grada te kao takve postaju pokretačka snaga gospodarstva. Osnivanjem i razvojem poslovnih zona potiče se konkurentno gospodarstvo. Također je potrebno razvijati i druge djelatnosti poput poljoprivredne proizvodnje, ribarstva, marikulture, male brodogradnje. Time se širi lepeza gospodarskih djelatnosti te se potpunije iskorištavaju gospodarski, ljudski i ostali resursi. Ljudi su najvažniji resurs, stoga je cilj jačati i razvijati ljudske potencijale kroz kontinuirano ulaganje u obrazovanje. Za daljnji razvoj Grada Raba neophodna je kvalificirana radna snaga. S obzirom na ambiciozne razvojne planove, rješenja ovog problema mogu se usmjeriti prema mlađem lokalnom stanovništvu i kontinuiranom stipendiranju traženih i deficitarnih zanimanja, koja su od interesa za realizaciju razvojnih planova Grada. Promocija Grada Raba kao mjesta pogodnog za život zasigurno će privući i sezonsku radnu snagu što implicira i stvaranje uvjeta za njihov kvalitetan smještaj, odnosno uvjete života. Svakako pri tome treba težiti cjeloživotnom učenju i kontinuiranom znanju bez kojeg nema ekonomskog i društvenog rasta i razvoja.

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.1. RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA I AKTIVNA DEMOGRAFSKA POLITIKA
MJERA 1.1.1. PROMICANJE AKTIVNE DEMOGRAFSKE POLITIKE

CILJ MJERE	Na razini lokalne samouprave potrebno je osmisliti niz demografskih mjera kako bi se promicala aktivna demografska politika, zadržalo postojeće lokalno stanovništvo i privuklo novo doseljeno stanovništvo.	
OPIS MJERE	<p>U provođenju demografskih mjera neophodna je aktivna uključenost jedinica lokalne i regionalne samouprave, koje u suradnji sa Ministarstvom za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, mogu iznjedriti niz mjera za promicanje aktivne demografske politike. Od mjera koje Grad Rab može uvesti predlaže se:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naknade za novorođenčad • Potpore vezane uz začecje, trudnoću, novorođenčad i majčinstvo • Sufinanciranje troškova u području zdravstva • Skrb o djeci predškolskog odgoja (jaslice i vrtić) • Sufinanciranje vrtića • Način organizacije upisa u vrtić i rada vrtića • Sufinanciranje školskih udžbenika, školske prehrane i prijevoza učenika • Sufinanciranje smještaja u učeničke domove • Stipendiranje učenika i studenata • Drugi načini poticanja studiranja • Potpore vezane uz školovanje • Mjere za stambeno zbrinjavanje. <p>Navedeni i ostali financijski poticaji potiču obitelji u donošenju odluke o broju djece, te osiguravaju roditeljima potrebnu ravnotežu između poslovnog i obiteljskog života.</p> <p>Naravno da se planirani demografski rast može osigurati samo uz uvjet gospodarskog rasta.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • PGŽ • Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku • Ministarstvo znanosti, obrazovanja i školstva 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje broja mladih obitelji • Povećanje broja novorođenčadi • Povećanje broja učenika i studenata 	<ul style="list-style-type: none"> • Ostanak lokalnog mladog stanovništva u gradu Rabu i na otoku • Povećanje novo doseljenog stanovništva

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.1. RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA I AKTIVNA DEMOGRAFSKA POLITIKA
**MJERA 1.1.2. PRILAGODBA OBRAZOVNIH PROGRAMA I POTICANJE CJELOŽIVOTNOG
OBRAZOVANJA I ON LINE PROGRAMA**
CILJ MJERE

Cilj mjere je poboljšati obrazovnu strukturu radno sposobnog stanovništva, ali i omogućiti povećanje uključenosti svih građana Grada Raba u programe cjeloživotnog obrazovanja i on line programa.

OPIS MJERE

Jednom stečena znanja brzo zastarijevaju, a sustavno se javlja potreba i za stjecanjem novih znanja, nužnih da bi se mogao pratiti društveni, ekonomski i tehnološki razvoj. U tom pravcu se naglasak stavlja na izgradnju sustava cjeloživotnog učenja, koji uključuje sve oblike formalnog, neformalnog i informalnog učenja, što znači da se na redoviti obrazovni sustav moraju nadovezati svi oni ostali obrazovni profili, koji će osigurati da se jednom stečeno znanje nadopuni i prilagodi novim zahtjevima. To je moguće razradom sustava mjera na nacionalnom, regionalnom, lokalnom i poslovnom planu, gdje se poreznim sustavom i nizom drugih mjera može utjecati na što šire uključivanje u taj proces, kako bi se stjecanje novih znanja povežalo sa sustavom nagrađivanja i drugih stimulativnih osnova. Na razini gospodarskih sustava mogu se organizirati za zaposlenike stimulativni obrazovni oblici poput studija uz rad, tečajeva, seminara, dobivanje certifikata, licenciranje stečenih znanja, sudjelovanje na znanstvenim i stručnim skupovima, okruglim stolovima, radionicama, radnim timovima i sl. Pri tome je važno da se ta postignuća priznaju u sustavu nagrađivanja, napredovanja i za dobivanje drugih beneficija u struci. Potrebno je djelovati u cilju unapređenja ulaganja u sustav obrazovanja i utjecaja na obrazovnu strukturu stanovništva, a s pozicija ostvarenja boljih rezultata i razvoja ljudskih potencijala.

Nužna je prilagodba nastavnih planova i programa (inoviranje), uvođenje on line programa, prilagođavanje načina prenošenja i provjere znanja novim zahtjevima, strukturi polaznika i njihovoj obrazovnoj razini, uz prihvaćenje višeg stupnja odgovornosti i od strane onih koji prenose i od strane onih koji trebaju usvojiti nova znanja, vještine i kompetencije.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • HGK Rijeka • Zavod za zapošljavanje Rab • Obrazovne institucije • Udruge 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje broja obrazovnih programa • Povećanje broja programa cjeloživotnog obrazovanja • Povećanje broja uključenih građana Grada Raba u različite dopunske sustave obrazovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Bolja obrazovna struktura stanovništva Grada Raba • Usklađenost postojećih obrazovnih programa sa suvremenim trendovima u svijetu • Učinkovitost mjera financijske potpore različitim oblicima obrazovanja u sustavu cjeloživotnog učenja

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.1. RAZVOJ LJUDSKIH RESURSA I AKTIVNA DEMOGRAFSKA POLITIKA
MJERA 1.1.3. KONTINUIRANO STIPENDIRANJE TRAŽENIH I DEFICITARNIH ZANIMANJA
CILJ MJERE

Cilj mjere je usklađivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada, odnosno umanjiti strukturnu neusklađenost između ponude rada i potražnje za radom, budući da se primjećuje povećana potražnja za strukovnim zanimanjima.

OPIS MJERE

Nedostajuća znanja na svim razinama obrazovanja nije uvijek moguće steći u okviru postojeće mreže obrazovnih institucija Grada Raba, pa je potrebno izgraditi sustav da se kadrovski potencijali usmjeravaju na referentne institucije u zemlji i inozemstvu, ili da se određena znanja pružaju na teritoriju grada Raba, a u suradnji domaćih obrazovnih institucija s referentnim institucijama i uz njihovu licencu.

Da bi se uspješno mogli realizirati ovi složeni zadaci, potrebno je i na razini grada Raba u suradnji sa Pučkim učilištem i Sveučilištem u Rijeci ustrojiti Zakladu (ili Odbor na razini Grada), u čijem bi se djelovanju trebalo naglasak staviti na:

- izradu kriterija za financijsko podupiranje stjecanja traženih i deficitarnih zanimanja te nedostajućih znanja, koja ne nude obrazovne i znanstvene institucije na području grada Raba ili za takve obrazovne profile ne postoji ekonomsko opravdanje, ali nedvojbeno potreba gospodarstva ili drugih subjekata
- prihvaćanje konsenzusa o osiguranju financijske potpore rješavanju ovog značajnog kadrovskog problema
- osiguranje prostornih, kadrovskih i organizacijskih pretpostavki za povremeno ili kontinuirano ustrojavanje određenih zajedničkih nastavnih i / ili studijskih programa s poznatim i priznatim institucijama u zemlji i inozemstvu
- obrazovanje vezano za sustav rada (prekvalifikacije, dokvalifikacije, nadoknada nedostajućeg znanja, programi ubrzanog učenja, stručni ispiti, ovlaštenja, licence, osposobljavanje za nove izazove...)

Ovim aktivnostima smanjila bi se potražnja za deficitarnim zanimanjima, koja se u prvom redu odnose na zanatska zanimanja (kuhar, mesar, zidar, tesar, pekar, limar, frigomehaničar), ali i na visokoobrazovna zanimanja (liječnik specijalist, nastavnik itd.).

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Pučko otvoreno učilište Rab • Sveučilište u Rijeci • HGK Rijeka • Primorsko-goranska županija • Srednja škola „Markantuna De Dominisa“ Rab 	<ul style="list-style-type: none"> • Veći broj stipendija za deficitarna zanimanja • Veći broj prekvalifikacija, stručnih ispita, licenci, programa brzog učenja, osposobljavanja za tražena zanimanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Bolja ravnoteža ponude i potražnje na tržištu rada • Zadovoljenje ciljnih potreba gospodarstva za specifičnim obrazovnim profilima

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.2. RAZVOJ TURIZMA NA ODRŽIVIM NAČELIMA
MJERA 1.2.1. POTICANJE LOKALNE POLJOPRIVREDE I EKOLOŠKE PROIZVODNJE
CILJ MJERE

Poticanje razvoja lokalne poljoprivrede i ekološke proizvodnje, te uzgoj autohtonih (tradicijskih) sorti ima za cilj osnaživanje ruralnog prostora, zadržavanje stanovnika te stvaranje dodane vrijednosti turističke ponude.

OPIS MJERE

Stanovnici i turisti pokazuju sve veći interes za lokalnim autohtonim proizvodima. Rastom potražnje za eko proizvodima i organskom hranom, a posebno organski uzgojenim povrćem i voćem jača potpora ekološkoj poljoprivredi kroz dodjelu bespovratnih sredstava u sklopu nacionalnih te EU programa i fondova. Također jača zaštita ekoloških proizvođača i certifikacija ekoloških proizvoda. Na razini Republike Hrvatske postoji nacionalni Akcijski plan ekološke poljoprivrede. Na području grada Raba potrebna je obnova vrtlarske (krumpir, rajčica) i voćarske proizvodnje (smokve, trešnje, višnje) i uzgoj autohtonih (tradicijskih) sorti, a što se prvenstveno odnosi na vinovu lozu, masline, začinsko i ljekovito bilje. Za poticanje razvoja ekološke poljoprivrede potrebno je realizirati sljedeće aktivnosti:

- čišćenje zapuštenih poljoprivrednih površina, kao osnovnog preduvjeta razvoja poljoprivrede (Mjera 1.4.1.)
- započeti sa provedbom Programa raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države na području grada Raba, čime bi se omogućile dodatne površine za bavljenje poljoprivredom (Mjera 1.4.4.)
- sufinancirati eko poljoprivrednu proizvodnju, te revitalizaciju, proširenje uzgoja i preradu autohtonih (tradicijskih) sorti temeljem Programa potpore poljoprivrede na području grada Raba

Kako bi se navedene aktivnosti provele potrebno je osigurati stručnu osobu (agronom, tehnolog) koja će biti angažirana sa strane Fonda za ruralni razvoj Grada Raba i pružati potrebnu stručnu pomoć poduzetnicima i udrugama vezano uz ekološki uzgoj i uzgoj autohtonih sorti:

- razvoj puteva (cesti) maslina, vina, meda, sira i drugih tematskih puteva po uzoru na primjere dobre prakse, a što je vrlo atraktivno za turiste
- certifikaciju autohtonih proizvoda i proizvođača (OPG)
- povezivanje Fonda za ruralni razvoj sa lokalnim udrugama za ekološki uzgoj i uzgoj autohtonih (tradicijskih) sorti koje bi uz poduzetnike bile ključni realizatori navedenih aktivnosti i nositelji novih projekata
- kontinuitet u edukaciji poduzetnika i informiranju lokalnog stanovništva kroz organiziranje radionica o ekološkom uzgoju i uzgoju autohtonih (tradicijskih) sorti, te njihovoj preradi i mogućnostima upotrebe u proizvodnji
- organiziranje sajмова proizvođača autohtonih (tradicijskih) sorti i sorti iz eko uzgoja
- udruživanje poljoprivrednih proizvođača (Mjera 1.4.3.)
- uključivanje lokalnih autohtonih sorti i sorti iz eko uzgoja u lokalnu

	<p>gastronomsku ponudu</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećati broj manifestacija, izložbi i festivala povezanih sa autohtonim i eko proizvodima • promocija lokalnih autohtonih sorti i proizvoda, te sorti i proizvoda iz ekološkog uzgoja te stvoriti nove turističke proizvode. 	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Lokalna akcijska grupa Mentorides • Poduzetnici • Udruge 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novih OPG-a, obrtnika, malih poduzetnika • Broj tematskih puteva • Visina poticaja za eko proizvode • Broj eko ili certificiranih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> • Plasman lokalnih proizvoda kroz turizam • Autentična turistička, gastro i eno ponuda • Unapređenje kvalitete života u ruralnom području • Oživljavanje lokalne poljoprivrede i ekološke proizvodnje • Zadržavanje stanovništva na ruralnom području

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.2. RAZVOJ TURIZMA NA ODRŽIVIM NAČELIMA
MJERA 1.2.2. IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE RAZVOJA TURIZMA GRADA RABA
CILJ MJERE

Strategija razvoja turizma Grada Raba predstavlja jedan od strateških razvojnih dokumenata, kojim se želi potaknuti daljnji razvoj turizma s ciljem podizanja konkurentnosti i produžetka turističke sezone.

OPIS MJERE

Turizam bitno pridonosi sveukupnom gospodarskom razvoju, podizanju standarda i kvalitete života lokalnog stanovništva. Vizija turističkog razvoja predstavlja Grad Rab kao modernu destinaciju autentičnih otočnih doživljaja, bogate prirodne i kulturne baštine, sretnih i gostoljubivih domaćina. Strategija razvoja turizma Grada Raba je teorijski utemeljen i praktično provediv model, koji iznosi konkretne odgovore na sva pitanja Grada Raba (vizija, održivi razvoj, potencijali ulaganja, ekonomski učinci, prosperitet...). Strategija razvoja turizma Grada Raba uključuje partnerstvo u ostvarivanju ciljeva svih činitelja razvoja javnog i privatnog sektora te definira smjernice i aktivnosti prema nositeljima. Strateški ciljevi razvoja turizma Grada Raba uključuju integriranje i unapređivanje ponude Grada Raba, plasman lokalnih proizvoda kroz turizam, aktiviranje svih resursa grada u cilju produženja turističke sezone te podizanje konkurentnosti i osvajanje novih tržišta. Prioriteti razvoja turizma očituju se u stvaranju socijalno poticajnog razvojnog okruženja, poboljšanju turističke infrastrukture, diversifikaciji turističkih doživljaja i iskustva te uspostavi tržišne prepoznatljivosti i poželjnosti. Akcijski plan treba biti podloga i polazište za oblikovanje destinacijskog menadžmenta koji bi vodio razvoj turizma Grada Raba na novim osnovama.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • TZ Grada Raba • Grad Rab • HGK ŽK Rijeka • Turistički subjekti • Gospodarski subjekti 	<ul style="list-style-type: none"> • Produženje turističke sezone (broj dana korištenja) • Viši stupanj iskorištenosti smještajnih kapaciteta • Povećanje kvalitete usluge i ponude (broj) 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj selektivnih oblika turizma • Poboljšanje turističke infrastrukture • Tržišna prepoznatljivost

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.2. RAZVOJ TURIZMA NA ODRŽIVIM NAČELIMA
MJERA 1.2.3. USPOSTAVA SUSTAVA UPRAVLJANJA TURISTIČKOM DESTINACIJOM
CILJ MJERE

Grad Rab kao turistička destinacija orijentirana je tržištu i turistima i njome se mora upravljati. Upravljati turističkom destinacijom može samo inovativni i integralni destinacijski menadžment, koji ima znanje i jasnu viziju da izgradi model upravljanja destinacijom po uzoru na najbolju praksu razvijenih konkurentnih turističkih odredišta u Europskoj uniji.

OPIS MJERE

Destinacijski menadžment je skup turističkih aktivnosti koje angažiraju lokalne interese unutar svrsishodne poslovne suradnje s nositeljima ponude, u svrhu stvaranja destinacijskog proizvoda. Inkorporiran je u različitim destinacijskim podsustavima. Decentraliziranost i fragmentiranost turističke ponude često su danas limitirajući čimbenik konkurentnosti turističke destinacije, stoga je veoma važno koordinirano djelovanje i upravljanje svih razina destinacijskog menadžmenta, isto kao i poslovni odnosi koji postaju nezaobilazni u jačanju konkurentske sposobnosti destinacije. Na grad Rab kao turističku destinaciju će u budućnosti utjecati mnogo čimbenika, ali najvažniji će biti tehnologija i zahtjevi novih turista. Tehnologija prožima razvoj destinacije na mnogo načina, od sustava komunikacije i osiguranja potrebne energije, kroz informacijski i računalni sustav, te sustav rezervacija koji omogućava brže i bolje udovoljavanje potražnje. Nove destinacije zahtijevat će učinkovitiji menadžment u svim svojim podsustavima, te će se morati više brinuti o svojoj okolini i lokalnom stanovništvu. Pri tome je vrlo važan partnerski odnos sa okruženjem.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> TZ Grada Raba Grad Rab HGK ŽK Rijeka Turistički subjekti Gospodarski subjekti 	<ul style="list-style-type: none"> Veće zadovoljstvo turista (ankete) Povećan broj novih ponuđenih sadržaja Produženje turističke sezone (dani korištenja) Povećanje prihoda Povećanje broja noćenja i dolazaka turista 	<ul style="list-style-type: none"> Bolja kvaliteta života u turističkoj destinaciji Učinkovitiji menadžment orijentiran prema razvoju Bolja suradnja i partnerstvo

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, RURALNI RAZOJ,
LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.3. POTICANJE DIVERSIFIKACIJE GOSPODARSKOG RAZVOJA
**MJERA 1.3.1. JAČANJE PODUZETNIČKE INFRASTRUKTURE I POTICANJE ULAGANJA
(PRIVLAČENJE NOVIH INVESTICIJA)**
CILJ MJERE

Ova mjera ima za cilj omogućavanje daljnjeg razvoja malog i srednjeg poduzetništva te obrtništva. Temelji se na rastućem broju uspješnih poslovnih subjekata, novo otvorenoj Poslovnoj zoni Mišnjak, kontinuiranim rastućim financijskim pokazateljima tvrtki i obrta.

OPIS MJERE

U skladu s politikom Europske unije, pa time i Republike Hrvatske na području Grada Raba moraju se poduzimati mjere usmjerene na razvoj poduzetništva i obrtništva te razvoja njihove konkurentnosti. Analiza je pokazala kako poduzetnike u današnjim teškim uvjetima poslovanja sputava administracija, veliki fiskalni i parafiskalni nameti, uzastopna promjena pravila, nedostatak kadra, visoki troškovi poslovanja, te nedostatak financijskih sredstava. Zbog tog razloga poduzetništvo i obrtništvo, općenito, na razini cjelokupne Republike Hrvatske, pa tako i samog područja grada Raba nije dovoljno konkurentno. Istodobno, gospodarstvo Grada Raba izrazito je usmjereno na turizam, a većina ostalih djelatnosti koje se bilježe na području grada povezane su s njime. Gospodarski razvoj grada je složen, a financijska sredstva su ograničena, pa je potrebno osigurati uvjete za sinergijske procese Gradske vlasti sa svim interesnim skupinama. To je moguće kroz osnivanje Tijela za provođenje i praćenje Strategije razvoja, ali i Tijela za razvoj gospodarstva. Sve zainteresirane strane trebale bi djelovati na podizanju razine konkurentnosti kroz: unapređenje poslovne infrastrukture i usluga za poduzetnike i obrtnike, smanjenje birokracije i administracije na lokalnoj razini, povećanje dostupnosti kapitala i sl. Radi smanjivanja osjetljivosti gospodarstva potrebno je uz turizam razvijati komplementarne djelatnosti, raditi na umrežavanju turizma, poljoprivrede te ostalih proizvodnih djelatnosti te razvijati one djelatnosti koje neće smetati daljnjem razvoju turizma, odnosno industrije koje se temelje na znanju, inovacijama i novim tehnologijama. Posebnu pažnju treba posvetiti zaštiti poduzetnika koji proizvode autohtone proizvode, proizvode s dodanom vrijednošću te one koji u sebi sadrže visoku razinu znanja. Ova mjera (zajedno s drugim, komplementarnim mjerama) treba realizirati rastom i razvojem malog i srednjeg poduzetništva te obrtništva.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> Grad Rab HGK ŽK Rijeka poduzetnici 	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj uspješnih poduzetnika Povećanje stope zaposlenosti 	<ul style="list-style-type: none"> Diversificirana gospodarska struktura poslovnih subjekata Grada Raba Bolji financijski rezultati poduzetnika

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, RURALNI RAZOJ,
LJUDSKI POTENCIJALI**
STRATEŠKI PRIORITET 1.3. POTICANJE DIVERSIFIKACIJE GOSPODARSKOG RAZVOJA
**MJERA 1.3.2. PODRŠKA I EDUKACIJA PODUZETNIČKIH VJEŠTINA I PODUZETNIŠTVA
TEMELJENOG NA TEHNOLOŠKIM INOVACIJAMA**

CILJ MJERE	Slijedom nacionalnih strateških odrednica i potrebe da se poboljša stupanj poduzetničke konkurentnosti nužno je promicati sve oblike edukacije o inovacijama kao pretpostavke poticanja diversifikacije gospodarskog razvoja.		
OPIS MJERE	<p>Jedna od pretpostavka za jačanje konkurentnosti gospodarstva je ulaganje u edukaciju u cilju postizanja i implementiranja tehnoloških inovacija, tehnološkog razvoja, te međunarodno pozicioniranja i internacionalizacija gospodarstva. Gospodarstvo u Europskoj uniji prepoznalo je inovacije kao jedan od ključnih elemenata u kojem ono može konkurirati drugim gospodarstvima. Inovacije ubrzavaju i unapređuju proizvodnju kroz razvoj novih proizvoda i usluga, primjenu novih tehnologija, poboljšanje poslovnih procesa i modela upravljanja. One su nužne za ostvarenje održivog razvoja kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stvaranje boljih radnih mjesta, • smanjenje okolišnog otiska, • očuvanje resursa i bioraznolikosti, • unapređenje kvalitete života, te • održavanje konkurentnosti na svjetskom tržištu. <p>U cilju jačanja gospodarstva potrebno je osvježiti i educirati poduzetnike i obrtnike o tehnološkim inovacijama. Edukacija je ključ implementacije novih tehnologija i tehnoloških inovacija koje mogu poticati diversifikaciju gospodarskog razvoja. Ova mjera sukladna je Programu <i>Poduzetnički impuls</i> koji je temeljni program poticanja malog gospodarstva. To je operativni dokument u ostvarivanju <i>Strategije razvoja poduzetništva za razdoblje od 2013. do 2020. godine</i>. Program poticanja poduzetništva i obrta skup je različitih mjera i instrumenata poticanja osmišljenih za postizanje strateških prioritetnih ciljeva Vlade Republike Hrvatske:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opće unapređenje poslovnih rezultata s naglaskom na inovacije i internacionalizaciju poslovanja; • olakšan pristup financiranju; • promocija poduzetništva; • poboljšanje poduzetničkih vještina i unapređenje poduzetničkog regulatornog okruženja putem uklanjanja administrativnih prepreka. 		
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI		OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none">• Grad Rab• HGK ŽK Rijeka• poduzetnici	<ul style="list-style-type: none">• Broj poticajnih mjera• Broj održanih edukacija	<ul style="list-style-type: none">• Diversifikacija gospodarskog razvoja• Povećanje stope zaposlenosti
<div>STRATEŠKI CILJ 1</div> <div>KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI</div>		
STRATEŠKI PRIORITET 1.4. REVITALIZACIJA RURALNOG RAZVOJA, POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI, RIBARSTVA, MARIKULTURE I MALE BRODOGRADNJE		
MJERA 1.4.1. STVORITI PROPULZIVNO OKRUŽENJE ZA RURALNI RAZVOJ		
CILJ MJERE	Stvaranje propulzivnog okruženja za ruralni razvoj podrazumijeva kreiranje sustava poticajnih mjera za djelovanje poduzetnika u ruralnom području. Cilj koji se želi postići je veća raspoloživost financijskih sredstava i poboljšanje uvjeta za njihovu dodjelu, kao jedne od ključnih pretpostavki usmjeravanja poduzetničkih aktivnosti prema ruralnim područjima.	
OPIS MJERE	<p>Donošenje planova i programa razvoja ima za cilj stvoriti konceptualni okvir integralnog ruralnog razvoja, koji će osigurati efikasno upravljanje razvojem ruralnog područja i mjesta koja se nalaze na području grada Raba, te potaknuti gospodarski rast i turistički razvoj. Ruralni razvoj jedan je od prioriteta razvoja EU, te su za to područje osigurana značajna sredstva u okviru različitih programa i europskih fondova. Za razvoj ruralnog područja zaleđa grada Raba, temeljenog na lokalnoj poljoprivredi, eko proizvodnji, autohtonim proizvodima, turizmu i poduzetništvu postoje velike mogućnosti za korištenje sredstava iz EU fondova. Efikasnim sustavom poticaja na lokalnoj razini, potrebno je dodatno inicirati razvoj ruralnog područja kroz prijedlog nekih od sljedećih aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">• oslobađanje od plaćanja komunalne naknade za nove poduzetnike u ruralnom području za 1. godinu poslovanja kao poticaj za osnivanje novih obrta, OPG-a te mikro i malih poduzeća u ruralnim područjima• poticaje za zapošljavanje nezaposlenih osoba i samozapošljavanje u ruralnim područjima• poticaje za čišćenje starih i zapuštenih poljoprivrednih zemljišta• poticaje za razvoj ruralnog turizma (ruralne kuće) itd. <p>Osim navedenih aktivnosti podrazumijevaju se i potpore poljoprivrednim gospodarstvima za podizanje novih ili restrukturiranje postojećih višegodišnjih nasada voća, maslina, vinograda, nasada povrća, ljekovitog i industrijskog bilja, uključujući nabavu sjemena. Objekti za preradu poput sirana, sušara, uljara, vinskih podruma mogu se upotrijebiti kao izložbeni prostori ili kušaonice u cilju turističke promocije.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • Centar za poljoprivredu i razvoj PGŽ • Grad Rab • Lokalna akcijska grupa Mentorides • udruge 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj poticaja za samozapošljavanje • Broj novih poduzetnika (OPG-ova) • Broj ruralnih kuća • Broj eko proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> • Otvaranje novih radnih mjesta i porast samozapošljavanja • Jačanje ruralnih mjesta • Zadržavanje stanovništva u ruralnom područjima
---	--	---

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**

STRATEŠKI PRIORITET 1.4. REVITALIZACIJA RURALNOG RAZVOJA, POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI, RIBARSTVA, MARIKULTURE I MALE BRODOGRADNJE

MJERA 1.4.2. POTICANJE ODRŽIVE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE, RIBARSTVA, MARIKULTURE I MALE BRODOGRADNJE

CILJ MJERE	Uz održivu poljoprivrednu proizvodnju cilj mjere je stvoriti uvjete za daljnji razvoj ribarstva, marikulture te male brodogradnje kako bi se uz inovativna rješenja ostvarilo konkurentno gospodarstvo.	
OPIS MJERE	<p>Pod poljoprivrednom proizvodnjom na području grada Raba smatra se uzgoj voća (smokva, agrumi, jagode, jabuke, kruške, grožđe), zeljastog i korjenastog povrća (kelj kupus, brokula, salata, radić, mrkva, peršin, rajčica), uzgoj merkatilnog krumpira, branje i sušenje ljekovitog bilja, proizvodnja maslina i maslinovog ulja, proizvodnja autohtonih mliječnih proizvoda (iz kozjeg i ovčjeg mlijeka), ekološko pčelarstvo te uzgoj riba i školjki. Domicilno stanovništvo se bavi ribarstvom međutim nedostaje osnivanje zadruge kroz koju bi se ribarstvu vratio izgubljeni gospodarski značaj. Marikultura podrazumijeva uzgoj školjkaša, bijele ribe i tune u kavezima uzgajalištima u moru, koja se za vrijeme uzgoja nalazi na točno određenom mjestu. Održiva marikultura je komercijalni, profitabilni uzgoj ribe bez nepovoljnog utjecaja na okoliš u kojem se odvija, a koja doprinosi razvoju lokalne zajednice. Europski fond za ribarstvo financira zajedničku ribarsku politiku te osigurava održivo ribarstvo i industriju naslonjenu na ribarstvo. Potrebno je predvidjeti površine za marikulturu jer to pruža priliku za osnivanje manjih obiteljskih farmi, koje do sada nisu iskorištene. Međutim od 1936. godine na otoku Rabu postoji tradicionalna drvena brodogradnja sa škverom u Barbatu, a prihvaćanjem novih nautičkih trendova, novih materijala i tehnologije razvija se suvremena gradnja brodica za različite namjene (rekreaciju, ribolov ili policijske patrole). Daljnji razvoj male brodogradnje iziskuje poboljšanje uvjeta rada kroz izgradnju novih potrebnih objekata u radnoj zoni Mišnjak. Na taj način stvaraju se mogućnosti da se usluge remonta, servisa, marine, ali i novogradnje zadrže na području grada Raba prema svjetskim pravilima, trendovima i uvjetima na tržištu.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • Centar za poljoprivredu i razvoj PGŽ • Klaster marikultura • Udruga hrvatska nautička proizvodnja • Grad Rab 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj poticaja za samozapošljavanje • Broj novih poduzetnika (OPG-ova) • Broj obiteljskih farmi za marikulturu • Broj ribara • Broj novoizgrađenih brodova 	<ul style="list-style-type: none"> • Otvaranje novih radnih mjesta i porast samozapošljavanja • Jačanje kvalitete života • Zadržavanje i doseljavanje stanovništva
---	---	---

**STRATEŠKI
CILJ 1**

**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**

STRATEŠKI PRIORITET 1.4. REVITALIZACIJA RURALNOG RAZVOJA, POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI, RIBARSTVA, MARIKULTURE I MALE BRODOGRADNJE

MJERA 1.4.3. POTICANJE I PROMOCIJA GOSPODARSKIH OTOČNIH POTENCIJALA KROZ OSNIVANJE ZADRUGE

CILJ MJERE

Cilj mjere je osiguravanje organizacijske, pravne i financijske podrške lokalnih poljoprivrednih proizvođača kroz osnivanje zadruga. Zadruga pruža mogućnost kvalitetne prezentacije i komercijalizacije lokalne proizvodnje i eko proizvoda.

OPIS MJERE

Zadruga je dragovoljno, otvoreno, samostalno i neovisno društvo kojim upravljaju njezini članovi, a svojim radom i aktivnostima, temeljem uzajamne pomoći i zajedništva, ostvaruju, unapređuju i zaštićuju svoje pojedinačne i zajedničke gospodarske, ekonomske i druge potrebe i interese, zbog kojih je zadruga osnovana.

U gradu Rabu nedostaje poljoprivredna zadruga i ribarska zadruga, kojoj bi osnovna djelatnost članova bila ulov, uzgoj, prerada proizvoda ribarstva, uključujući i njihov plasman na tržište. Zadruga može okupljati i profesionalne ribare koji svojim brodovima i ribolovnim alatima osiguravaju ulov cjelokupnog asortimana proizvoda – od male plave ribe, školjaka do svih vrsta bijele ribe. Na otoku Rabu potrebno je ustrojiti i zadrugu za uzgoj ljekovitog i aromatičnog bilja. Uzgoj lavande, ružmarina i smilja u svrhu proizvodnje eteričnog ulja može (po)ostati izvor prihoda stanovnika Grada i otoka Raba. Da bi se zadruga osnovala potrebna je velika angažiranost stanovnika u lokalnoj zajednici, kao i jača snaga civilnog društva. Prema evidenciji zadruga i zadružnih saveza, a prema podacima Hrvatskog centra za zadružno poduzetništvo na otoku Rabu nije registrirana niti jedna zadruga što svakako predstavlja nedostatak za revitalizaciju ruralnog razvoja uključujući poljoprivredne djelatnosti, ribarstvo, marikulturu i malu brodogradnju. Grad Rab ima sve uvjete za razvoj poljoprivrede, od povrća i voća, uzgoja ljekovitog i aromatskog bilja, maslina i vinove loze pa sve do uzgoja stoke, ribarstva i marikulture. Danas i u budućnosti trebalo bi što bolje iskoristiti ove prirodne resurse i kroz model zadrugarstva omogućiti bolju promociju i prodaju navedenih proizvoda i usluga. Jedan od ciljeva zadruga je poticanje zajedničkog nastupa poljoprivrednika na tržištu te njihovo zajedničko povezivanje s akterima u turizmu radi stvaranja jedinstvene turističke ponude.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> Centar za poljoprivredu i razvoj PGŽ Grad Rab Lokalna akcijska grupa Mentorides udruge 	<ul style="list-style-type: none"> broj novoosnovanih zadruga broj OPG-a povećana prodaja otočnih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> Promocija otočnih proizvoda Zajednički nastup poljoprivrednika na tržištu Povezivanje otočnih proizvoda sa turizmom

**STRATEŠKI
CILJ 1**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**

STRATEŠKI PRIORITET 1.4. REVITALIZACIJA RURALNOG RAZVOJA, POLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI, RIBARSTVA, MARIKULTURE I MALE BRODOGRADNJE

MJERA 1.4.4. OKRUPNJAVANJE POLJOPRIVREDNIH POVRŠINA SUKLADNO POLITICI NA NACIONALNOJ RAZINI

CILJ MJERE	Cilj mjere je potaknuti okrupnjavanje zemljišta, kako bi se male i usitnjene neobrađene površine poljoprivrednog zemljišta sjedinile u veće, u svrhu revitalizacije poljoprivredne proizvodnje, a sukladno politici na nacionalnoj razini.	
OPIS MJERE	<p>Na području grada Raba postoje velike površine neobrađenog zemljišta u državnom portfelju, čija namjena još nije definirana. Odluka o namjeni tog prostora mora biti donesena najširim društvenim konsenzusom uvažavajući potrebu daljnjeg gospodarskog razvoja grada, ali i mogućnosti za kvalitetnijim zadovoljenjem društvenih potreba njegovih stanovnika. Komasacija je skup administrativnih i tehničkih postupaka kojima se male i usitnjene površine poljoprivrednog zemljišta sjedinjuju u veće, uređuju putne i kanalske mreže te sređuju vlasnički i drugi odnosi na zemljištu. Donošenjem Zakona o komasaciji poljoprivrednog zemljišta (NN 51/15) uređuju se načela za diobu komasacijske gromade, postupak za provođenje komasacije, troškovi komasacije, upravni nadzor te prekršajne odredbe. Donošenjem Zakona i provođenjem postupka komasacije omogućeno je okrupnjavanje posjeda i katastarskih čestica poljoprivrednog zemljišta, uređenje putne i kanalske mreže te sređivanje vlasničkih i drugih stvarnopravnih odnosa na zemljištu, radi njegovoga ekonomičnijeg iskorištavanja te stvaranja povoljnijih uvjeta za razvoj poljoprivredne proizvodnje. Na području grada Raba uzgoj povrća svodi se na proizvodnju u kućnim okućnicama. Razvoj povrtlarske proizvodnje temelji se na okrupnjavanju parcela, jer male površine ne ostvaruju željenu dobit pa je jedno od mogućih rješenja upravo okrupnjavanje zemljišta. Najuoobičajeniji zajednički oblici korištenja zemljišta su podjela na zone, planska kontrola građenja, odredbe o gradnji i kontrola razvoja. Pri tome je potrebno oformiti Posebno povjerenstvo koje utvrđuje stvarno stanje, raspravlja o odnosima nastalim samovlasnim zauzećem zemljišta.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • Državno i županijsko komasacijsko povjerenstvo • Odbor sudionika komasacije • Povjerenstvo za procjenu zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> • Veći broj poljoprivrednika • Manji broj neobrađenog zemljišta • Veći broj obrađenog zemljišta 	<ul style="list-style-type: none"> • Revitalizacija ruralnog razvoja • Jasni vlasnički odnosi • Jačanje poljoprivrednih djelatnosti
--	---	--

3.3. Infrastruktura, okoliš i prostor

Prometna i komunalna infrastruktura mora pratiti zahtjeve gospodarstva i potrebe građana, uz strogo poštivanje usmjerenja i okvira zacrtanim Prostornim planom uređenja Grada Raba. U cilju osiguranja pretpostavki za održivi razvoj Grada Raba, poseban značaj ima realizacija infrastrukturnih projekata koji moraju osigurati povoljne uvjete za poslovanje i život, štiteći okoliš. Očuvanje okoliša u suvremenim uvjetima života zahtjeva osiguranje kvalitetne infrastrukture razvijene uz korištenje suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja (novi oblici prijevoza, sustav gospodarenja otpadom, sustav javne odvodnje, pročišćavanje otpadnih voda, korištenje obnovljivih izvora energije, digitalizacija poslovnih procesa i dr.)

**STRATEŠKI
CILJ 2**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**

STRATEŠKI PRIORITET 2.1. UNAPREĐENJE SUSTAVA VODOOPSRKBE, ODVODNJE, PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA TE IZGRADNJA ODRŽIVIH SUSTAVA

MJERA 2.1.1. UNAPREĐENJE VODOOPSKRBNE INFRASTRUKTURE TE REKONSTRUKCIJA I IZGRADNJA INFRASTRUKTURE ZA ODVODNJU I PROČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

CILJ MJERE

Cilj ove mjere je unaprjeđenje vodoopskrbne infrastrukture na području otoka Raba pa slijedom toga i Grada Raba. Unaprjeđenje infrastrukture znači osiguranje odgovarajućih usluga odvodnje i vodoopskrbe proširenjem i rekonstrukcijom postojeće mreže te nabavom potrebne opreme za pročišćavanje i održavanje.

OPIS MJERE

Trenutno , na vodoopskrbnoj infrastrukturi grada Raba bilježe se određeni problemi. Iz tog razloga Grad Rab, odnosno njegovo komunalno poduzeće Vrelo d.o.o. izradilo je Studiju izvodljivost - Sustav odvodnje otpadnih voda Aglomeracije Rab, Supetarska Draga i Lopar. Predviđa se da će se projekt realizirati u periodu od 2020. do kraja 2023. godine te da će se po izgradnji / dogradnji kućanstva i ostali stambeni objekti priključivati u tijekom 2022. i 2023., te se u 2024. očekuje puna priključenost. Projekt se može promatrati kroz sljedeće komponente:

1. MJERE POBOLJŠANJA VODNOKOMUNALNE INFRASTRUKTURE

Projektom se predviđa 5 mjera poboljšanja postojeće vodokomunalne infrastrukture: MJERA 1 Dogradnja postojećeg sustava odvodnje u aglomeracijama; MJERA 2 Rekonstrukcija postojećeg sustava odvodnje; MJERA 3 Rekonstrukcija sustava vodoopskrbe na otoku Rabu; MJERA 4 Rekonstrukcija i dogradnja NUS-a sustavu; MJERA 5 Izgradnja/dogradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda

2. NABAVA OPREME

Projektom se predviđa nabava opreme koju Vrelo d.o.o. trebaju posjedovati za održavanje sustava odvodnje i vodoopskrbe, a koju propisuje zakonska regulativa.

3. NADZOR NAD GRADNjom
4. VIDLJIVOST I PROMIDŽBA
5. UPRAVLJANJE PROJEKTOM

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> Grad Rab (Vrelo d.o.o.) PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> Količina zahvaćene vode iz vlastitih izvorišta Broj priključaka na sustav javne vodoopskrbe Broj novih tehnoloških rješenja 	<ul style="list-style-type: none"> Unapređenje vodoopskrbne infrastrukture Samoodrživost vodoopskrbnog sustava iz vlastitih izvorišta

**STRATEŠKI
CILJ 2**
**KONKURENTNO GOSPODARSTVO, TURIZAM, RURALNI
RAZVOJ, LJUDSKI POTENCIJALI**

STRATEŠKI PRIORITET 2.1. UNAPREĐENJE SUSTAVA VODOOPSRKBE, ODVODNJE, PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA TE IZGRADNJA ODRŽIVIH SUSTAVA

MJERA 2.1.2. ORGANIZIRANO PRIKUPLJANJE TE PORAST ISKORIŠTENJA OTPADA

CILJ MJERE	U cilju osiguranja održivog razvoja sustav gospodarenje otpadom potrebno je unaprijediti sustav organiziranog prikupljanja te porasta iskorištavanja otpada	
OPIS MJERE	<p>Grad Rab je dužan, sukladno Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13), osigurati uvjete i provedbu mjera gospodarenja otpadom, odnosno na svom području osigurati: Javnu uslugu prikupljanja miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada; Odvojeno prikupljanje otpadnog papira, metala, stakla, plastike i tekstila te krupnog (glomaznog) komunalnog otpada; Sprječavanje odbacivanja otpada na način suprotan Zakonu o održivom gospodarenju otpadom (NN 94/13) te uklanjanje tako odbačenog otpada; Donošenje i provedbu Plana gospodarenja otpadom Grada Raba i provedbu planova gospodarenja otpadom višeg reda; Provođenje obrazovno - informativnih aktivnosti na području Grada Raba; Mogućnost provedbe akcija prikupljanja otpada; Javnost rada vezanog uz gospodarenje otpadom na području Grada Raba. Da bi to osigurao Grad Rab je 2017. donio Plan gospodarenja otpadom Grada Raba 2017.-2022. Osim toga, Grad je, u suradnji Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te Središnjom agencijom za ugovaranje i financiranje izgradio dvije faze odlagališta Sorinj od ukupnih četiri. U narednom razdoblju potrebno je realizirati preostale dvije faze kako bi se osiguralo održivo gospodarenje otpadom te porast iskorištavanja sirovina. Isto tako, s obzirom na količinu bio otpada na otoku za njegovo zbrinjavanje potrebno je predvidjeti izgradnju kompostane. Izgradnjom kompostane povećati će se imidž Raba kao eko otoka.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab (Dundovo d.o.o.) • PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> • Količina prikupljenog otpada • Količina selektivno prikupljenog otpada • Broj edukacijskih programa 	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje sustava zbrinjavanja otpada • Primjena 4R načela • Korištenje suvremene tehnologije u funkciji zbrinjavanja otpada • Imidž eko otoka
--	---	---

STRATEŠKI CILJ 2

INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.1. UNAPREĐENJE SUSTAVA VODOOPSKRBE, ODVODNJE, PROČIŠĆAVANJA OTPADNIH VODA TE IZGRADNJA ODRŽIVIH SUSTAVA GOSPODARENJA OTPADOM

MJERA 2.1.3. PROVOĐENJE EDUKACIJE O VAŽNOSTI ODRŽIVOG UPRAVLJANJA OTPADOM

CILJ MJERE

Cilj mjere je na odgovarajući način osigurati kontinuiranu provedbu obrazovno-informativnih aktivnosti u vezi gospodarenja otpadom na području grada Raba, a osobito javne tribine, informativne publikacije o gospodarenju otpadom i objavu specijaliziranih priloga u medijima.

OPIS MJERE

Održivo gospodarenje otpadom prioritetno je gospodarsko pitanje EU pa time i RH. Necjeloviti i nekonzistentni zakonodavno-regulatorni okvir gospodarenja otpadom nije do kraja uspješno implementiran, pa je stoga nadzor nad gospodarenjem otpadom manjkav i neusklađen s EU regulativom i preuzetim obvezama RH. Međutim Grad Rab stalno ulaže u unaprjeđenje gospodarenja otpadom. Kod financiranja održivog upravljanja otpadom razlikuje se investicijsko financiranje (za izgradnju građevina i postrojenja) i tekuće financiranje (za trošak odvojenog prikupljanja, usluga odvoza i zbrinjavanja otpada) te aktivnosti gospodarenja otpadom. Investicijsko financiranje predstavlja izazov za jedinice lokalne samouprave, iako je tekuće financiranje veća stavka u proračunu svakog komunalnog poduzeća. Dundovo d.o.o. obavlja djelatnost gospodarenja otpadom na području Grada Raba te je odgovorno i za provođenje stalnih edukacija o važnosti održivog upravljanja otpadom, kako stanovnika tako i turista. U tu svrhu štampan je i višejezični letak za turiste s motom Rab – čisti otok. Edukacije je potrebno provoditi u suradnji s vrtićima i školama te svim korisnicima, a one najodgovornije sudionike (građane i institucije) potrebno je nagraditi kako bi bili primjer ostalima. U suradnji sa LAG-om i ekološkim udrugama mogu se održavati kontinuirane edukacije i informirati javnost kako selektirati otpad, kompostirati, smanjiti količinu odloženog otpada, a povećati iskoristivost postojećeg otpada, odnosno ponovno ga upotrijebiti prema principima kružne ekonomije.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab (Dundovo d.o.o.) • Dječji vrtić • Osnovne škole • Udruga • LAG 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj održanih tribina • Broj tiskanih letaka • Broj objava u medijima • nova ekološka rješenja 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontinuirane edukacije • Educiranost građana i institucija • Povećanje ekološke svijesti

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.2. UNAPREĐIVANJE PROMETNE POVEZANOSTI, RAZVOJ I OBNOVA CESTOVNE I POMORSKE INFRASTRUKTURE

MJERA 2.2.1. POBOLJŠANJE PROMETNE POVEZANOSTI GRADA RABA S CILJEM VEĆEG STUPNJA MOBILNOSTI STANOVNIKA

CILJ MJERE	Grad Rab kao dio otoka Raba želi biti bolje prometno povezan sa kopnom te ostalim otocima u okruženju. Pod prometnu povezanost podrazumijevaju se podsustavi kopnenog, pomorskog i zračnog prometa. Bolja prometna povezanost zadržava ljude na otoku, osigurava jednak pristup uslugama te povećava stupanj mobilnosti stanovnika.	
OPIS MJERE	S obzirom na to da je Grad Rab dio otoka Raba dijeli problematiku zajedničku svim jadranskim otocima, a koja se tiče poteškoća prometne infrastrukture. Međutim Grad Rab ima svog lokalnog brodarka Rapsku plovidbu d.d. sa sjedištem u Malom Palitu. Najvažnija djelatnost je održavanje trajektne linije kopna s otokom. Značajno ograničenje samom gradu u tom smislu jest prometna povezanost s kopnom, županijskim i državnim središtima te isto tako prometna povezanost s ostalim JLS-ima na samom otoku. Područje otoka Raba vezano je na zračne luke Zadar i Rijeku. Za razvoj turizma i bolje povezanosti otoka potrebno je osmisliti bolju povezanost sa zračnim lukama i time omogućiti dolazak bogatije turističke klijentele. Između ranijih varijanti, Prostorni plan Primorsko-goranske županije imao je u vidu razne lokacije za buduće zračne luke međutim, zbog Studije strateške procjene utjecaja na okoliš potrebno je tražiti novu lokaciju. Za interventne potrebe planiran je heliodrom u gradu Rabu i na južnom dijelu Kamporskog polja. Postoji mogućnost uvođenja prometa hidroavionima. Lokacija za njihovo polijetanje i slijetanje sastavni su dio plana šireg prostora čiji je integralni dio akvatorija Grada Raba.	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab (koordinacija s državom i županijom) • Rapska plovidba d.d. • Lučka uprava • Investitori 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj trajektnih linija • Broj katamaranskih linija • Broj novih linija sa susjednim otocima 	<ul style="list-style-type: none"> • Veća mobilnost stanovnika • Bolja prometna povezanost • Veća kvaliteta života • Veći broj doseljenog stanovništva
--	---	--

STRATEŠKI CILJ 2

INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.2. UNAPREĐIVANJE PROMETNE POVEZANOSTI, RAZVOJ I OBNOVA CESTOVNE I POMORSKE INFRASTRUKTURE

MJERA 2.2.2. IZGRADNJA, REKONSTRUKCIJA I ODRŽAVANJE PROMETNE CESTOVNE INFRASTRUKTURE (LOKALNI PROMET)

CILJ MJERE

Cilj mjere je kontinuirana prilagodba mreže cestovne infrastrukture, lokalnog prometa i javnog prijevoza potrebama građana. Veće korištenje javnog prijevoza smanjilo bi prometne gužve u gradu, smanjilo bi problem parkiranja i povećalo sigurnost prometa u gradu. Suvremena prometna sredstva, električni automobili uz razmatranje korištenja alternativnog pogonskog goriva (npr. bioplin) smanjila bi emisiju štetnih tvari u okoliš.

OPIS MJERE

Posebno je potrebno voditi računa o usuglašavanju potreba lokalnog stanovništva i potreba turista za javnim gradskim prijevozom. Rješavanje prometa u mirovanju potrebno je rješavati različitim modelima garažnih prostora, u cilju ne samo kvalitetnijeg rješenja za stanovnike nego i za kvalitetno rješavanje prostora uvažavajući načela održivog razvoja. Najznačajniji potrebni zahvati na području Grada Raba su izgradnja nove državne ceste (obilaznice) naselja Barbat, Banjol, Palit, Mundanije i Supetarska Draga, te veza između Supetarske Drage i Kampora (Suhe Punte). Potrebna su i ulaganja u ostale ceste (održavanje, proširenje, nogostupi, signalizaciju te postavljanje putokaza i panoa za bolju orijentaciju), kako bi se stvorili uvjeti za prolaz autobusa i kamiona, te omogućilo bolje povezivanje unutar otočnog cestovnog putničkog prijevoza. Sve navedene ceste, to jest njihovi projekti izgradnje i neophodne rekonstrukcije i proširenja, su vrlo bitni za razvoj Grada Raba jer rasterećuje promet na postojećem sustavu cesta, omogućuju izgradnju moderne infrastrukture u trupu prometnica i osiguravaju normalan život, kako gospodarski tako i društveni, na području grada. Grad Rab u suradnji sa Županijskom upravom za ceste treba prioritetno raditi na realizaciji izgradnje i rekonstrukcije - proširenju navedenih cesta maksimalno koristeći mogućnosti financiranja iz EU fondova. Planirati javne garaže, a u cilju osiguranja pretpostavki za širenje pješačke zone razmotriti izgradnju jedne garaže za potrebe domicilnog stanovništva i posjetitelja u cijelosti.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab (koordinacija s državom i županijom) • Investitori 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj parkirališnih mjesta • Garaža 	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjenje uskih grla u lokalnom prometu • Veća protočnost • Rast zadovoljstva korisnika (lokalnog stanovništva i turista) stanjem u prometu

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.2. UNAPREĐIVANJE PROMETNE POVEZANOSTI, RAZVOJ I OBNOVA CESTOVNE I POMORSKE INFRASTRUKTURE

MJERA 2.2.3. IZGRADNJA, REKONSTRUKCIJA I ODRŽAVANJE PROMETNE POMORSKE INFRASTRUKTURE

CILJ MJERE	<p>Pomorski promet odnosno prometno povezivanje s kopnom od iznimne je važnosti za Grad Rab. Trajektna luka Mišnjak najkorištenija je veza otoka, a time i Grada Raba, sa kopnom. Cilj ove mjere je kontinuirano održavanje pomorske infrastrukture, rekonstrukcija te izgradnja.</p>	
OPIS MJERE	<p>Na području Grada nalaze se luke od županijskog i lokalnog značaja. Najznačajnije trajektne luke su luka Mišnjak i luka Rab. Preko trajektne luke Mišnjak vrši se 75% prometa. Nakon uspješno provedenog projekta nadogradnje luke, sljedeći korak podrazumijeva uređenje terminala u smislu povećanja kapaciteta samog terminala za smještaj vozila, izgradnju zgrade terminala, sanitarnih čvorova i pratećih sadržaja te hortikulturnog uređenja luke. Isto tako, potrebno je organizirati i osmisliti „welcome centar“ u kojem bi se smjestio turistički informativni punkt cijelog otoka gdje bi se omogućila prodaja lokalnih proizvoda i na taj način osigurao održivi razvoj te povezivanje turizma s ostalim djelatnostima i aktivnostima. Trajektna luka Rab najprometnija je po pitanju turizma. S obzirom na tu činjenicu, potrebna je rekonstrukcija i sanacija te luke. Gat Pumpurela potrebno je sanirati i rekonstruirati u svrhu ribarstva (za ribarske brodove domicilnih ribara), a dio i za nautički promet. Potrebna je sanacija i rekonstrukcija obale, od Gata 3 do vrha rive, kao pristanište za brodove do 160 metara. Daljnje investicije odnose se na izgradnju Gata 1-3 i uređenje obale, a namjena bi bila za komercijalne i komunalne vezove. Kao nedostatak se može navesti kvalitetnije uređenje nautičkog dijela te se u tom smislu predlaže uređenje vezova za nautički promet, posebno brodice-glisere do 8 m. Predlaže se i izgradnja malih lučica za potrebe lokalnog stanovništva.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • Lučka uprava • Rapska plovidba • Grad Rab • PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj novih vezova 	<ul style="list-style-type: none"> • U potpunosti uređena luka Mišnjak • Provedena sanacija i rekonstrukcija luke Rab
--	---	---

STRATEŠKI CILJ 2

INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.2. UNAPREĐIVANJE PROMETNE POVEZANOSTI, RAZVOJ I OBNOVA CESTOVNE I POMORSKE INFRASTRUKTURE

MJERA 2.2.4. UREĐENJE I TEMATIZIRANJE PLAŽA I UREĐENJE ŠETNICA OBALNOG POJASA

CILJ MJERE

Plaže kao dio obalnog područja temelj su konkurentne prednosti i generator prihoda, te pružaju mogućnost korištenja njihova rekreacijskog i gospodarskog potencijala. S ciljem unapređenja kvalitete plaža, koje su u funkciji turizma, a sve sa svrhom boljeg tržišnog pozicioniranja, plaže u gradu Rabu je potrebno urediti, tematizirati i proširiti u skladu sa izračunom prihvatnog kapaciteta.

OPIS MJERE

Tematizacija plaža se izvodi prema viziji destinacije, a u cilju optimalne distribucije kupaca odnosno zadovoljavanja njihovih preferencija. Shodno postojećim propisima, plaže se dijele na prirodne i uređene plaže s pripadajućim tipovima plaža. S obzirom na limitiranost postojećim propisima, odabir najpovoljnijeg modela upravljanja svodi se na koncesije odnosno na koncesijska odobrenja. Kad je riječ o tematizaciji plaža, treba poštivati određene tehničke i turističko-ugostiteljske uvjete. Moguće teme za plaže na području grada Raba, ali i Primorsko-goranske županije su: plaže za obitelji s djecom, plaže sa sportskim i rekreacijskim sadržajima, plaže za pse, plaže sa zabavnim sadržajima za mlade, urbane plaže, nudističke plaže, eko plaže, romantične plaže, party plaže, resort (hotelske plaže), ronilačke plaže, plaže sa zdravstvenim pogodnostima, adrenalinske plaže, plaže za surfere, plaže sa LGBT zajednice, plaže kulture itd. Od ostalih planova operativnog okvira neophodno je izraditi Plan davanja koncesija na pomorskom dobru na području Primorsko-goranske županije za svaku godinu, kao i planove tematiziranja plaže po godinama. Prema Regionalnom programu uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko-goranske županije, koji je izradio Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu 2015.g. prijavljenih plaža je 27, a kao slabosti plaža istaknuti su nedostatak parkinga, nedostatak autohtone ugostiteljske ponude te veliki broj turista na plaži, buka i gužva u ljetnim mjesecima (plaže Stari grad od škvera do banove vile, Padova). Kod navedenih plaža, ali i ostalih plaža potrebno je izraditi model upravljanja plažama, prema kojem bi lokalna uprava trebala iskazati

spremnost i težnju da preuzme nadležnost u upravljanju plažama kroz institut koncesija na svom administrativnom području. Poseban naglasak treba staviti na uređenje šetnice koja pruža mogućnosti brojnih sadržaja.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • TZ Grada Raba • Grad Rab • Turistički subjekti • Gospodarski subjekti 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje atraktivnosti plaža • Smanjenje gužve i buke na plažama • Povećanje čistoće mora i plaža • Povećanje prihoda od plaža 	<ul style="list-style-type: none"> • Stvaranje jedinstvenog katastra plaža • Koordinacija među institucijama (nacionalnim, regionalnim i lokalnim) • Tematizirane plaže • Izračun prihvatnog kapaciteta za plaže

STRATEŠKI CILJ 2

INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.2. UNAPREĐIVANJE PROMETNE POVEZANOSTI, RAZVOJ I OBNOVA CESTOVNE I POMORSKE INFRASTRUKTURE

MJERA 2.2.5. RAZVOJ BIKIKLISTIČKIH I PJEŠAČKIH STAZA

CILJ MJERE

Polazeći od raspoložive resursno-atraksijske osnove cilj mjere je intenzivnije razvijati cjeloviti sustav biciklističkih i pješačkih staza. Na sustavan, stručan i objektivan način potrebno je sagledati tržišni potencijal te definirati razvojne prioritete u razvoju zaokruženog (regionalno, nacionalno i međunarodno) integriranog sustava, turistički atraktivnih pješačkih i biciklističkih ruta na području grada Raba.

OPIS MJERE

Na Rabu ima više stotina km poljskih putova od kojih je manji dio prohodan i koristi se u poljoprivredne svrhe. Sve češće ih koriste i turisti koji se opredjeljuju za pješčenje po otoku. Neprohodne putove treba nanovo prokrčiti, a postojeće urediti i tako uspostaviti mrežu putova koji će se koristiti u gospodarske svrhe, kao uređene i obilježene pješačke i/ili biciklističke staze. Biciklističke staze su podijeljene na cestovni biciklizam, trekking biciklizam i brdski biciklizam dok su pješačke staze podijeljene na šetnice s blagim usponima, planinarske staze i puteve te tematske odnosno poučne staze. Potrebno je postojeće biciklističke i pješačke staze označiti jasnom i jedinstvenom signalizacijom, da staze prolaze mjestima i turiste vode do povijesnih i kulturnih znamenitosti, prirodnih ljepota, smještajnih kapaciteta, ugostiteljskih objekata i svega što može biti zanimljivo turistima i potaknuti potrošnju. Usporedno sa stazama gostima bi se nudio bike friendly smještaj, servisi i sva potrebna infrastruktura. Mreža pješačkih i biciklističkih staza treba obuhvatiti i uređenje vidikovaca i promatračnica. Također lokalno stanovništvo dobiva mogućnost za aktivno bavljenje sportom, provođenjem slobodnog vremena na uređenim stazama i šetnicama što pruža kvalitetniji, sadržajniji i nadasve zdraviji život. Razvojem biciklističkih i pješačkih staza unapređuje se i povezanost među naseljima na otoku te stanovnici i turisti nisu ovisni o prijevozu automobilom ili autobusom.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> TZ Grada Raba Grad Rab PGŽ Turistički i gospodarski subjekti 	<ul style="list-style-type: none"> Povećanje broja outdoor turista, cikloturista, rekreativaca Povećanje iskoristivosti kapaciteta Povećanje broja poduzetnika i obrtnika 	<ul style="list-style-type: none"> Turistička valorizacija putova i staza Cjelogodišnje poslovanje Razvoj novih turističkih paketa (npr. bike & active holiday, activity based holiday, outdoor tourism)

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR
STRATEŠKI PRIORITET 2.3. "PAMETAN OTOK" ("SMART" ISLAND)
MJERA 2.3.1. USPOSTAVA ŠIROKOPOJASNE INTERNETSKJE MREŽE
CILJ MJERE

Cilj mjere je uspostaviti širokopojasni pristup internetu, što znači povezivanje na internet s velikom brzinom prijenosa podataka. Cilj je također i na područjima koja su rijetko naseljena i za koja ne postoji ekonomski interes operatora, da se uvede širokopojasna mreža.

OPIS MJERE

Na cijelom području Europske unije cilj je što prije (do 2020. godine) osigurati brzi pristup internetu i tako svim građanima omogućiti iste uvjete, budući da najnovije širokopojasne usluge poput učenja ili rada na daljinu, elektroničkog zdravstva, usluge e-Uprave i svega onoga što će na neki način poboljšati uvjete života, zahtijevaju odgovarajuće brzine prijenosa podataka koje je moguće ostvariti tek uz pomoć svjetlovodne pristupne infrastrukture i odgovarajućih tehnologija nove generacije. Otok Rab se uključio u projekt e-Županija. Projekt e-Županija usmjeren je k razvoju elektroničke komunikacijske mreže širokog pojasa te omogućavanju pristupa različitim e-uslugama građanima i institucijama u “informatičkom oblaku” Primorsko-goranske županije. Brzi pristup internetu prepoznat je kod turista i građana, te se želi u svim regijama uvesti infrastruktura, koja će omogućiti uravnotežen i brži regionalni i ekonomski razvoj. Plan EU je da se do 2020. godine u svim domovima i uredima omogući brzina interneta od minimalno 30Mbit/s, te ostvarenje 50 % prekrivenosti širokopojasnim pristupom brzine 100Mbit/s (ultrabrizi pristup). Većom brzinom omogućeno je pružanje novih, bržih i boljih usluga koje mogu građanima dugoročno unaprijediti kvalitetu života. Uz građane, kao krajnje korisnike, na širokopojasne mreže bit će povezane državne institucije, lokalne uprave i samouprave. Samim fizičkim povezivanjem ostvaruje se mreža koja olakšava dijeljenje podataka te promptnije rješavanje zahtjeva koji su da sada zahtijevali dostavu papirologije.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj domova u kojima je omogućena veća brzina Interneta • Broj ureda u kojima je omogućena veća brzina Interneta 	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj elektroničke komunikacijske mreže širokog pojasa • Brzi pristup internetu • Svim građanima omogućiti iste uvjete • Na širokopojasne mreže bit će povezane državne institucije, lokalna uprava i samouprava

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR
STRATEŠKI PRIORITET 2.3. “PAMETAN OTOK” (“SMART” ISLAND)
MJERA 2.3.2. DIGITALIZACIJA POSLOVNIH PROCESA – PROJEKT “PAMETAN” GRAD, “PAMETAN” OTOK

CILJ MJERE	Cilj mjere je digitalizacija rada gradske uprave i uvođenje tehnološki naprednih rješenja u upravljanju gradom, koja su nužna za njegov razvoj. Implementacija Smart City ili Smart Island modela zahtijeva pažljivo planiranje i fokus stavlja na tehnološki napredna i ekološki održiva rješenja.	
OPIS MJERE	Inicijativu „Pametni otoci“ započela je Europska komisija inicijativom Pametni gradovi i zajednice, kroz jačanje sinergije između energetike, transporta i IKT-a, uz uključivanje tema vezanih uz vodu i otpad, po principu cirkularne (kružne) ekonomije. „Pametni otoci“ smatraju se mali europski otoci koji se odlikuju održivim lokalnim gospodarskim razvojem i naporima za podizanjem kvalitete života. Pametni otoci su bottom-up inicijativa otočnih samouprava i zajednica kojom se izražava važnost iskorištavanja još uvijek nedovoljno iskorištenog potencijala otoka kao živog primjera za tehnološke, društvene, ekološke, gospodarske i političke inovacije i ponuditi rješenja u području energije, prometa i upravljanja. Većina jadranskih otoka je trenutno u idejnoj fazi primjene koncepta pametan otok, osim otoka Krka koji je .-usvojio Strategiju razvoja Pametnog grada Krka 2018.-2022. Otoci na Jadranu, pa tako i otok Rab sa gradom Rabom, predstavljaju relativno male i zatvorene cjeline pa stoga mogu biti idealan poligon na kojem se mogu testirati razna rješenja, u raznim segmentima života jedne lokalne zajednice, a koja bi se kasnije mogla primjenjivati i šire. Kako bi Grad Rab postao „pametan“ grad potrebno je pripremiti operativni plan razvoja pametnog grada ili pametnog otoka. Manji gradovi i općine trebaju prepoznati jednostavna, pristupačna i učinkovita rješenja, kao i mjere koje podrazumijevaju digitalizaciju usluga i postupaka uprave i jačanje digitalne i inovativne kulture kod stanovnika. Digitalizacija poslovanja podrazumijeva gradsku upravu „bez papira“, transparentnu i inovativnu, otvorenu za ideje svojih stanovnika. Od mogućih rješenja za Grad Rab predlaže se izrada inovativnog digitalnog rješenja za upravljanje prometnim gužvama u trajektnoj luci Mišnjak; promocija ekološki održivih oblika prometovanja, korištenje obnovljivih izvora energije itd.	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • PGŽ • IT tvrtke • Gospodarstvenici 	<ul style="list-style-type: none"> • Nova ekološka rješenja • Nova digitalna rješenja • E-usluge za građane i poduzetnike 	<ul style="list-style-type: none"> • Moderna, transparentna, digitalizirana, inovativna uprava • Konkurentno poslovanje

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.4. POTICANJE INTEGRIRANOG SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA I KULTURNE BAŠTINE

MJERA 2.4.1. JAČANJE KAPACITETA ZA OČUVANJE BIORAZNOLIKOSTI

CILJ MJERE	Cilj mjere je očuvati cjelokupni ekološki sustav te zadržati što je više moguće prirodne komponente grada koje se sve više transformiraju i nestaju u svojim izvornim oblicima. Stoga je potrebno jačati kapacitete za očuvanje bioraznolikosti, podizati komunalni standard uz istovremeno očuvanje okoliša, prirodne i kulturne baštine.		
OPIS MJERE	Strateško promišljanje razvoja mora biti poticaj da se aktivnije i sustavnije počinje voditi briga o integriranom sustavu zaštite okoliša i njegovom zagađenju na način da se strogo kontrolira kvaliteta zraka, vode, mora, razina buke, vizualno zagađenje, smanjuje preopterećenost (gužve) te donose i poštuju zadani standardi i limiti prihvatnog potencijala. Očuvanje bioraznolikosti veže se uz pojam održivog razvoja koji unapređuje kvalitetu života, uključujući ekološku, kulturnu, političku, institucionalnu, društvenu i ekonomsku komponentu bez ostavljanja tereta koji je rezultat iscrpljivanja prirodnih resursa i ekstenzivnog razvoja. Na području grada Raba, na šumovitom dijelu poluotoka Kalifront smještena je šuma Dundo (Dundovo) od 1949. god. zaštićena kao posebni rezervat šumske vegetacije. Ovaj šumski rezervat spominje se kao jedna od najljepših i najočuvanijih šuma hrasta crnike na Sredozemlju. Kroz Dundo vodi i jedan od ogranaka rapske Premužičeve staze. Osmišljena je po uzoru na velebitsku, prema projektu inženjera Ante Premužića koji je potaknuo izgradnju nekolicine takvih šetnica na Rabu. Staza je izgrađena u tehnici suhozida i neprocjenjivo je kulturno-povijesno blago. Zbog svega navedenoga potrebno je jačati kapacitete za očuvanje i upravljanje prirodnim vrijednostima što podrazumijeva istraživanje, inventarizaciju i monitoring sastavnica prirodne baštine te provođenje mjera zaštite prirodnih staništa, staništa važnih za očuvanje biološke raznolikosti i krajobraza te praćenje indikatora biološke raznolikosti. Valorizacija prirodne baštine u cilju održivog razvoja podrazumijeva uspostavu integriranog sustava upravljanja okolišem kroz jačanje institucionalnih i ljudskih kapaciteta u području zaštite okoliša te podizanja svijesti građana vezano za gospodarenje okolišem i zaštitu okoliša. Raznim radionicama za djecu i odrasle potrebno je raditi na proaktivnom djelovanju zaštite prirode, okoliša i bioraznolikosti.		
NOSITELJI MJERE		INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none">Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode PGŽ – PrirodaGrad Rabudruge		<ul style="list-style-type: none">Broj održanih radionicaBroj istraživanjaMjere zaštite okolišaIndikatori biološke raznolikosti	<ul style="list-style-type: none">Veća kvaliteta zraka, mora, vodeManji ekološki otisakIntegrirani sustav zaštite okoliša

STRATEŠKI PRIORITET 2.4. POTICANJE INTEGRIRANOG SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA I KULTURNE BAŠTINE
MJERA 2.4.2. RAZVOJ INFRASTRUKTURE U KULTURI (ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA, ARHEOLOŠKI PARK, GEOPARK, OSNIVANJE MUZEJA)

CILJ MJERE	Bogata kulturna baština ističe višestoljetni urbani karakter Grada Raba te omogućuje potencijal arheoloških, geoloških i ostalih znanstvenih istraživanja. Cilj mjere je realizirati nekoliko atraktivnih infrastrukturnih kulturnih projekata koji će podignuti razinu kulturne i turističke ponude poput projekata geoparka, arheološkog parka, muzeja itd.	
OPIS MJERE	Geološka raznolikost otoka Raba bila je ključni čimbenik za pokretanje projekta „Geopark otok Rab“. Sveukupno područje parka zahvaća 93,2 km ² i dva otoka, Grgur i Goli. Projekt je osmišljen u svrhu oživljavanja izvansezonskog turizma na otoku te veće orijentacije na aktivni odmor te zaštitu i očuvanje značajnih lokaliteta prirodne baštine, a inicijativa je pokrenuta 2004. godine. Cilj projekta je povećati svijest javnosti o geologiji i potrebi zaštite geoloških i geomorfoloških znamenitosti otoka Raba te valorizacija i kategorizacija geološke baštine kao jednog od subjekata održivog razvoja otoka. Osim toga, park pruža mogućnost visoke kvalitete obrazovanja na terenu za studente. Započeto je opsežno terensko istraživanje geoloških lokaliteta, obilježavanje geoloških točaka, vidikovaca i formiranje geostaza u svrhu izvedbe projekta „Geopark otok Rab“ s ciljem dobivanja statusa europskog geoparka, a u gradu Rabu otvoren je i informacijski centar u sklopu kojeg se održavaju radionice i prezentacije u svrhu promoviranja i informiranja javnosti. U okviru projekta na teritoriju grada Raba postavljeno je 45 geotočaka s opisnom tablom na geo-stazama. Trenutno su opremljene četiri geostaze – Premužić 1 i Premužić 2, Rab-Maman i Lopar koje se protežu prekrasnim krajolicima gdje je moguće pratiti razvoj otoka milijunima godina unatrag. Potrebno je izgraditi Centar za posjetitelje i interpretativni centar s cjelogodišnjim pristupom (Terra Arbia) u cilju razvoja geoturizma. Osim Geoparka ova mjera treba obuhvatiti i mjesta potencijalnih arheoloških iskopavanja i istraživanja koja treba pokrenuti uz podvodni arheološki turizam. Također potrebno je očuvati, obnoviti i staviti u funkciju kulturne, arheološke, etnološke i geološke znamenitosti i lokacije (obnova zidina i ugroženih objekata poput Kule smjelih).	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • TZ Grada Raba • PGŽ • Turistički i gospodarski subjekti • Udruga 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj programa i aktivnosti vezanih uz prirodnu i kulturnu baštinu • Broj edukacija iz prirodne i kulturne baštine • Broj istraživanja • Tipologija posjetitelja geolokaliteta (geoekspert, geo-specijalist, geo-amater, 	<ul style="list-style-type: none"> • Valorizacija kulturne baštine • Podizanje kulturne svijesti • Atraktivnost destinacije • Otvaranje Centra za posjetitelje (Terra Arbia) • Otvaranje podružnice Pomorskog i povijesnog muzeja hrvatskog primorja

	geoturst)	<ul style="list-style-type: none"> • Obilježavanje arheoloških lokaliteta
--	-----------	--

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR
STRATEŠKI PRIORITET 2.4. POTICANJE INTEGRIRANOG SUSTAVA ZAŠTITE OKOLIŠA I KULTURNE BAŠTINE
MJERA 2.4.3. STVARANJE UVJETA ZA REVITALIZACIJU POVIJESNE JEZGRE
CILJ MJERE

Cilj mjere je pokretanje mnogobrojnih ideja koje će stvoriti uvjete da povijesna jezgra grada Raba postane poželjna za život i rad te da je istovremeno sačuvana od daljnje devastacije, rasprodaje i odumiranja, a da se pritom u potpunosti zaštiti jedinstvena i neprocjenjiva kulturna baština.

OPIS MJERE

Cilj je jačati identitet Grada Raba u kojemu je upravo povijesna jezgra jedan od potencijala u kreiranju prepoznatljivog imidža, koji se treba staviti u funkciju turističkog razvoja. Istovremeno je potrebno razvijati alate planiranja i strategije za konzervaciju i upravljanje onih područja koja zajedno oblikuju okruženje povijesne gradske jezgre. Posebno je važno usklađivanje nove gradnje s povijesnim urbanim kontekstom. Radi učinkovitijeg očuvanja, zaštite i promocije baštine za zaštićenu povijesnu urbanu cjelinu treba donijeti Plan upravljanja, koji kroz participaciju sudjelovanja uključuje sve relevantne dionike, ustanove i tijela institucionalnog i civilnog društva na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Analiza obilježja stanja povijesne jezgre grada Raba ukazuju na tri ključna područja djelovanja koja samostalno i međusobno određuju korištenje jezgre, što bi sve trebalo definirati kvalitetnom izradom studije u kojoj bi se posebna pažnja posvetila:

- stanovanju na području jezgre
- gospodarskoj i društvenoj aktivnosti na području jezgre i u njezinom okruženju te
- uređenju jezgre.

Da bi se povratili stanovnici u samu povijesnu jezgru potrebno je vratiti i neke glavne administrativne poslove kako bi jezgra i dalje bila privlačno uređen prostor gdje se ostvaruju prilike za susrete i razgovor, kako kod stanovnika, tako i kod posjetitelja. Sve navedeno zahtijeva integrirani pristup poduzimanju svih aktivnosti.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • TZ Grada Raba • Obrtnici • Konzervatorski odjel • Udruge 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj i visina poticaja za uređenje fasada, pročelja i krovova • Broj edukacija o uređenju poslovnog prostora • Broj edukacija o kulturi komunikacije i usluživanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Uređene fasade i pročelja • Uređeni prostori • Korištena sredstva iz EU fondova • Plan upravljanja povijesnom jezgrom

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR

STRATEŠKI PRIORITET 2.5. POBOLJŠANJE ENERGETSKOG SUSTAVA, KORIŠTENJE OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE I ENERGETSKE UČINKOVITOSTI

MJERA 2.5.1. MODERNIZACIJA INFRASTRUKTURE ELEKTROOPSKRBE (RASVJETA) TE POTICANJE KORIŠTENJA ENERGETSKI UČINKOVITIH OBLIKA PRIJEVOZA

CILJ MJERE	Modernizacijom infrastrukture, uvođenjem obnovljivih izvora energije, LED rasvjete te upotrebom energetske učinkovitih oblika prijevoza stvaraju se pretpostavke za dekarbonizaciju otoka i grada Raba, u cilju postizanja energetske-klimatskih ciljeva i bolje kvalitete života.
OPIS MJERE	Moderan grad, čemu teži postati i Grad Rab, sve više traži pametna i fleksibilna rješenja za uštedu energije, poboljšanje udobnosti, primjenu energetske učinkovitih oblika prijevoza u cilju održivog urbanog razvoja. Zamjena konvencionalne javne rasvjete sa svjetlećim diodama (LED) može smanjiti potrošnju energije i emisije ugljičnog dioksida i otvara nove mogućnosti u pogledu razvoja pametnog grada. Pametni sustav vanjske rasvjete (rasvjeta prometnica, parkova, šetnica) može biti jedno od smart city rješenja za promicanje energetske učinkovitosti. Pri tome se postojeća infrastruktura može iskoristiti za postavljanje punionice električnih vozila na stupovima javne rasvjete u zonama višestambenih zgrada i javnih parkirališta, čime su sniženi troškovi postavljanja punionica. Komunalna infrastruktura mora pratiti zahtjeve gospodarstva i potrebe građana, uz strogo poštivanje usmjerenja i okvira zacrtanim Prostornim planom uređenja Grada Raba. Nužnost je odabir "čiste proizvodnje" i "čistih tehnologija", kao i potreba integracije politike zaštite okoliša u politiku prostornog razvoja. Očuvanje okoliša u suvremenim uvjetima života zahtijeva osiguranje kvalitetne infrastrukture razvijene uz korištenje suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja (alternativni oblici i mreža prijevoza, sustav gospodarenja otpadom, sustav odvodnje, pročišćavanje otpadnih voda, energetska strategija, uvođenje pametne rasvjete itd.). Uvođenjem Sustava za upravljanje energijom (smart metering) ugrađuje se oprema za sustav daljinskog očitavanja potrošnje energije i vode (priklučenje na naplatna brojila energije i vođenje upisa podataka u nacionalni informacijski sustav za gospodarenje energijom ISGE, struja, voda, plin, lož ulje...). Ova mjera je sukladna tehničkim propozicijama natječaja za EE kod FZOEU i strukturnih fondova EU.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • FZOEU • Poduzetnici 	<ul style="list-style-type: none"> • Manji energetske troškovi • Manja emisija CO₂ • Veći broj električnih automobila 	<ul style="list-style-type: none"> • LED rasvjeta • Sustav za upravljanje energijom (smart metering) • Punionice za električne automobile • Moderna infrastruktura

**STRATEŠKI
CILJ 2**
INFRASTRUKTURA, OKOLIŠ I PROSTOR
STRATEŠKI PRIORITET 2.5. POBOLJŠANJE ENERGETSKOG SUSTAVA, KORIŠTENJE OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE I ENERGETSKE UČINKOVITOSTI
MJERA 2.5.2. PROMOVIRANJE I POTICANJE KORIŠTENJA OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE I ENERGETSKE UČINKOVITOSTI
CILJ MJERE

Cilj mjere je poticati korištenje obnovljivih izvora energije i provoditi mjere energetske učinkovitosti kako bi se smanjila energetska potrošnja i energetske troškovi na području grada Raba.

OPIS MJERE

Kako bi kućanstva, zgrade javne namjene te poduzetnici više koristili obnovljive izvore energije potrebno je donijeti energetske politiku u skladu s Akcijskim planom energetske održivosti razvika (SEAP). U akcijskom planu energetske održivosti razvika Grada Raba potrebno je ponuditi mehanizme financiranja provedbe akcijskog plana (javno privatno partnerstvo, esco model, revolving fond, Hrvatska banka za obnovu i razvoj, Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Fondovi Europske Unije...). Iskustva energetske osviještenih i razvijenih europskih gradova pokazuju da se bez programa sufinanciranja, te raznih drugih poticajnih programa gradskih uprava ne može očekivati značajnija provedba mjera energetske učinkovitosti neovisno o investicijskim troškovima i ekonomsko-energetskoj isplativosti njihove provedbe. Grad Rab radi na energetskoj obnovi osnovnih škola te je potrebno takve aktivnosti provoditi i dalje. U suradnji sa Regionalnom energetskom agencijom Kvarner potrebno je sustavno gospodariti energijom na svim razinama. Uspostavom Sustava gospodarenja energijom, poticanjem obnovljivih izvora energije i provođenjem mjera poboljšanja energetske učinkovitosti smanjiti će se troškovi za energiju i emisije stakleničkih plinova na najmanju moguću mjeru te poboljšati ekonomska učinkovitost u objektima, produktivnost i radni uvjeti za zaposlene. Da bi se to ostvarilo potrebno je uspostaviti organizaciju s odgovornim osobama za energetske učinkovitost, uspostaviti sustav mjerenja i nadzora potrošnje energije i utjecaja na okoliš, upravljati troškovima i poslovnom učinkovitošću, razvijati potrebne poslovne vještine i znanja, poticati male, ali kontinuirane doprinose svakog zaposlenika, trajno motivirati sve građane i redovito pratiti ostvarenje ciljeva i javno izvještavati o energetskim troškovima. Turistički objekti, zgrade javne namjene te kućanstva mogu iskoristiti potencijal solarne energije te uz pomoć Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost iskoristiti poticaje te smanjiti svoje troškove za energiju.

NOSITELJI MJERE
INDIKATORI USPJEŠNOSTI
OČEKIVANI REZULTATI

<ul style="list-style-type: none"> • REA Kvarner • Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost • Grad Rab 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj zgrada koje su provele energetske obnovu • Veći broj ugrađenih sustava za racionalizaciju potrošnje vode i el.en. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje razvoja energetske poduzetništva • Smanjeni energetske troškovi, veća ušteda energije
--	---	--

3.4. Kvaliteta života i društvene djelatnosti

Kvaliteta okruženja u kojem živimo očituje se ponajviše u kvaliteti društva i društvenih procesa koji prožimaju grad, te očuvanosti okoliša u kojem se nalazimo. Grad Rab unaprjeđenje kvalitete života vidi kroz kvalitetu stanovanja i stambenog zbrinjavanja mladih, povećanje kapaciteta i obnovu predškolskih, osnovnoškolskih te srednjoškolskih ustanova, kvalitetniju promociju sporta kao načina života te osiguranje visokog standarda zdravstvenih usluga i usluga socijalne skrbi. Razvoj grada, u svim segmentima društvenog djelovanja mora biti u skladu s prirodom, valorizacijom prirode i integracijom prirode u život grada. Ostvarenjem navedenog cilja ostvaruje se povećanje kvalitete života građana Grada Raba kao atraktivnog i ugodnog mjesta za život pri čemu se naglasak stavlja na povezanost javnog, društvenog i gospodarskog sektora u realizaciji uravnoteženog društvenog razvoja, temeljenog na načelima održivosti.

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI
STRATEŠKI PRIORITET 3.1. PODIZANJE KVALITETE STANOVANJA TE SOCIJALNA INTEGRACIJA STANOVNIKA
MJERA 3.1.1. PLANIRANJE I UREĐIVANJE PODRUČJA ZA OBITELJSKU STAMBENU GRADNJU
CILJ MJERE

Cilj ove mjere je osigurati preduvjet za kvalitetan život lokalnog stanovništva kroz planiranje i izgradnju stanova. Provođenjem ove mjere doprinijelo bi se rješavanju stambenog pitanja građana, posebice mladih obitelji, a ujedno i povećavanju kvalitete stanovanja.

OPIS MJERE

Kvaliteta stanovanja i stambeno zbrinjavanje jedan su od osnovnih potreba građana. Kako bi potakli mlade ljude na ostanak na otoku i u gradu te doseljavanje novih mladih obitelji potrebno je osigurati mogućnost rješavanja stambenog pitanja. Grad (u suradnji sa investitorima) treba planirati i stvarati uvjete za izgradnju stanova, te se predlaže:

- provesti analizu – potreba za stanovima
- uspostaviti stambenu politiku te izraditi Program za izgradnju stanova
- odrediti područja i izraditi prostorno-plansku dokumentaciju za stambenu gradnju
- omogućiti brže rješavanje administrativnih procedura
- osigurati odgovarajuće građevinsko zemljište, uređenje komunalne infrastrukture i priključke na infrastrukturu (poticana stanogradnja)
- osigurati druge uvjete potrebne za izgradnju stanova

Adekvatan i siguran stambeni prostor preduvjet je za zaustavljanje iseljavanja. Jedan je od glavnih ciljeva Strategije Europa 2020 je unaprjeđenje kvalitete života građana, a potpora stambenom pitanju mora biti prepoznata od strane Grada.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Privatni investitori 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj izgrađenih stanova 	<ul style="list-style-type: none"> • Izgrađeni stanovi • Uspostavljena stambena politika • Podignut društveni standard stanovanja

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI
STRATEŠKI PRIORITET 3.1. PODIZANJE KVALITETE STANOVANJA TE SOCIJALNA INTEGRACIJA STANOVNIKA
MJERA 3.1.2. IZGRADNJA/RENOVACIJA OBJEKATA ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I ŠKOLA
CILJ MJERE

Ova mjera ima za cilj povećati kapacitete postojećih predškolskih ustanova te izgraditi nove sukladno potrebama grada; zatim obnoviti i poboljšati prostorne uvjete postojeće osnovne i srednje škole te osigurati osnovnoj školi rad u jednoj smjeni sukladno Državnom pedagoškom Standardu.

OPIS MJERE

Razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja jedan je od prioriteta Grada Raba. U 2018. godini u naselju Banjol otvoren je novi područni odjel dječjeg vrtića Pahuljica, kapaciteta za 23 djece, a potrebno je i daljnje širenje kapaciteta. U istoj godini u matičnoj osnovnoj školi kao i u 3 područne škole provedena je energetska obnova fasada.

Kroz operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020., prioritet 4 "Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije"; specifični cilj 4c1.3 „Energetska obnova zgrada i korištenje obnovljivih izvora energije u javnim ustanovama koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja“, potrebno je i dalje provoditi energetska obnovu fasada. S obzirom da županije upravljaju srednjim školama, predlaže se, u suradnji s Primorsko-goranskom županijom, ulaganje u obnovu i opremanje srednje škole s ciljem privlačenja većeg broja novoupisanih učenika.

Kontinuiranim ulaganjem u objekte i unaprjeđivanjem infrastrukture, Grad Rab će doprinijeti kvalitetnijem razvoju školstva.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećanje kapaciteta u predškolskim ustanovama • Broj obnovljenih prostora u osnovnoj školi • Broj obnovljenih prostora u srednjoj školi 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšani uvjeti, te podignuta razina kvalitete i kapaciteta u odgojno-obrazovnim ustanovama • Otvaranje novih srednjoškolskih programa / zanimanja

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI
STRATEŠKI PRIORITET 3.1. PODIZANJE KVALITETE STANOVANJA TE SOCIJALNA INTEGRACIJA STANOVNIKA
MJERA 3.1.3. POTICANJE SOCIJALNE INTEGRACIJE STANOVNIKA I JAČANJE SUSTAVA CIVILNOG DRUŠTVA

CILJ MJERE	Poticati socijalnu uključenost i djelovanje organizacija civilnog društva, razvijati i unapređivati sadržaje za normalan život i rad osoba s invaliditetom, djece s teškoćama u razvoju i ostalih ranjivih skupina, a sve u cilju podizanja kvalitete života lokalne zajednice.	
OPIS MJERE	<p>Grad Rab treba težiti da postane grad visoke društvene i socijalne osjetljivosti, da stvori dobre uvjete za rad i zapošljavanje, osobni i profesionalni razvoj, te sredinu pogodnu za življenje kako domaćeg tako i doseljenog stanovništva. Novodoseljeno stanovništvo potrebno je integrirati u lokalnu zajednicu, poticati ih da se prilagode otočnim uvjetima života. Isto tako, bitno je jačati sustav civilnog društva kroz djelovanje udruga. Posebno treba poticati razvoj socijalnih udruga, zdravstvenih udruga, te udruga za zaštitu djece, mladih i obitelji. Isto tako važno je bolje razraditi kriterije financiranja udruga civilnog društva, ovisno o njihovom doprinosu u promicanju vrijednosti civilnog društva.</p> <p>Grad treba razvijati i unapređivati sadržaje koji se odnose na specifične zahtjeve osoba s invaliditetom (prilagodba prostora za osobe s invaliditetom i osobe smanjene pokretljivosti), a u cilju osiguranja kvalitete življenja. Poticajnim mjerama (Europski socijalni fond) potrebno je sustavno razvijati socijalne programe za starije te stimulirati zapošljavanje ranjivih skupina, kao i kontinuirano osiguravati potporu učenicima s teškoćama u razvoju.</p> <p>Uloga organizacija civilnog društva na području lokalne zajednice jako je važna jer one svojim različitim djelovanjima poboljšavaju socijalnu politiku, odnosno životni standard stanovnika, povećavaju brigu o ranjivim skupinama, pokušavaju smanjiti nezaposlenost, utječu na povećavanje ljudskih prava, potiču održivi razvoj.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Udruge civilnog društva • Javne institucije 	<ul style="list-style-type: none"> • Porast broja stanovnika • Broj novoosnovanih (socijalnih) udruga • Broj novih zapošljavanja ranjivih skupina • Broj novih sadržaja za osobe s invaliditetom 	<ul style="list-style-type: none"> • Nove udruge • Kriteriji financiranja udruga • Osigurana dostupnost javnim objektima • Postignuti rezultati udruga civilnog društva • Poboljšana socijalna slika Grada Raba

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI
STRATEŠKI PRIORITET 3.2. UNAPREĐENJE KVALITETE ZDRAVSTVENOG SUSTAVA
MJERA 3.2.1. UNAPREĐIVANJE UVJETA ZA PRUŽANJE ZDRAVSTVENIH USLUGA
CILJ MJERE

Cilj ove mjere je osigurati kvalitetnu i efikasnu zdravstvenu zaštitu stanovnicima Grada Raba te unaprijediti sustav zdravstvenih usluga za svakog korisnika i društvo u cjelini.

OPIS MJERE

Kvalitetna zdravstvena zaštita jedna je od temeljnih pretpostavki kvalitete života stanovništva. Kvaliteta pruženih usluga ovisi o primjeni standarda, što znači da se broj ustanova i medicinskog osoblja, ali i infrastruktura treba prilagoditi stvarnim potrebama stanovništva. Na području grada Raba postoji ustanova primarne zdravstvene zaštite – Dom zdravlja Rab, u sklopu kojeg djeluje i hitna medicinska pomoć. U Kamporu djeluje psihijatrijska bolnica Rab koja raspolaže sa 480 kreveta i zapošljava 243 radnika. Sastoji od 2 službe s pripadajućim odsjecima, 4 odjela, zatim Odsjeka za medicinsku dijagnostiku (LAB, RTG, EKG, EEG, UZV) i SKZZ, Odsjeka za stručni i istraživački rad, Jedinice za opskrbu lijekovima te pratećih nemedicinskih službi.

Unatoč postojanju zdravstvenih ustanova, razina zdravstvene zaštite nije zadovoljavajuća. Specijalističke preglede obavljaju gostujući specijalisti iz drugih gradova i u tom smislu su zdravstvene usluge ograničene. Predlaže se daljnje ulaganje u obnovu i opremanje zdravstvenih ustanova. U suradnji s Primorsko-goranskom županijom, treba poticati daljnji razvoj psihijatrijske bolnice Rab, educirati stručni kadar, sufinancirati adaptaciju paviljona koji još nisu u upotrebi, a sve u cilju proširenja djelatnosti i pružanju šireg spektra medicinskih usluga stanovnicima grada Raba.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Dom zdravlja • Psihijatrijska bolnica Rab • PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj obnovljenih zdravstvenih ustanova • Broj liječnika i zdravstvenih djelatnika • Povećanje ulaganja u zdravstvenu opremu 	<ul style="list-style-type: none"> • Mreža svih potrebnih zdravstvenih usluga iz domene primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite • Unapređenje zdravstvene skrbi stanovništva

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI
STRATEŠKI PRIORITET 3.2. UNAPREĐENJE KVALITETE ZDRAVSTVENOG SUSTAVA
MJERA 3.2.1. POVEĆANJE BROJA SPECIJALISTIČKIH ORDINACIJA I SUFINANCIRANJE SPECIJALISTA LIJEČNIKA

CILJ MJERE	Cilj ove mjere je povećati broj specijalističkih ordinacija te sufinancirati dolaske liječnika specijalista čime bi se bitno povećao zdravstveni standard stanovnika Grada Raba.	
OPIS MJERE	<p>Ulaganje u obnovu zdravstvenih ustanova kao i u opremu iznimno je važno, ali bez stručnjaka koji će u tim ustanovama raditi, investicija gubi svoj smisao. Jedinice lokalne samouprave moraju prepoznati važnost ulaganja u ljudske resurse te kreirati trajne mjere za privlačenje i zadržavanje liječnika. Kako bi se unaprijedio zdravstveni sustav Grada Raba i povećao broj specijalističkih ordinacija predlaže se:</p> <ul style="list-style-type: none"> – subvencioniranje troškova stručnog usavršavanja (specijalizacija) – subvencioniranje troškova dodatnih edukacija – sufinanciranje troškova stanovanja liječnika – subvencioniranje stambenih kredita <p>Navedene mjere mogu se iskoristiti kao poticaj privlačenja mladih liječnika u grad Rab. Grad mora osigurati kvalitetno zdravstveno zbrinjavanje svih građana.</p>	
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj specijalističkih ordinacija • Broj novih liječnika 	<ul style="list-style-type: none"> • Unapređenje zdravstvene skrbi stanovništva

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI

STRATEŠKI PRIORITET 3.3. UNAPREĐENJE SPORTSKO-REKREATIVNIH I ZABAVNIH SADRŽAJA S CILJEM PODIZANJA KVALITETE ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA I DIVERSIFIKACIJE TURISTIČKIH PROIZVODA

MJERA 3.3.1. UREĐENJE I UNAPREĐIVANJE INFRASTRUKTURE SA PROGRAMIMA I SADRŽAJIMA ZA SPORT, REKREACIJU I ZABAVU

CILJ MJERE	Poticati izgradnju novih objekata sportske infrastrukture, unapređivati postojeću infrastrukturu, ulagati u programe i sadržaje koji se mogu koristiti u slobodno vrijeme iz domene sporta i rekreacije. Takvi sadržaji se mogu istovremeno ponuditi lokalnom stanovništvu i turistima, što podiže kvalitetu života lokalnog stanovništva i pruža sadržajan boravak turistima.		
OPIS MJERE	Sportska rekreacija postaje osnovni sadržaj aktivnog odmora, ali i potreba za unapređenje zdravlja, humanizaciju života i rada te osmišljenog provođenja slobodnog vremena. Zdrav i aktivan odmor i prevencija zdravlja predstavljaju osnovu za oblikovanje i ponudu selektivnih oblika turizma, koji mogu biti značajni resurs obogaćivanja turističkog proizvoda. Na području grada Raba, u Palitu izgrađen je novi sportski kompleks za male sportove. Osim toga, na području grada postoje i dvije male dvorane, nogometno igralište, tenis tereni te boćalište. Nova sportsko-rekreacijska ponuda bi trebala biti usmjerena na one sadržaje koji se mogu bolje turistički valorizirati. Izgradnja sportsko-rekreacijsko-zabavnog kompleksa sa bazenom koji nudi i niz sadržaja za rekreaciju, opuštanje i zabavu svakako bi doprinijelo unapređenju ukupne kvalitete grada. Sadržaji koje bi novi kompleks mogao ponuditi su fitness, wellness i spa, sportsko plivanje, ronjenje, konferencija sala, razne edukacije, restoran, cafe bar.		
NOSITELJI MJERE		INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none">• Grad Rab• Sportske udruge• PGŽ		<ul style="list-style-type: none">• Broj novih sportskih objekata• Broj obnovljenih objekata• Broj sportskih udruga• Povećanje broja sportsko-rekreativnih sadržaja	<ul style="list-style-type: none">• Prihvaćeni programi sporta i rekreacije, a s ciljem popularizacije zdravog života lokalnog stanovništva i turista

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI

STRATEŠKI PRIORITET 3.3. UNAPREĐENJE SPORTSKO-REKREATIVNIH I ZABAVNIH SADRŽAJA S CILJEM PODIZANJA KVALITETE ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA I DIVERSIFIKACIJE TURISTIČKIH PROIZVODA

MJERA 3.3.2. POTICANJE RADA SPORTSKIH I KULTURNIH UDRUGA TE NJIHOVO UKLJUČIVANJE U SPORTSKO-REKREATIVNE I ZABAVNE SADRŽAJE

CILJ MJERE

Cilj ove mjere je poticati udruge na usavršavanje postojećih i organizaciju (ili osmišljavanje) novih oblika sportsko-rekreativnih i zabavnih aktivnosti s ciljem promicanja kulture, sportske rekreacije te povećanja svijesti građana u bavljenju rekreacijom.

OPIS MJERE

Na području grada Raba djeluju mnogobrojne udruge. Prema područjima glavne grupe djelatnosti najzastupljenije su udruge iz djelatnosti sporta (39 udruga ili 36,44%), te zatim iz područja kulture. Sportsko-rekreativni sadržaji važni su kako za lokalno stanovništvo, tako i za turiste. Stanovništvo još više stvara naviku rekreiranja, a turistima se omogućuje aktivan boravak čime se planski ostvaruju njihove temeljne potrebe za kvalitetnim odmorom.

U suradnji s Gradom, udruge bi trebale biti nositelji sportsko-rekreativnih i zabavnih aktivnosti s ciljem poboljšanja takve vrste ponude, ali i uključivanja što većeg broja stanovnika. Predlažu se sportsko-rekreativne aktivnosti poput organiziranog trčanja, hodanja („Rimski put“ – poučna staza), plivanja, vožnja biciklom po otoku. Kulturne aktivnosti obuhvaćaju razne organizirane kreativne radionice, festivale (Rab film festival, Rapska fjera) i priredbe, predstave, folklor, tradiciju.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> Sportske udruge Udruge iz područja kulture Grad Rab PGŽ 	<ul style="list-style-type: none"> Broj građana koji se bavi rekreacijom Broj novih oblika sportsko-rekreativnih i zabavnih sadržaja Različiti izvori financiranja Broj sadržaja u kulturi 	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj udruga iz područja sporta i kulture Poboljšanje zdravlja i kvalitete života stanovnika

**STRATEŠKI
CILJ 3**
KVALITETA ŽIVOTA I DRUŠTVENE DJELATNOSTI

STRATEŠKI PRIORITET 3.3. UNAPREĐENJE SPORTSKO-REKREATIVNIH I ZABAVNIH SADRŽAJA S CILJEM PODIZANJA KVALITETE ŽIVOTA LOKALNOG STANOVNIŠTVA I DIVERSIFIKACIJE TURISTIČKIH PROIZVODA

MJERA 3.3.3. RAZVITI SPORTSKO-REKREACIJSKI POTENCIJAL MORA (JEDRENJE, RIBOLOV, VESLIJANJE)

CILJ MJERE

Svaka sportska aktivnost ima razvojnu, zaštitnu i odgojnu funkciju. Uključenje mladih ljudi u razne sportske aktivnosti veoma je važno i doprinosi osobnom i profesionalnom razvoju. Cilj ove mjere je iskoristiti potencijal mora grada Raba te razviti poznate sportske aktivnosti poput jedrenja, ribolova, veslanja, ali i neke nove poput windsurfinga, kitesurfinga, wakeboardinga, skijanja na vodi te na taj način privući turiste željne adrenalinskih sportova.

OPIS MJERE

More je resurs koji Grad Rab premalo iskorištava za sport, rekreaciju i zdravlje. Bavljenje sportom jedan je od važnih čimbenika zdravlja djece i odraslih. Osim što doprinosi zdravlju, važnu ulogu ima u promicanju socijalnog uključivanja stanovnika. Morska voda i zrak imaju i biološki utjecaj na ljudsko zdravlje. Minerali kao magnezij, mangan i kobalt iz morske vode prodiru u organizam te jačaju prirodni imunitet. Za lokalno stanovništvo i turiste mogu se organizirati vođene rekreativne šetnje uz more, budući da su talasoterapijski učinci morske klime poznati još od Grka i Rimljana. Potrebno je educirati stanovništvo o blagodatima koje more pruža (problemi s cirkulacijom, kožom, sportske ozljede, bolovi u leđima). Uz more mogu se razviti svi vođeni sportovi poput ronjenja, plivanja, jedrenja, veslanja, ribolova itd. Plivanje i ronjenje su odličan sport za sve generacije jer se pokreće cijelo tijelo bez opterećenja na zglobove i uz vrlo malen rizik od ozljeda pa se preporuča posebno osobama starije dobi. Uz blagotvorno djelovanje morske vode prisutna je i aktivnost sunčeva svjetla te povećana proizvodnja vitamina D. Grad Rab i TZ Rab trebaju omogućiti udrugama/poduzetnicima da pruže usluge windsurfinga, kitesurfinga, wakeboardinga i skijanja na vodi, za one koje preferiraju adrenalinske sportove. Kitesurfing objedinjuje letenje zmajem (kiteflying) i jahanje na dasci (surfing). Wakeboarding je ekstremni sport vrlo popularan jer predstavlja kombinaciju skijanja na vodi i jahanja na valovima, a neki ga zovu i snowboardingom na vodi. Navedeni novi ekstremni sportovi vezani uz more mogu postati novi motiv dolaska turista željnih adrenalina.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	OČEKIVANI REZULTATI
<ul style="list-style-type: none"> Sportske udruge Grad Rab TZ Grada Raba 	<ul style="list-style-type: none"> Broj građana koji se bavi rekreacijom Broj novih oblika sportsko-rekreativnih i zabavnih sadržaja Različiti izvori financiranja 	<ul style="list-style-type: none"> Povećan broj udruga iz područja sporta i kulture Poboljšanje zdravlja i kvalitete života stanovnika Novi imidž destinacije ekstremnih morskih sportova

3.5. Integralno upravljanje razvojem

Kvalitetno vođenje i upravljanje danas su faktor komparativne prednosti s kojim se gradovi i regije međusobno natječu. Pojam upravljanja razvojem ne uključuje samo upravljanje gradskom upravom, nego obuhvaća mrežu javnih, poslovnih i nevladinih partnera koji zajednički surađuju unutar grada kako bi kreirali bolje uvjete za društveno-ekonomski rast, socijalnu koheziju i generirali zaposlenost. Grad Rab treba uspostaviti partnerski odnos između svih ključnih dionika razvoja kako bi se realizirala zajednička vizija Grada. Isto tako, Grad Rab je dužan pratiti stanje u prostoru, izradu i provođenje dokumenata prostornog uređenja te prostorne planove mijenjati ili dopunjavati ako pojedina prostorna rješenja više ne odgovaraju interesima društvene zajednice. U cilju korištenja različitih izvora financiranja, nužno je povećati sposobnosti lokalne zajednice za privlačenje i provedbu EU projekata.

**STRATEŠKI
CILJ 4**
INTEGRALNO UPRAVLJANJE RAZVOJEM
STRATEŠKI PRIORITET 4.1. PARTNERSTVO (JAVNO-PRIVATNO)
MJERA 4.1.1. RAZVOJ PARTNERSTVA MEĐU DIONICIMA RAZVOJA I UNAPREĐENJE SURADNJE LOKALNE I REGIONALNE SAMOUPRAVE (JAVNO-PRIVATNO PARTNERSTVO)

CILJ MJERE	Cilj mjere je približavanje gradske uprave potrebama gospodarstva i stanovništva. Kako bi se što učinkovitije upravljalo razvojem grada sukladno potrebama gospodarskih subjekata i opće društvenim potrebama stanovništva, nužno je uspostaviti partnerski odnos između svih ključnih dionika razvoja (hotelijeri, turistička zajednica, ugostitelji, poduzetnici, obrtnici, poljoprivrednici) te unaprijediti institucionalnu suradnju na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.		
OPIS MJERE	Integralno pristupanje rješavanju problema se temelji na izboru načina za poticanje gospodarskog razvoja i partnerstva, što se realizira kroz korištenje svih mogućnosti u povezivanju relevantnih subjekata kroz privatno - privatno partnerstvo, javno - javno partnerstvo, a najčešće kroz javno - privatno partnerstvo. Argument za uspostavu partnerstava proizlazi iz opće percepcije da građani u gradu Rabu mogu biti aktivni i punopravni sudionici ne samo u političkoj praksi nego i u svakodnevnim procesima razvoja njihovog grada. Razvojne potrebe Grada Raba su općenito kompleksne i uključuju velik raspon gledišta i interesa. One zahtijevaju integrirana rješenja koja uzimaju u obzir mnogobrojne čimbenike. Partnerstva pružaju prirodni okvir u kojem se susreću akteri iz različitih interesnih skupina. Partnerstvo je proces stalne suradnje u kojem se susreću sudionici u procesu razvoja iz privatnog i javnog sektora (u svim kombinacijama) koji predstavljaju lokalnu zajednicu kako bi definirali, osigurali sredstva i realizirali zajedničku viziju Grada Raba. Daljnji značajan korak djelovanja usmjeren je na problematiku poticanja umrežavanja s naglaskom na sve horizontalne i vertikalne oblike umreženja između sudionika na strani ponude. Cilj je ovakvog pristupa umrežavanju postizanje raznolikog asortimana ponude u svim segmentima gospodarstva, javnog sektora i društvenih djelatnosti. Za postizanje prosperiteta potrebno je razvijati one gospodarske djelatnosti, koje će se temeljiti na višoj razini kvalitete od postojeće, te u osmišljavanju novih, kreativnijih oblika ponude. Sa umrežavanjem velikog broja manjih sudionika ponude i omogućavanjem da jedinstveno nastupaju na tržištu, ostvarit će se pretpostavke za ostvarenje više razine konkurentnosti na tržištu, a moći će se privući i nova tržišta. Umrežavanjem svih sudionika grada Raba stvorit će se pretpostavke za djelovanje sinergijskog procesa, kao nove snage, koja će potaknuti razvoj novih proizvoda i usluga, što znači i oblikovanje sasvim novog i prepoznatljivog asortimana ponude.		
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	REZULTATI MJERE	

- Grad Rab
- TZ Grada Raba
- Hotelijeri, poduzetnici, obrtnici, ugostitelji, udruge i građani

- Veći broj građana uključen u aktivnosti grada
- Broj novih zajedničkih projekata

- Podići će se razina informiranosti građana i bolja koordinacija sa službama grada
- Aktivno uključivanje javnosti

STRATEŠKI CILJ 4

INTEGRALNO UPRAVLJANJE RAZVOJEM

STRATEŠKI PRIORITET 4.1. PARTNERSTVO (JAVNO-PRIVATNO)

MJERA 4.1.2. RAZVOJ OTOČNE SURADNJE JAČANJEM ADMINISTRATIVNIH I LJUDSKIH KAPACITETA

CILJ MJERE

Većina otoka na Jadranu ima slične izazove poput prometnog povezivanja s kopnom, demografske obnove, vodoopskrbe i odvodnje, gospodarskog i turističkog razvoja itd. Stoga je nužno uspostaviti partnerski odnos unutar lokalnih zajednica u cilju veće suradnje između općinskih, gradskih, županijskih i državnih tijela prilikom rješavanja administrativnih prepreka.

OPIS MJERE

Rab kao otočno urbano područje treba se povezivati sa otocima koji su mu po geografskom kriteriju i teritorijalnoj nadležnosti slični, a to su otoci Primorsko-goranske županije: Krk, Cres, Lošinj, Vele Srakane, Male Srakane, Susak, Unije i Ilovik. Svi ovi otoci teže održivom razvoju otoka što pretpostavlja ostvarivanje općih ciljeva: stabilan gospodarski razvoj otoka, pravedna raspodjela socijalnih mogućnosti za sve otočane, zaštita otočnog okoliša i povećanje otpornosti na klimatske promjene. Na otocima će se poticati ulaganja u konkurentne i inovativne sektore koji su ekološki, prostorno, gospodarski, tehnološki i društveno održivi. Da bi se takvi ciljevi što brže realizirali potreban je dijalog, otvorenost i suradnja svih interesno-utjecajnih skupina koje shvaćaju složenost i dinamiku vanjske i unutarnje okoline svakog pojedinog otoka. Suradnja treba uključiti rješavanje zajedničkih pitanja poput promicanja održive mobilnosti na otocima, aktivno sudjelovanje u prilagodbi i ublažavanju klimatskih promjena na lokalnoj razini, smanjenje upotrebe fosilnih goriva povećanjem održivog korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti, smanjenje i konačno uklanjanje nedostatka i oskudice vode primjenom nekonvencionalnih i pametnih načina upravljanja vodnim resursima, stvaranje područja bez odlaganja otpada promicanjem kružnog gospodarstva, očuvanje karakteristične prirodne i kulturne baštine otoka te diverzificiranje otočnog gospodarstva iskorištavanjem posebnosti otoka u stvaranju novih i inovativnih lokalnih djelatnosti. Zajedničkom suradnjom, razmjenom iskustava mogu se održavati radionice i sastanci na svim razinama kako bi se prikupilo mnoštvo različitih ideja i prijedloga, iz kojih se mogu razviti moguće poduzetničke inicijative. Na taj način svi sudionici mogu se aktivno uključiti u kreiranje razvojnih smjernica otoka.

NOSITELJI MJERE

INDIKATORI USPJEŠNOSTI

REZULTATI MJERE

- Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije
- Grad Rab
- Otočni savez
- Otočni koordinator (čl.19 Zakon o otocima)

- Broj zajedničkih otočkih projekata
- Novi turistički proizvodi otoka

- Bolja gospodarska suradnja među otocima
- Zajednička turistička promocija otoka

STRATEŠKI CILJ 4

INTEGRALNO UPRAVLJANJE RAZVOJEM

STRATEŠKI PRIORITET 4.2. STRATEŠKO PLANIRANJE I OPERATIVNO PROVOĐENJE

MJERA 4.2.1. KONTINUIRANO PRILAGOĐAVANJE PROSTORNE DOKUMENTACIJE (IZMJENE I DOPUNE) TE PROVOĐENJE MONITORINGA I EVALUACIJE PROSTORNIH PLANOVA

CILJ MJERE	Cilj mjere je omogućiti ostvarenje dugoročnih ciljeva Grada Raba zacrtanih ovom Strategijom, na način da će biti sredstvo za usmjeravanje razvoja putem prostorne dokumentacije. Subjekte planiranja treba upoznati sa svim mogućnostima razvoja i posljedicama izbora ponuđenoga rješenja, a organ nadležan za izmjene i dopune prostorne dokumentacije vrši provjeru rješenja (tumačenja) kao i utvrđivanje potrebe za njegovim izmjenama.		
OPIS MJERE	<p>Grad Rab dužan je pratiti stanje u prostoru, izradu i provođenje dokumenata prostornog uređenja te prostorne planove mijenjati ili dopunjavati ukoliko se na temelju istraživanja odnosno drugih saznanja utvrde promjene koje bitno utječu na postojeće odnose u prostoru ili ako pojedina prostorna rješenja u donesenim planovima više ne odgovaraju interesima društvene zajednice. To se odnosi na organizaciju prostora grada Raba (održavanje cjeline), uređenje prostora (ostvariti sklad u prostoru), opremanje prostora (objekti, uređaji, instalacije), usmjeravanje razvoja (upravljanje k najboljim rješenjima), stvaranje funkcionalnog prostora (rad, stanovanje, rekreacija), stvaranje ekonomskog prostora (uvjeti za život i rad), stvaranje humane sredine (za čovjekove potrebe), stvaranje estetski oblikovanog prostora i zadovoljenje općih potreba u gradu Rabu.</p> <p><i>Prostornom dokumentacijom se ublažavaju i eliminiraju brojne proturječnosti između:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• proizvodnih i neproizvodnih aktivnosti• prostora i objekata u njemu• aktivnosti i mreže infrastrukture• tehnologije i ekologije• razvijenih i nerazvijenih dijelova Grada – potreba razvoja i nedostatka investicija, itd.• Odstupanja od plana najčešće se javljaju zbog neefikasnosti organa zaduženih za provođenje prostorne dokumentacije.		
NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	REZULTATI MJERE	

<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Upravni odjel za prostorno uređenje, gospodarstvo i turizam 	<ul style="list-style-type: none"> • Prihvaćeno godišnje izvješće Gradskog vijeća o stanju prostorne dokumentacije • Prihvaćeno godišnje izvješće Gradskog vijeća o monitoringu i evaluaciji prostornih planova 	<ul style="list-style-type: none"> • Plansko ponašanje uz što manje nekontrolirana odstupanja od prostornog plana • Smanjenje i eliminiranje brojnih proturječnosti u prostoru • Podnošenje godišnjih izvještaja o provođenju prostornih planova • Ostvarenje i kontrola ciljeva razvoja
---	---	--

**STRATEŠKI
CILJ 4**
INTEGRALNO UPRAVLJANJE RAZVOJEM
STRATEŠKI PRIORITET 4.2. STRATEŠKO PLANIRANJE I OPERATIVNO PROVOĐENJE
MJERA 4.2.2. FORMIRATI TIJELO ZA PRAĆENJE STRATEGIJE
CILJ MJERE

Cilj mjere je formirati Tijelo koje je zaduženo za provođenje i praćenje Strategije razvoja Grada Raba. Tijelo treba provoditi monitoring i evaluaciju napretka provedbe navedenih mjera te ocjenjivati ih na godišnjoj razini.

OPIS MJERE

Ustrojavanje posebnog Tijela za praćenje Strategije razvoja Grada Raba formira se s ciljem praćenja i provođenja Strategije razvoja kao i provođenje i praćenje mjera iz područja gospodarstva, turizma, ruralnog razvoja, poduzetništva, infrastrukture i društvenih djelatnosti. Monitoring Strategije razvoja i njezina evaluacija, kao i monitoring napretka provedbe Strategije, treba ocjenjivati na godišnjoj razini. Redoviti monitoring osigurat će informacije o provedenim aktivnostima s podacima o nositeljima provedbe, uključenim financijskim sredstvima i njihovim izvorima te ostvarenim ili anticipiranim rezultatima. Izvješća o napretku podnositi će Tijelo za provođenje i praćenje Strategije razvoja, a usvajati će ih Stručni tim i Partnerski odbor. U Strategiji je naglasak na mehanizmu praćenja Strategije, tj. dozvoljena je mogućnost da se promjene unose i kod samog usvajanja Strategije. Takav mehanizam počiva na stalnim promjenama i potrebi inoviranja, odnosno na mogućnostima da se konkretni sadržaji po ocjeni naručitelja unesu u Strategiju s ciljem njene kvalitete i provedivosti i želje da ona i dalje ostane živi dokument, fleksibilan i adaptabilan, kako je i zamišljen. Obrazovanje korisnika Strategije razvoja predstavlja jedan od temeljnih zadataka u okviru monitoringa, što nameće potrebu da se realno sagledaju potrebe te da se sustav cjeloživotnoga obrazovanja prilagodi stvarnim mogućnostima korisnika. Zadatak ovog tijela je da se brine i formira bazu projekata iz Strategije razvoja, te da ostvaruje najužu suradnju sa službama PGŽ-a, LAG-ovima, civilnim društvom i brojnim javnim (državnim) i privatnim subjektima. Ova mjera posebno je vezana uz provođenje strateških ciljeva i prioriteta koji će se realizirati u okviru djelovanja ovoga Tijela.

NOSITELJI MJERE	INDIKATORI USPJEŠNOSTI	REZULTATI MJERE
<ul style="list-style-type: none"> • Grad Rab • Tijelo za praćenje Strategije 	<ul style="list-style-type: none"> • Formirano tijelo za praćenje Strategije • Formirana baza podataka strateških projekata Grada Raba 	<ul style="list-style-type: none"> • Provođenje Strategije razvoja Grada Raba • Monitoring i evaluacija Strategije razvoja • Redovno ažuriranje baze podataka strateških projekata Grada Raba

3.6. Globalna projekcija razvoja

Osnovno polazište globalne projekcije razvoja sadržano je u postavljenim razvojnim ciljevima, a prognoza rasta bruto domaćeg proizvoda izrađena je u očekivanoj varijanti. Bruto domaćim proizvodom iznosi se uspješnost svih djelatnosti i osigurava gospodarski i društveni razvoj. Osnova za izradu očekivanih prognoza razvoja pojedinih djelatnosti temelji se prvenstveno na dosadašnjem razvoju u razdoblju 2000.-2018., ali i na postavljenim ciljevima budućeg razvoja Grada Raba.

Tablica 25. Struktura procijenjenog BDP u 2018. godini i projekcija BDP-a za 2030. godinu

Djelatnost	2018.		2030.		Stopa rasta 2018/2030. u %
	Iznos u kn u 000	Udio	Iznos u kn u 000	Udio	
A. Poljopr., šumarstvo i ribarstvo	16.850	2,44	19.040	2,02	1
C. Prerađivačka industrija	18.605	2,69	22.139	2,35	1,5
D. Ops. el.ener., plinom, parom i klim.	13.722	1,98	16.329	1,73	1,5
E. Opskrba vodom; ukla. otpa. voda, gosp. vodom...	22.029	3,81	26.434	2,8	1,5
F. Građevinarstvo	14.077	2,04	20.130	2,13	3
G. Trg. na vel. i malo; popr. mot. vozila i motocikala	101.945	14,74	129.470	13,73	2
H. Prijevoz i skladištenje	46.068	6,66	55.281	5,86	1,5
I. Djel.pruž.smješt.te prip. i usl. hrane	270.387	39,09	408.284	43,29	3,5
J. Informacije i komunikacije	1.781	0,26	2.689	0,29	3,5
K. Financijske djel. i djel. osiguranja	5.500	0,8	7.315	0,43	2,4
L. Poslovanje nekretninama	1.653	0,24	1.818	0,19	0,8
M. Stručne, znan. i tehni. djelatnosti	4.874	0,7	6.969	0,74	3
N. Admini. i pom. uslužne djelatnosti	16.641	2,41	21.134	2,24	2
O Javna uprava, obrana, socijalno osiguranje	8.770	1,27	9.910	1,05	1
P. Obrazovanje	28.478	4,12	36.167	3,83	2
Q Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	99.528	14,39	159.244	16,89	4
R. Umjetnost, zabava i rekreacija	1.281	0,19	1.831	0,19	3
S Ostale uslužne djelatnosti	19.517	2,82	22.054	0,23	1
UKUPNO	691.704	100	943.097	100	2,6

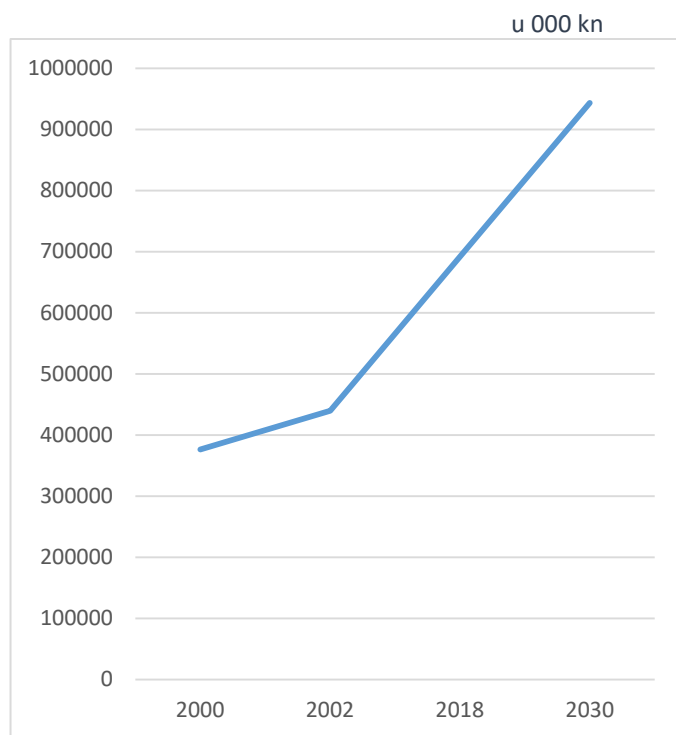
Izvor: kalkulacija autora

Analizom razdoblja 2000.-2018., može se vidjeti da su sljedeće djelatnosti bilježile pozitivne prosječne godišnje stope rasta: E – opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda..., F – Građevinarstvo, G – trgovina na veliko i malo, I – djelatnost pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane, P – Obrazovanje, Q – Zdravstvena zaštita i socijalna skrb te S – ostale uslužne djelatnosti. Prilikom projekcije razvoja do 2030. godine za sve djelatnosti planirane su pozitivne

prosječne godišnje stope rasta. Opravdanje za to se nalazi u realizaciji svih ciljeva, prioriteta i mjera navedenih u Strategiji.

Najveći utjecaj na ukupni razvoj u 2030. godini i nadalje će imati djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, s udjelom ukupnom BDP- u s 43,29 %, zatim slijedi Zdravstvena zaštita i socijalna skrb (Q) te trgovina na veliko i malo (G). Tih tri djelatnosti ostvariti će oko 73,91 % ukupnog BDP-a 2030. godine. Turizam će i dakle biti okosnica razvoja, te će na neki način i sve ostale djelatnosti biti orijentirane na zadovoljavanje što raznovrsnijih potreba turističkih aktivnosti. Prema predviđanju ukupni BDP porasti će sa 691 mln kuna u 2018. godini na 943 mln kuna u 2030. godini (u cijenama 2018.godine), što bi značilo da će rasti s prosječnom godišnjom stopom od 2,6%. U razdoblju od 2000.-2018. godine prosječna godišnja stopa rasta BDP-a bila je u porastu od 1,8 % (stalne cijene 2018. godine). No, ukoliko se realiziraju ciljevi, prioriteti i mjere navedene u ovoj Strategiji, smatra se da veća prosječna godišnja stopa rasta je realna za očekivati.

Grafikon 5. Kretanje procijenjenog BDP – a kroz razdoblje 2000.-2018. i prognoza za 2030.

Izvor: obrada autora

4. IZVORI FINANCIRANJA RAZVOJNIH PRIORITETA I MJERA

Po usvajanju, Strategija razvoja Grada Raba, postaje dokument koji zahtjeva provođenje na sljedeći način:

Kako bi se Strategija razvoja Grada Raba uspješno realizirala potrebno je, kao izvore financiranja, primijeniti posebne razvojne i druge mjere te programe potpore. Pregled postojećih programa potpore na razini Republike Hrvatske i Europske unije čijim korištenjem se može direktno doprinijeti implementaciji razvoja cjelokupnog gospodarstva na području Grada Raba.

4.1. Programi raspoloživi na razini Republike Hrvatske

U nastavku se iznose osnovne informacije o pojedinim programima koji su dostupni na razini Republike Hrvatske. Sve informacije, uvjeti i službena procedura zainteresiranima su dostupni u relevantnim institucijama/tijelima zaduženima za provedbu te je svakako potrebno prije pristupanja provjeriti njihov status, uključivši raspoloživost novih programa koji mogu biti od interesa investitorima na području Grada Raba.

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta

Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta svake godine nudi različite projekte i potpore raznolikim razvojnim idejama i inicijativama. Programi u 2019. godini su:⁷¹

- *Program „Razvoj zadružnog poduzetništva“ za 2019. godinu* - dodjela bespovratnih sredstava u svrhu poticanja razvoja zadružnog poduzetništva koje ostvaruje tržišnu uspješnost, povećava zaposlenost te potiče rast i razvoj gospodarstva. U proračunu Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta osigurano je ukupno 2 milijuna kuna za *Program „Razvoj zadružnog poduzetništva“*.
- *Program „Očuvanje i razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta“ za 2019. godinu* - dodjela bespovratnih sredstava namijenjenih očuvanju i razvoju tradicijskih obrta koji se pretežito obavljaju ručnim radom i baštine posebne zanatske vještine i umijeća. U proračunu Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta osigurano je ukupno 3 milijuna kuna za *Program „Očuvanje i razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta“*.
- *Aktivnosti promidžbe poduzetništva i obrta za 2019. godinu* - dodjela pokroviteljstva/sufinanciranja za organizaciju gospodarskih događanja, znanstveno-

⁷¹ <https://www.mingo.hr/page/kategorija/ministarstvo>

stručnih skupova i manifestacija, sajмова i drugih oblika promidžbe malog i srednjeg poduzetništva. Sredstva za pokroviteljstvo/sufinanciranje u iznosu od 2 milijuna kuna osigurana su u proračunu Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta.

- *Program „Cjeloživotno obrazovanje za obrtništvo“ za 2019. godinu* - dodjela bespovratnih sredstava namijenjenih poticanju ciljanih programa obrazovanja za obrtništvo koji osiguravaju kvalitetne i motivirane kadrove u svrhu jačanja konkurentnosti, poticanja, produktivnosti te rasta i razvoja obrtništva. U proračunu Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta planirano je ukupno 2 milijuna kuna za dodjelu bespovratnih potpora temeljem ovog Programa.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije u 2019. godini nastavit će s ulaganjem u otoke kroz *Program razvoja otoka* poticanjem jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na svrhovito ulaganje u razvoj otočne infrastrukture i gospodarstva. Cilj programa je stvoriti preduvjete za održiv društveni i gospodarski razvoj povećanjem kvalitete života na otocima. *Program* se odnosi na naseljene otoke Republike Hrvatske koji se nalaze na području šest obalno-otočnih županija (Primorsko-goranska, Ličko-senjska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska).⁷²

Programi raspoloživi na razini Primorsko-goranske županije

Primorsko-goranska županija za 2019. godinu osigurava financijska sredstva za provedbu sljedećih projekata, programa i mjera:⁷³

- Projekt razvoja otoka
- Projekt „Komercijalizacija inovacija“
- Mjere za ruralni razvoj u poljoprivredi
- Projekt za raspodjelu sredstava radi pomoći u održavanju javnih i nerazvrstanih cesta

⁷² <https://razvoj.gov.hr/pristup-informacijama/javni-pozivi-i-natjecaji/aktualno/1901>

⁷³ <https://www.pgz.hr/Natjecaji>

4.2. Programi Europske unije

Postavši punopravnom članicom Europske unije, Republika Hrvatska je također postala i korisnica sredstava iz europskih fondova. U financijskom razdoblju 2014.-2020. Republici Hrvatskoj je iz Europskih strukturnih i investicijskih (ESI) fondova na raspolaganju ukupno 10,676 milijardi eura. Od tog iznosa 8,397 milijardi eura predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna eura za razvoj ribarstva⁷⁴. Ovim ulaganjima Europska unija želi ojačati konkurentnost, razviti gospodarstvo koje će biti ekološki prihvatljivo i u kojem će se učinkovito raspolagati resursima, podupirati aktivne mjere zapošljavanja i suzbiti socijalnu isključenost.

U Republici Hrvatskoj ESI fondovi u financijskom razdoblju 2014.-2020. raspoređeni su kroz četiri operativna programa: *Operativni program iz područja konkurentnosti i kohezije*, *Operativni program iz područja učinkovitih ljudskih potencijala*, *Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske* i *Operativni program za pomorstvo i ribarstvo*.

Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. temeljni je programski dokument kojim se provodi kohezijska politika Europske unije i doprinosi cilju Ulaganje za rast i radna mjesta kroz poticanje ulaganja u infrastrukturne investicije i pružanje potpore razvoju poduzetništva i istraživačkih djelatnosti. Upravljačko tijelo za *Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.* je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. U sklopu spomenutog programa Republici Hrvatskoj je na raspolaganju 6,8 milijardi EUR-a od čega su 4,3 milijarde EUR-a iz Europskog fonda za regionalni razvoj i 2,5 milijardi EUR-a iz Kohezijskog fonda.⁷⁵

Prioriteti u okviru *Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.*⁷⁶:

1. Jačanje gospodarstva primjenom istraživanja i inovacija
2. Korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija
3. Poslovna konkurentnost
4. Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
5. Klimatske promjene i upravljanje rizicima
6. Zaštita okoliša i održivost resursa
7. Povezanost i mobilnost
8. Socijalno uključivanje i zdravlje
9. Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje

Upravljačko tijelo za Operativni program *Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.* je Ministarstvo rada i mirovinskog sustava. Ukupna vrijednost Operativnog programa *Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.* iznosi 1,85 milijardi EUR-a, od čega se 1,58 milijardi financira iz Europskog socijalnog fonda.⁷⁷ Osnovni cilj ovog Operativnog programa je pridonijeti rastu

⁷⁴ Ibidem

⁷⁵ <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-konkurentnost-i-kohezija/>

⁷⁶ Ibidem

⁷⁷ <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/>

zapošljavanja i jačanju socijalne kohezije u Hrvatskoj. U tu svrhu razrađena su ulaganja u četiri temeljna područja, odnosno prioritetne osi.

Prioriteti u okviru Operativnog programa *Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.*⁷⁸:

Za *Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.* nadležno je Ministarstvo poljoprivrede. Ukupna alokacija za *Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.* iznosi 2,4 milijarde EUR-a, od čega se 2 milijarde EUR-a financiraju iz Europskog fonda za ruralni razvoj, a ostatak iz sredstava nacionalnog proračuna Republike Hrvatske.⁷⁹

Prioriteti programa ruralnog razvoja:⁸⁰

1. Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
2. Povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao i održivo upravljanje šumama
3. Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi
4. Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo
5. Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatskim elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru,
6. Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. ima definiranih 16 mjera⁸¹:

1. M01 Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja
2. M02 Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima
3. M03 Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu
4. M04 Ulaganja u fizičku imovinu
5. M05 obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti
6. M06 Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja
7. M07 Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima
8. M08 Ulaganje u razvoj šumskog područja i u poboljšanje održivosti šuma

⁷⁸ Ibidem

⁷⁹ <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/>

⁸⁰ Ibidem

⁸¹ Ibidem

9. M09 Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija
10. M10 Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene
11. M11 Ekološki uzgoj
12. M13 Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima
13. M16 Suradnja
14. M17 Upravljanje rizicima
15. M18 Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za hrvatsku
16. M19 LEADER

Upravljačko tijelo za *Operativni program za pomorstvo i ribarstvo 2014.-2020.* je Ministarstvo poljoprivrede. Ukupna alokacija za *Operativni program za pomorstvo i ribarstvo* iznosi 252,6 milijuna EUR-a te se financira iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.⁸²

Prioriteti u okviru *Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo*:⁸³

1. Poticanje okolišno održivog, resursno učinkovitog, inovativnog, konkurentnog i na znanju utemeljenog ribarstva
2. Poticanje okolišno održive, resursno učinkovite, inovativne, konkurentne i na znanju utemeljene akvakulture
3. Poticanje provedbe Zajedničke ribarstvene politike
4. Povećanje zaposlenosti i teritorijalne kohezije
5. Poticanje trženja i prerade
6. Poticanje provedbe integrirane pomorske politike

Programi Unije

Integrirani niz aktivnosti koje usvaja Europska unija u svrhu promicanja suradnje između država članica u različitim područjima povezanim sa zajedničkim EU politikama predstavljaju *Programi Unije*. Članstvom u Europskoj uniji Hrvatska punopravno sudjeluje u svim postojećim Programima Unije te prestaje biti obavezna uplaćivati godišnje članarine.

Programi Unije:⁸⁴

- Zdravlje za rast (Health for Growth)- Treći višegodišnji program djelovanja EU na području zdravstva za razdoblje 2014.-2020.
- Program za konkurentnost poduzetništva i MSP-a (COSME Programme for the competitiveness of enterprises & SMEs)
- Program LIFE
- Kreativna Europa (Creative Europe)
- Obzor 2020. (Horizon 2020.)
- Erasmus+
- Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EASI- Employment and Social Innovation)

⁸² <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020/>

⁸³ Ibidem

⁸⁴ <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/programi-unije/>

Zdravlje za rast

Treći višegodišnji program djelovanja Europske unije na području zdravstva za razdoblje 2014. – 2020. *Zdravlje za rast* naglašava i učvršćuje veze između gospodarskog rasta i zdravog stanovništva u većoj mjeri nego prethodni programi. Za provedbu programa za navedeno razdoblje Europska komisija je izdvojila 449 milijuna eura.

Glavni ciljevi programa su:⁸⁵

- Doprinos inovativnom i održivom zdravstvenom sustavu
- Povećanje pristupa boljem i sigurnijem zdravstvu za građane
- Promicanje zdravlja i prevencija bolesti
- Zaštita građana od prekograničnih zdravstvenih prijetnji

Program za konkurentnost poduzetništva i MSP-a- COSME

COSME je jedini program Europske unije namijenjen isključivo malim i srednjim poduzećima. COSME obuhvaća aktivnosti poput donošenja i provođenja politika na području poduzetništva te aktivnosti promicanja poduzetništva. Glavna zadaća mu je smanjenje nezaposlenosti, povećanje konkurentnosti, razvoj poduzetništva i stvaranje pozitivne poduzetničke klime. Ukupni proračun COSME-a iznosi 2,3 milijarde EUR-a.⁸⁶

Ciljevi programa su:⁸⁷

- Olakšavanje pristupa financiranju za mala i srednja poduzeća (MSP)
- Stvaranje okruženja koje je pogodno za stvaranje i rast gospodarstva
- Poticanje poduzetničke kulture u Europi
- Povećanje održive konkurentnosti EU tvrtki
- Pomaganje malim poduzećima da rade izvan svoje matične zemlje i poboljšanje njihovog pristupa tržištu

Program LIFE

Program Life je financijski instrument koji daje podršku projektima za zaštitu okoliša i prirode. Proračun programa iznosi 3,4 milijarde EUR-a. Program LIFE se dijeli na dva potprograma: *Okoliš* i *Klimatske aktivnosti*.⁸⁸

Potprogram *Okoliš* ima tri prioritetna područja:

- Okoliš i učinkovito korištenje resursa
- Priroda i bioraznolikost

⁸⁵ <https://strukturnifondovi.hr/zdravlje-za-rast-treci-visegodisnji-program-djelovanja-eu-na-podrucju-zdravstva-za-razdoblje-2014-2020/>

⁸⁶ <https://strukturnifondovi.hr/program-za-konkurentnost-poduzetnistva-i-msp-a-cosme-programme-for-the-competitiveness-of-enterprises-smes/>

⁸⁷ Ibidem

⁸⁸ <http://www.een.hr/hr/program-za-zastitu-okolisa-i-klimatske-akcije-life>

- Upravljanje i informiranje na području okoliša

Potprogram *Klimatske aktivnosti* ima tri prioriteta područja:

- Ublažavanje klimatskih promjena
- Prilagodba na klimatske promjene
- Upravljanje i informacije na području klime

Kreativna Europa

Program čiji je cilj pomoći kulturnim i kreativnim industrijama u transnacionalnom djelovanju, kolanju radova s područja kulture te mobilnosti djelatnika i umjetnika na području kulturne i kreativne industrije. Proračun programa iznosi 1,46 milijardi EUR-a.⁸⁹

Prioriteti za turizam:

- Potprogram za kulturu
- Potprogram za medije
- Međusektorski potprogram za projekte suradnje kulturnih i kreativnih industrija te audio – vizualnih industrija.

OBZOR 2020.

Obzor 2020. (*Horizon 2020*) je program Europske unije za istraživanje i inovacije za razdoblje od 2014. do 2020. godine. Obzor 2020. usmjeren je na izvrsnost u istraživanjima i inovacijama, na povećanje konkurentnosti industrije s osobitim naglaskom na malim i srednjim poduzećima te na rješavanje društvenih izazova putem interdisciplinarnog pristupa, integriranja društvenih i humanističkih znanosti te europske dodane vrijednosti projekata. Proračun programa iznosi 78,6 milijardi EUR-a.⁹⁰

Obzor 2020. temelji se na tri glavna prioriteta:⁹¹

- Izvrsna znanost
- Industrijsko vodstvo
- Društveni izazovi

Glavni financijski instrumenti su: bespovratna sredstva za istraživanje i inovacije (100 % financiranje svih aktivnosti i sudionika u konzorciju s najmanje tri partnera iz triju različitih zemalja članica ili pridruženih zemalja), bespovratna sredstva za inovacije (70 % ili 100 % financiranja svih aktivnosti i sudionika u konzorciju, ovisno o pravnom obliku prijavitelja), bespovratna sredstva za aktivnosti potpore i koordinacije (100 % financiranje svih aktivnosti), sufinanciranje aktivnosti (co-funding), instrument za mala i srednja poduzeća, predkomercijalna nabava, javna nabava inovativnih rješenja i nagrađivanje.

ERASMUS +

⁸⁹ <https://strukturnifondovi.hr/kreativna-europa-creative-europe/>

⁹⁰ <https://strukturnifondovi.hr/obzor-2020-horizon-2020/>

⁹¹ Ibidem

Erasmus+ najveći je program Europske unije za obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport. Cilj ovog programa je jačanje znanja i vještina te zapošljivosti europskih građana, kao i unapređenje obrazovanja, osposobljavanja i rada u području mladih i sporta. Program povezuje šest programa iz prethodnog razdoblja (Program cjeloživotnog učenja - Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Gruntvig, program Mladi na djelu te pet programa međunarodne suradnje; Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink i program suradnje između industrijaliziranih zemalja).⁹² Ukupni proračun programa iznosi 14,7 milijardi EUR-a, dok proračun programa za Republiku Hrvatsku iznosi 1,25 milijardi kuna.⁹³ *Erasmus+* je strukturiran prema sljedećim aktivnostima:⁹⁴

- Ključna aktivnost 1- Mobilnost u svrhu učenja za pojedince
- Ključna aktivnost 2- Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse
- Ključna aktivnost 3- Podrška reformi politika
- Program Jean monnet
- Sport

Prioriteti:

- Programi za mobilnost studenata i profesora visokoškolskih obrazovnih ustanova
- Programi za mobilnost učenika i profesora srednjoškolskih strukovnih obrazovnih ustanova
- Programi suradnje obrazovnih ustanova, poduzetnika, lokalne i regionalne uprave, civilnog sektora;
- Programi za neprofitna europska sportska događanja.

Program za zapošljavanje i socijalne inovacije- EaSI

Program Zapošljavanje i socijalne inovacije za cilj ima podržati napore država članica u osmišljavanju i provedbi zapošljavanja i socijalnih reformi na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kroz koordinaciju politika aktivnog zapošljavanja te analizu i razmjenu dobrih praksi. Proračun programa iznosi 919,5 milijuna EUR-a.⁹⁵

Program integrira i proširuje tri postojeća programa:

- Progress - program za zapošljavanje i društvenu solidarnost
- Eures – Europska mreža javnih službi za zapošljavanje
- Mikrofinanciranje i socijalno poduzetništvo.

Progress - potpora za ispitivanje socijalnih inovacija i inovacija na području politika tržišta rada kao i eksperimentiranja na tržištu rada (tj. testiranje inovativnih politika na nižoj razini te njihova šira primjena ukoliko se pokažu uvjerljivima);

Eures - mreža za radnu pokretljivost koja pruža informacije, smjernice i usluge zapošljavanja poslodavcima, tražiteljima zaposlenja i svakom građaninu koji želi iskoristiti prednosti slobodnog kretanja radnika; pokriva dio troškova MSP-a za osposobljavanje novozaposlenih, kao i dio putnih troškova kod odlaska na razgovor za posao ili za preseljenje zbog pronalaska posla;

⁹² <https://strukturnifondovi.hr/erasmus/>

⁹³ Ibidem

⁹⁴ Ibidem

⁹⁵ <https://strukturnifondovi.hr/program-za-zaposljavanje-i-socijalne-inovacije-easi-employment-and-social-innovation/>

Mikrofinanciranje - potpora uspostavljanju ili razvoju malog poduzeća te za investicije, leasing ili potreban kapital za rad;

Socijalno poduzetništvo - olakšavanje pristupa financiranju socijalnog poduzetništva.

Sukladno prethodno navedenome, može se zaključiti kako postoji veliki broj programa na razini Republike Hrvatske i Europske unije, dok je broj programa na razini Primorsko-goranske županije nešto manji. Za očekivati je kako će se u budućnosti pojaviti novi programi podrške i mjere, a na lokalnim činiteljima razvoja Grada Raba je da prate mjere i programe koji će se tek pojaviti.

5. PLAN PROVEDBE STRATEGIJE RAZVOJA GRADA RABA

Strategija razvoja Grada Raba sastoji se od niza razrađenih mjera koje doprinose postizanju strateških ciljeva i prioriteta te ostvarenju vizije.

Strateški ciljevi se prvenstveno odnose na konkurentno gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i ljudske potencijale, na infrastrukturu, okoliš i prostor, na kvalitetu života i društvene djelatnosti te na integralno upravljanje razvojem.

Koraci za provedbu Strategije čine:

Institucionalni okvir

- Najvažniju ulogu u provedbi Strategije razvoja ima Grad Rab, odnosno njegove institucije, čiji se institucionalni kapaciteti moraju dodatno ojačati osnivanjem Radne grupe koja prati provedbu Strategije razvoja. Kako bi se Strategija uspješno provela potrebna je suradnja između središnje državne i gradske vlasti, ali i različitih tijela uprave, institucija i poduzeća s javnim ovlastima državne i lokalne razine, te svih drugih dionika na lokalnoj razini – iz privatnog sektora i sektora civilnog društva.

Financijski okvir

- Podrazumijeva razne izvore financiranja, uključujući gradski proračun, Primorsko-goransku županiju, Vladu Republike Hrvatske, Europske fondove i brojne druge bilateralne i multilateralne izvore financiranja

Nadzor i evaluacija

- Praćenje je kontinuirano procjenjivanje Strategije u odnosu na dogovoreni raspored, inpute, infrastrukturu i usluge korisnika projekta. Strategija razvoja je „promjenjiv“ razvojni plan kojeg je potrebno vrednovati, mijenjati i poboljšavati nakon određenog razdoblja, odnosno kad god to okolnosti nalažu. Izabiru se ciljevi, koji će dovesti do učinkovitije provedbe mjera i projekata te korištenja nacionalnih i/ili sredstava EU fondova

Iz svega navedenog se jasno može iščitati kako je izrada Strategije samo početak cijelog procesa razvoja te da su se izradom ovog dokumenta postavili temelji budućeg razvoja Grada Raba. Primjenom Strategije u praksi tek predstoje pravi izazovi te u tom kontekstu posebnu važnost treba posvetiti uspostavi monitoringa, koji treba osigurati pravodobnu identifikaciju problema pri budućem razvoju, uz preporučene mjere za njihovo rješavanje.

5.1. Monitoring

Prilikom monitoringa primjene Strategije potrebno je pratiti razinu ostvarenja strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Monitoring napretka provedbe Strategije potrebno je provoditi na godišnjoj osnovi te će takav monitoring osigurati informacije o provedenim aktivnostima s podacima o

nositeljima provedbe, uključenim financijskim sredstvima i njihovim izvorima te ostvarenim ili očekivanim rezultatima.

Veoma je važno identificiranje novih momenata, mogućih ograničenja i prepreka za daljnji razvoj na području Grada Raba, kao i identificiranje novih tržišnih prilika ili pozitivnih utjecaja iz okruženja.

Obrazovanje korisnika Strategije razvoja predstavlja jedan od temeljnih zadataka u okviru monitoringa stoga članovi istraživačkog tima predlažu da se za korisnike Strategije organiziraju predavanja, radionice, seminari, okrugli stolovi, savjetovanja i konzultantske usluge u suradnji s Gradom. Na taj način se želi pridonijeti boljem razumijevanju Strategije razvoja, razmjeni mišljenja o ključnim točkama njezinog uspješnog provođenja u praksi i mogućnostima njezine operativne provedbe sukladno njezinim temeljnim odrednicama. U tom se dijelu nudi interaktivni rad istraživačkog tima i korisnika Strategije na način da se zajednički izaberu relevantne teme. U proces obrazovanja trebaju uključiti svi subjekti koji su direktno ili indirektno uključeni u provedbu zacrtanih ciljeva, ali i oni koji to direktno ili indirektno omogućavaju ili unaprjeđuju. Valja napomenuti kako su okrugli stol i savjetovanje specifični oblici permanentnog obrazovanja, kojima se na zahtjev i uz posebnu naknadu korisnika određena problematika osvjetljava s različitih gledišta (praktičnog, stručnog, znanstvenog, zakonskog, organizacijskog itd.), a sa svrhom što učinkovitijeg rješavanja otvorenih pitanja. To je prilika i da se okupe ljudi iste interesne skupine s ciljem rješavanja otvorenih pitanja od zajedničkog interesa. Rezultati okruglog stola se najčešće publiciraju, što dalje olakšava implementaciju zaključaka u praksi i omogućava sagledavanje teorijskih polazišta u praksi te ujedno ima i veliku edukativnu vrijednost za učenike, studente i ostale korisnike.

Nadalje, konzultantske usluge predstavljaju koristan oblik suradnje na implementaciji Strategije razvoja te se takve vrste usluga realiziraju na zahtjev i uz dodatnu naknadu korisnika. Konzultantske usluge su nezaobilazni oblik stjecanja znanja korisnika oko izbora modela financiranja, modela upravljanja, provedbe koncepta javno-privatnog partnerstva, oblikovanja jedinstvene baze podataka, informatizacije sustava i sl.

Provjera rezultata istraživanja može se obavljati kontinuirano kroz uspostavu trajne kontrole i prilagođavanja Strategije razvoja, sukladno ostvarenju utvrđenih ciljeva. Važno je za naglasiti da predviđeni monitoring treba prerasti u trajni kontrolni mehanizam te je to ujedno i potvrda da se izradom Strategije razvoja Grada Raba proces ne završava već se konstantno unaprjeđuje, a članovi tima (Znanstveno-stručni tim i Partnersko vijeće) kontinuirano uključuju u monitoring, čime razvoj postaje predmetom stalnog znanstvenog i stručnog istraživanja u interesu svih zainteresiranih strana.

5.2. Evaluacija

Evaluacija, koja se može provoditi periodično (ex-post evaluacija) ocijenit će rezultate koji su postignuti primjenom ovog pristupa strateškom planiranju te kvalitetu procesa odabira mjera i njihovog upravljanja. Monitoring napretka i evaluacija utjecaja osigurat će informacije u svrhu javne debate i mogućeg reprogramiranja strateških dokumenata. Pred glavne dionike Grada Raba, koji trebaju sudjelovati u realizaciji Strategije, stavlja se vrlo odgovoran i ambiciozan

zadatak, detaljno razrađen u ovom dokumentu. U okviru razvojnog modela i ključnih mjera za daljnji razvoj grada definirano je i tko je odgovoran kako bi se realizirali postavljeni ciljevi. U svrhu realizacije definiranih ciljeva pri aktivnoj primjeni ovog dokumenta očekuje se angažman prvenstveno Grada, ali i tvrtki i poduzetnika koji djeluju na području grada te lokalnog stanovništva. Pri tome je važno naglasiti kako je koordinacija na razini grada nužna, kako bi se ispunili svi zadani ciljevi.

U tom kontekstu je za razvoj cjelokupnog gospodarstva i primjenu ove Strategije značajno bi bilo formiranje tijela koje bi bilo zaduženo za praćenje njene implementacije. Navedeno Tijelo trebalo bi uključivati čelne ljude Grada Raba, predstavnike privatnog sektora, udruga, društvenih djelatnosti, udruženja obrtnika, komunalnih poduzeća i drugih zainteresiranih.

ZAKLJUČAK

Strategija razvoja Grada Raba do 2030. godine uključuje suvremene trendove relevantne za budući razvoj te predstavlja uporište za ostvarenje snažnijeg i promišljenog gospodarskog i društvenog razvoja. Strategija se objektivno odnosi na razdoblje do 2030. godine, tj. razdoblje u kojem je realno moguće i provesti zacrtane ciljeve razvoja.

Strategija razvoja izrađena je uz podršku i suradnju Grada Raba, Partnerskog vijeća i lokalnih dionika kao i najšireg kruga zainteresiranih građana.

Strategija razvoja Grada Raba jasan je, konkretan, znanstveno utemeljen i stručno elaboriran dokument koji čini temelj osmišljavanja cjelokupnog razvoja. Postojeće komparativne prednosti treba iskoristiti na taj način da se Grad Rab razvije u smjeru moderne turističke destinacije koja je ujedno poželjno mjesto za život mladih obitelji te da zasniva održivi razvoj na resursima svog prostora i predstavlja predvodnika suvremenih gospodarskih razvojnih trendova otoka. Iz tog se razloga Strategija razvoja bazira na osnovnim strateškim ciljevima, kao što su konkurentno gospodarstvo, turizam, ruralni razvoj i ljudski potencijali; infrastruktura, okoliš i prostor; kvaliteta života i društvene djelatnosti te integralno upravljanje razvojem. Iz tako definiranih strateških ciljeva proizašlo je i četrnaest strateških prioriteta za daljnji razvoj:

- Razvoj ljudskih resursa i aktivna demografska politika
- Razvoj turizma na održivim načelima
- Diversifikacija gospodarskog razvoja
- Revitalizacija ruralnog razvoja, poljoprivrednih djelatnosti, ribarstva, marikulture i male brodogradnje
- Unapređenje sustava vodoopskrbe, odvodnje, pročišćavanja otpadnih voda te izgradnja održivih sustava gospodarenja otpadom
- Unapređivanje prometne povezanosti, razvoj i obnova cestovne i pomorske infrastrukture
- „Pametna“ otok („Smart“ Island)
- Poticanje integriranog sustava zaštite okoliša i kulturne baštine
- Poboljšanje energetske sustava, korištenje obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti
- Podizanje kvalitete stanovanja te socijalna integracija stanovnika
- Unapređenje kvalitete zdravstvenog sustava
- Unapređenje sportsko-rekreativnih i zabavnih sadržaja s ciljem podizanja kvalitete života lokalnog stanovništva i diversifikacije turističkih proizvoda
- Partnerstvo
- Strateško planiranje i operativno provođenje.

Ovako postavljenim strateškim prioritetima određene su provedbene mjere kao važan operativni podsustav razvojnih ciljeva, koji čine solidnu osnovu za dugoročno provođenje Strategije razvoja putem konkretnih razvojnih projekata koji moraju slijediti prikazanu razvojnu piramidu i logički i sadržajno.

Prema navedenim polazištima i kriterijima, upućuju se gospodarski sustavi, organizacije, institucije i privatne osobe s područja Grada, na prijavljivanje projekata koji će biti u skladu s

prihvaćenim ciljevima, strateškim prioritetima, a posebno pojedinim mjerama, koje su detaljno elaborirane. Projektni zadaci moraju biti usmjereni ka rješavanju strateških prioriteta u pojedinim specifičnim područjima, a od značaja su za razvoj na području grada Raba. Sukladno prethodno navedenom, potrebno je na razini Grada ustrojiti bazu podataka u koju će se sustavno uključivati sve prikupljene ideje, prijedlozi i projekti kako bi se osigurao transparentan izbor informacija za sve interne i eksterne korisnike.

Temeljni zadatak Strategije razvoja Grada Raba do 2030. godine je iskoristiti mogućnosti i neiskorištene potencijale za dalji kvalitetan razvoj. Navedeno upućuje na zaključak koji je sadržajno naglašen i u samoj Strategiji, a to je da prihvaćena Strategija ne čini kraj zadatka, već predstavlja temelj za ustrajno, stručno, znanstveno i partnersko promišljanje razvoja Grada Raba. Povećanje kvalitete života i blagostanje stanovništva konačni je cilj ove Strategije. Iskustvo dobiveno njezinom izradom i spremnost za njezinu provedbu nedvojbeno upućuje na izglednost njene realizacije.

POPIS LITERATURE

- Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011. – 2016.g.
http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti/download/AKCIJSKI_PLAN_RAZVOJA_EKOLO%C5%A0KE_POLJOPRIVREDE_ZA_RAZDOBLJE_2011-2016.pdf
- Ciljane izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Raba, Geoprojekt, srpanj, 2019. <http://www.rab.hr/dokumenti/ppu/CID-Tekstualni%20dio.pdf>
- Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2019). *Dolasci i noćenja turista u 2018.* https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-02_01_2018.html
- Godišnji plan i program rada škole za školsku godinu 2018/2019, Rab, rujan, 2018.
- Godišnji plan energetske učinkovitosti Primorsko-goranske županije za 2018. godinu, REA Kvarner – Regionalna energetska agencija Kvarner d.o.o.
http://www.reakvarner.hr/sites/9192/upload/userfiles/documents/1558521956_godisnji-plan-pgz-2018-final.pdf
- Gračan, D., Alkier, R. i Uran Maravić, M. (2011). Strateška usmjerenja nautičkog turizma u Europskoj uniji, Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, str. 185.
- <http://dundovo.hr/djelatnosti/prikupljanje-i-zbrinjavanje-otpada/odlagaliste-komunalnog-otpada-sorinj->
- <http://ss-mddominisa-rab.skole.hr/skola/povijest>
- <http://vrelo.hr/vodoopskrba-i-odvodnja/odvodnja/>
- http://www.bolnicarab.hr/hr/povijest_bolnice/60/50
- <http://www.dck-pgz.hr/gradska-drustva/gradsko-drustvo-crvenog-kriza-rab/gdck-rab-aktivnosti/>
- <http://www.dvp.hr/index.php/o-nama/povijest>
- <http://www.een.hr/hr/program-za-zastitu-okolisa-i-klimatske-akcije-life>
- <http://www.gk-rab.hr/o-knjiznici/povijest>
- <http://www.wikipedia.org/wiki/Rab>
- <http://www.kvarner.hr/docs/kvarner2011HR/documents/1503/1.0/Original.pdf>
- <http://www.minpo.hr/UserDocImages/Strategy-HR-Final.pdf>
- http://www.rab.hr/dokumenti/grad_rab/PUR%20Grada%20Raba%2009-04-2013.pdf
- <http://www.rab.hr/grad-rab/statut/statut-grada-raba>
- <http://www.rab.hr/grad-rab/vijest/svechano-otvorena-novoizgraena-igralishta-za-male-sportove>
- <http://www.rab.hr/grad-rab/za-gradjane/novi-sustav-gospodarenja-otpadom>
- <http://www.rab-visit.com/hr/otkrij-rab/opce-informacije/flora-i-fauna/353>
- <http://www.sn.pgz.hr/default.asp?Link=odluke&id=14659>
- <https://www.srednja.hr/korak-do-posla/hzz-otkriva-koja-zanimanja-trazena-hrvatskoj-a-koja-smanjiti-upisne-kvote/>
- <http://www.sumfak.unizg.hr/hr/sumarski-odsjek/zavod-za-npso/npso-rab/>
- http://www.zigo.hr/pgz/html_2014/01_Transport_Infrastructure/008_Airport_Rab/Airport_Rab_hr.html
- <http://www.zlu-rab.hr/luke/misnjak>
- <https://geoparkrab.com/geopark-rab/o-projektu/>
- <https://rabdanas.com/index.php/vijesti/item/3549-zapocelo-zaprimanje-zahtjeva-za-smjestaj-u-domu-za-starije-osobe-u-rabu>
- <https://rabdanas.com/index.php/vijesti/item/3713-predstavljen-novi-sustav-gospodarenja-otpadom-na-podrucju-grada-raba>

- <https://razvoj.gov.hr/pristup-informacijama/javni-pozivi-i-natjecaji/aktualno/1901>
- <https://registri.uprava.hr/#!udruga/>
- <https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Program-ruralnog-razvoja-Republike-Hrvatske-za-razdoblje-2014.-2020.-ver.-5.3.pdf>
- <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-konkurentnost-i-kohezija/>
- <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-ucinkoviti-ljudski-potencijali-2014-2020/>
- <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/op-za-pomorstvo-i-ribarstvo-2014-2020/>
- <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/esi-fondovi-2014-2020/program-ruralnog-razvoja-2014-2020/>
- <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/programi-unije/>
- <https://strukturnifondovi.hr/kreativna-europa-creative-europe/>
- <https://strukturnifondovi.hr/obzor-2020-horizon-2020/>
- <https://strukturnifondovi.hr/program-za-konkurentnost-poduzetnistva-i-msp-a-cosme-programme-for-the-competitiveness-of-enterprises-smes/>
- <https://strukturnifondovi.hr/program-za-zaposljavanje-i-socijalne-inovacije-easi-employment-and-social-innovation/>
- <https://strukturnifondovi.hr/zdravlje-za-rast-treci-visegodisnji-program-djelovanja-eu-na-podrucju-zdravstva-za-razdoblje-2014-2020/>
- https://www.aci-marinas.com/aci_marina/aci-marina-rab
- <https://www.mingo.hr/page/kategorija/ministarstvo>
- <https://www.pgz.hr/Natjecaji>
- https://www2.pgz.hr/doc/uo_turizam/08-rasprava-turizam/sit-analiza.pdf
- https://www2.pgz.hr/pozivi_skupstina/13-17/skupstina22/TOCKA1-PRILOG.pdf
- https://zavod.pgz.hr/planovi_i_izvjesca/registar-prostornih-planova.ml
- https://zavod.pgz.hr/SN_JLS/Izvjesca_o_stanju_u_prostoru/Grad%20Rab_IZ_09_04_2018.pdf str 57.
- Izvješće o obavljenoj reviziji o održavanju nerazvrstanih cesta u jedinicama lokalne samouprave PGŽ, Državni ured za reviziju, Rijeka, 2013.
- Izvješće o stanju u prostoru Grada Raba za razdoblje 2007-2016., Grad Rab, Geoprojekt d.d. Opatija, 2017.
- Katalog informacija Srednje škole Markantuna de Dominisa, Rab, http://ss-mddominisa-rab.skole.hr/katalog_informacija
- Krstinić Nižić, M., Gospodarenje energijom u turizmu, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2017.
- Lokalna akcijska grupa Mentorides <https://www.lagmentorides.hr/o-nama/>
- Ministarstvo gospodarstva, Zagreb, 2014.
- Ministarstvo poduzetništva i obrta, Zagreb, 2013.
- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku <https://mdomsp.gov.hr/istaknute teme/demografija/demografske-mjere-na-lokalnoj-i-zupanijskoj-razini/10177>
- Nacrt Strategije razvoja Primorsko-goranske županije 2014-2020. , (Županijski zavod za urbanizam i prostorno planiranje, rujna, 2014.,
- Narodne novine 14/19, 53/19, 55/13, 30/09, 72/08
- Perić, J., Šverko Grdić, Z., Klimatske promjene i turizam, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2017.

- Plan gospodarenje otpadom Grada Raba za razdoblje 2017-2022. – nacrt, H projekt d.o.o., Zagreb, 2017.
- Plan proračuna Grada Raba za 2019., <https://www.proracun.hr/Home/Proracuni?id=f92605e9-8eda-430b-84fc-fbc15cc07d8b&godina=2019>
- Primorsko-goranska županija, 2013. <http://www.pgz.hr/Dokumenti>
- Program provedbe mjera ruralnog razvoja Primorsko-goranske županije za razdoblje 2017.-2020. <https://www2.pgz.hr/doc/dokumenti/2017/Program-provedbe-mjera-ruralnog-razvoja-PGZ-za-razdoblje-2017.-2020.pdf>
- Program potpore poljoprivrede na području grada Raba za 2018. godinu http://www.rab.hr/dokumenti/natjecaji_grad/Sken_Programa_Poljoprivrede_u_2018.pdf
- Projekt ukupnog razvoja - Strategija razvoja Grada Raba, P.M.C., Rijeka, 2013.
- Prostorni plan Primorsko-goranske županije (SN PGŽ-a 2013)
- Razvojna strategija Primorsko-goranske županije 2016.-2020. https://www2.pgz.hr/pozivi_skupstina/13-17/skupstina22/TOCKA1-PRIOLOG.pdf
- Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko-goranske županije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2015.
- Službene novine PGŽ 8/01, 14/03, 12/04
- Strategija razvoja društvenog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. Godine <http://www.esf.hr/wordpress/wp-content/uploads/2015/02/Strategija-razvoja-dru%C5%A1tvenog-poduzetni%C5%A1tva-u-RH-za-razdoblje-2015-2020.pdf>
- Strateški plan ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta za razdoblje 2018.-2020. g. https://www.mingo.hr/public/documents/STRATE%C5%A0KI%20PLAN%202018_2020_MGPO.pdf
- Strategija razvoja Hrvatske obrtničke komore 2014-2020, HOK, Zagreb, 2013.
- Turk, H. (1994). Povijest turizma i ugostiteljstva Raba, Rijeka: Povijesno društvo, str. 20.
- TZG Raba (2019). Izvješće o turističkom prometu u TZG Raba za razdoblje od 01.01.2018. do 31.12.2018.: Pregled broja turista i ostvarenih noćenja po kapacitetima. <http://www.rab-visit.com/UserDocsImages/Iz%20rada%20TZGa/GFI%20za%202018.%20godinu.pdf>
- www.mingo.hr/userdocsimages/industrija/Industrijska_strategija.docx
- Zakon o komasaciji poljoprivrednog zemljišta NN 51/15 <https://www.zakon.hr/z/781/Zakon-o-komasaciji-poljoprivrednog-zemlji%C5%A1ta>
- Zakon o otocima NN 116/18 <https://www.zakon.hr/z/638/Zakon-o-otocima>

POPIS GRAFIKONA, TABLICA I SLIKA

Popis grafikona

Grafikon 1. Kretanje ukupnog broja stanovnika na području grada Raba u razdoblju 1857.-2011.	12
Grafikon 2. Starosna struktura stanovništva grada Raba 2001.-2011. godine.....	13
Grafikon 3. Važnije djelatnosti u strukturi procijenjenog BDP-a u 2018. godini.....	33
Grafikon 4. Broj soba i postelja prema smještajnim kapacitetima u gradu Rabu u 2017. godini...	46
Grafikon 5. Kretanje procijenjenog BDP – a kroz razdoblje 2000.-2018. i prognoza za 2030.....	111

Popis tablica

Tablica 1. Broj stanovnika grada Raba, Primorsko-goranske županije i Republike Hrvatske u 2001. i 2011. godini.....	11
Tablica 2. Popis stanovništva po odabranim naseljima u 1971. i 2011. godini.....	14
Tablica 3. Kretanje prirodnog prirasta u gradu Rabu u razdoblju od 2010. do 2017. godine.....	14
Tablica 4. Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi u 2011. godini	15
Tablica 5. Broj učenika u školskoj godini 2018./2019.	23
Tablica 6. Broj ukupno upisanih učenika na početku školske godine u razdoblju 2015.-2019.....	24
Tablica 7. Prosječan broj zaposlenih na području grada Raba u razdoblju od 2013.-2019. godine	33
Tablica 8. Kretanje broja zaposlenih tijekom 2018. godine prema vrsti zaposlenja u odabranim mjesecima	34
Tablica 9. Prosječan godišnji broj nezaposlenih osoba u razdoblju 2004-2019. godine.....	35
Tablica 10. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti G u razdoblju od 2014. – 2018. godine	36
Tablica 11. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti I u razdoblju od 2014. – 2018. godine	36
Tablica 12. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti H u razdoblju od 2014. – 2018. godine	37
Tablica 13. Glavni financijski pokazatelji ostvareni u djelatnosti C u razdoblju od 2014. – 2018. godine	38
Tablica 14. Ostvareni udjeli poduzetnika grada Raba u ukupnim pokazateljima poduzetnika Primorsko-goranske županije u 2014. i 2018. godine	38
Tablica 15. Financijski rezultati gospodarstva na području grada Raba za razdoblje 2014. – 2018.po djelatnostima.....	40

Tablica 16. Ukupni rezultati poslovanja trgovačkih društava na području grada Raba od 2014. – 2018.	41
Tablica 17. Broj obrtnika po cehovima na području grada Raba	42
Tablica 18. Hoteli na području grada Raba prema kategorizaciji u 2018. godini.....	44
Tablica 19. Analiza ponude kampova na području grada Raba	45
Tablica 20. Dolasci i noćenja domaćih i stranih turista u gradu Rabu od 2010. do 2018. godine .	49
Tablica 21. Dolasci turista po naseljima u gradu Rab u periodu od 2010. do 2017. godine	49
Tablica 22. Noćenja turista po naseljima u gradu Rabu u periodu od 2010. do 2017. godine	50
Tablica 23. SWOT analiza grada Raba.....	51
Tablica 24. Strateški ciljevi, prioriteti i mjere razvoja grada Raba	60
Tablica 25. Struktura procijenjenog BDP u 2018. godini i projekcija BDP-a za 2030. godinu	110

Popis slika

Slika 1. Područje obuhvata grada Raba	9
---	---